



Fiskālās disciplīnas
padome

Pieņemts Fiskālās disciplīnas padomes sēdē
Nr.7(82) 2025. gada protokols Nr. §1.1

Uzraudzības ziņojums par valsts budžetu 2026. gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam

Saturs

Kopsavilkums	3
Saīsinājumi	9
1. Makroekonomiskās vides novērtējums	10
1.1. Izmaiņas kopš FM prognožu apstiprināšanas	10
1.2. Makroekonomiskās vides attīstība	11
2. Fiskālās politikas attīstība	21
2.1. Pēdējo gadu retrospekcija un 2025. gada perspektīva	21
2.2. Fiskālā pozīcija 2026.-2028. gadiem	29
3. Fiskālie riski un citi jautājumi	39
4. Fiskālie skaitliskie nosacījumi VTBI 2025-2028	54
4.1. Strukturālās bilances mērķa noteikšana	54
4.2. Vispārējās valdības parāda novērtējums un prognozes	59

Kopsavilkums

Padome ir iepazinusies ar FM sniegto informāciju, un izsaka viedokli par 2026. gada budžeta un Vidēja termiņa budžeta ietvara (VTBI) 2026–2028 projekta izstrādi – ES un nacionālie fiskālie skaitliskie nosacījumi tiek ievēroti saskaņā ar valsts izņēmuma klauzulu. Tomēr ir izvēlēts vieglākais ceļš – papildus nepieciešamais finansējums aizsardzībai ir atrasts galvenokārt uz parāda pieauguma rēķina, nevis samazinot budžeta izdevumus. Padome aicina valdību izvirzīt ambiciozākus mērķus budžeta izdevumu samazināšanā. Jau savlaicīgi ir jāatrod strukturāls un ilgtspējīgs risinājums aizsardzības izdevumu finansēšanai, kas nebūtu balstīts uz turpmāku valsts parāda palielināšanu.

- 1. Veidojot VTBI 2026.–2028. gada strukturālās bilances mērķi, tika ņemti vērā gan Fiskālās disciplīnas likumā (FDL) noteiktie ierobežojumi, gan arī valsts izņēmuma klauzulas ietvaros atļautie papildu izdevumi. Rezultātā tika izvēlēts stingrākais strukturālās bilances mērķis, kas vienlaikus atbilst gan Latvijas, gan Eiropas Savienības fiskālajiem nosacījumiem.** Iestrādājot VTBI 2026-2028 paredzētos ieņēmumu un izdevumu pasākumus, par stingrāko skaitlisko nosacījumu visiem gadiem tiek atzīts FDL strukturālās bilances nosacījums. Saskaņā ar to 2026. gadā strukturālās bilances mērķis ir noteikts (-1,48%) no IKP, 2027. gadā (-2,10%) no IKP, savukārt 2028. gadā (-2,00%) no IKP.

Finanšu ministrija (FM) prognozē sekojošas vispārējās valdības budžeta bilances (VBB) pie mainīgas politikas (bez fiskālās nodrošinājuma rezerves): (-3,3%) no IKP 2026. gadā, (-3,9%) no IKP 2027. gadā un (-3,6%) no IKP 2028. gadā. Vispārējās valdības budžeta deficīta palielinājumi šajā periodā tiek veikti saskaņā ar valsts izņēmuma klauzulas noteikumiem. Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmas (EKS) kreditoru un debitoru korekcijām (militārās tehnikas piegāde) ir potenciāls uzlabot vai pasliktināt deficīta parametrus. Vispārējās valdības budžetā 2026. gadā ieņēmumi plānoti ar 6,5% pieaugumu salīdzinājumā pret prognozētajiem ieņēmumiem 2025. gadam, izdevumi attiecīgi plānoti ar 6,2% pieaugumu. Atbilstoši COFOG klasifikācijai un EKS metodoloģijai aizsardzības izdevumi 2026. gadā sasniegs 4,2% no IKP, 2027. gadā 5,2% no IKP un 2028. gadā 5,1% no IKP.
- 2. Padome vērš uzmanību uz pieaugošo parāda un procentu maksājumu slogu. Ja nākotnē nebūs strauja ekonomiskā izaugsme, valdība var saskarties ar izaicinājumiem ievērot visus fiskālos nosacījumus, sevišķi pēc 2029. gada, vienlaikus saglabājot gan aizsardzības izdevumus tādā pašā līmenī, gan esošo budžeta izdevumu struktūru. Plānoto saistību apjoms, kas nodrošina valsts aizsardzības spēju stiprināšanu, liek arvien nopietnāk izvērtēt ar parāda ilgtspēju un parāda apkalpošanas izmaksām saistītos riskus.** Latvijā vispārējās valdības parāds 2025. gadā tiek prognozēts 49% apmērā no IKP, savukārt vidējā termiņā, nemainoties ekonomikas izaugsmes tempam un bez papildus politiskas rīcības tas pieaugs - 2026. gadā tas prognozēts 51% no IKP, 2027. un 2028. gadā 55% no IKP. Procentu maksājumu prognozes liecina, ka parāda apkalpošanas izdevumi būtiski pieaugs, ierobežojot fiskālo telpu citu valstiski nozīmīgu iniciatīvu finansēšanai. Lai gan Latvija pašlaik ievēro 60% no IKP robežvērtību¹ attiecībā uz parādu, fiskālā slodze būs pieaugoša un prasīs arvien stingrāku pieeju tēriņu samazināšanai un ieņēmumu palielināšanai, uzlabojot nodokļu iekasēšanu. Parāda apkalpošanas procentu maksājumi

¹ LESD 12. protokols

pieaugs gan absolūti, gan attiecībā pret IKP: ja 2025. gadā tie ir 519 miljoni eiro jeb 1,2% no IKP, tad 2026. gadā jau 617 miljoni eiro jeb 1,4% no IKP. No 2027. līdz 2028. gadam vispārējās valdības budžeta procentu izdevumi veidos 1,5% no IKP, tomēr nomināli tie turpinās pieaugt: 700 milj. eiro 2027. gadā, un 736 milj. eiro 2028. gadā. Īstenojoties EM izstrādātajam un valdībā akceptētajam labvēlīgajam ekonomikas attīstības scenārijam², parāda īpatsvars IKP var būt zemāks, tomēr ņemot vērā pēdējos gados novēroto lēno ekonomikas attīstību, drošāk pieturēties pie piesardzīgās un Padomes apstiprinātās FM prognozes.

Pašlaik Latvija joprojām saglabā fiskāli atbildīgas valsts reputāciju. Latvijas kredītreitingi saglabājas stabilā līmenī, neskatoties uz ģeopolitiskiem un ekonomiskiem izaicinājumiem. Starptautiskās kredītreitingu aģentūras Latvijai piešķir augstus kredītreitingus: Moody's A3, S&P Global A, Fitch A- un R&I A, visos gadījumos ar stabilu nākotnes novērtējumu.

3. **Vidēja termiņa budžeta ietvara projekta izstrāde 2026.-2028. gadiem tiek balstīta uz makroekonomikas prognozēm, kas apstiprinātas Fiskālās disciplīnas padomē 2025. gada 9. jūnijā³.** Saskaņā ar prognozēm ekonomika šogad pieaugs par 1,1%, bet nākamgad par 2,1%; nominālais IKP šogad varētu pieaugt par 4,4%, nākamgad par 4,7%; inflācija prognozēta augstāka par ECB noteikto mērķi – 2025. gadā tā varētu būt 3,5%, bet 2026. gadā samazināties līdz 2,3%; ekonomika šogad un arī nākamajos gados darbosies zem sava potenciāla, un izlaides starpība būs negatīva. Šī gada 30. septembrī CSP publicēja revidētas nacionālo kontu datu laikrindas, sākot ar 2022. gadu. FM, veidojot budžeta ietvaru vidējam termiņam, CSP revīziju rezultātus savos aprēķinos neiekļāva. **FDP aicina CSP salāgot kontu revīziju publikāciju ar budžeta izstrādes grafiku tā, lai korekcijas netiktu publicētas laikā, kad budžets ir fināla izstrādes stadijā.**

4. **Balstoties uz jaunākajiem CSP datiem, Latvijas ekonomikas izaugsme 2025. gada pirmajā pusgadā bijusi 1,2%, tādējādi, ja nenotiks ārkārtēja makroekonomikas vides pasliktināšanās, FM prognoze 2025. gadam (1,1%) varētu tikt sasniegta. Arī prognoze par 2026. gada IKP pieaugumu 2,1% apmērā joprojām šķiet reālistiska.** Darba tirgus saglabājas aktīvs – 2025. gada otrajā ceturksnī bezdarba līmenis samazinājās līdz 6,7%, bet vidējā alga pieauga par vairāk nekā 8% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu. Tomēr šis algu kāpums nav veicinājis spēcīgāku mājsaimniecību patēriņu, jo patērētāju noskaņojums saglabājas negatīvs, ko pastiprina arī inflācijas spiediens. Vienlaikus mājsaimniecību noguldījumi bankās 2025. gada pirmajā pusgadā pieauguši par 9,4% un, uzlabojoties patērētāju pārliecībai, tas būs spēcīgs balsts mājsaimniecību patēriņa pieaugumam. Latvijas Bankas dati rāda, ka izsniegto kredītu atlikums otrajā ceturksnī pārsniedza 11,8 miljardus eiro – par 9,2% vairāk nekā pirms gada, ko veicināja ECB likmju samazināšana un banku standartu mīkstināšana, uzlabojot investīciju vidi. Līdz ar to, lai gan iekšējais patēriņš joprojām bremzē izaugsmi, ārējie un investīciju faktori nodrošina pietiekamu atbalstu ekonomikas izaugsmei. Rūpniecības izaugsme pēc 2,2% pieauguma pirmajā pusgadā jūlijā palēninājās līdz 1,5%, arī apstrādes rūpniecībā jūlijā pieaugums bija tikai 1,4%, salīdzinot ar 3,6% pirmajā pusgadā. Arī preču eksports, lai gan atkopjas pēc lejupslīdes perioda, tomēr pieaug lēni – pirmajā pusgadā par 3,9%,

² Informatīvais ziņojums "Par Latvijas ekonomisko attīstību"

³ Finanšu ministrijas makroekonomikas prognožu apstiprināšana | Fiskālās disciplīnas padome

tomēr to apsteidz pakalpojumu eksports - pirmajā pusgadā pieauga par 7,7%. Rezumējot, var secināt, ka, neskatoties uz dažām pozitīvām tendencēm ekonomikā, izaugsmes temps ar lielu varbūtību būs mērens un atkarīgs no ārējās vides stabilitātes.

5. **Inflācija Latvijā 2025. gada augustā pieaugusi līdz 4,1%, ko galvenokārt veicina noturīgs pakalpojumu cenu kāpums un pārtikas sadārdzinājums. Preču cenas palielinājās mērenāk – par 3,6%, savukārt pakalpojumu cenas saglabājās augstas un pieauga par 5,7%. Pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenas kāpa visstraujāk – par 7,5%, turpinot būt ievērojams inflācijas virzītājspēks. Veidojot budžetu, koalīcija vienojusies, ka pievienotās vērtības nodokļa (PVN) samazināšana atsevišķiem pārtikas produktiem – maizei, pienam, olām un svaigai putnu gaļai – tiks ieviesta kā pilotprojekts no 2026. gada 1. jūlija līdz 2027. gada 30. jūnijam.** Fiskāli šis pasākums nozīmēs ieņēmumu samazinājumu kopbudžetā – 2026. gadā par 14,95 miljoniem eiro, bet 2027. gadā par 16,4 miljoniem eiro. Ieņēmumu kritums tiks kompensēts ar citiem ietaupījumiem vai papildus ieņēmumiem. Pasākumam var būt divas būtiskas blaknes: pirmkārt, samazināto PVN likmju atcelšana 2027. gada vidū var izrādīties ļoti nepopulāra, pārliekot politisko atbildību uz nākamo Saeimas sasaukumu; otrkārt, PVN likmes atcelšana pēc pilotprojekta beigām var izraisīt atkārtotu inflācijas lēcieni tieši šajā produktu grupā. Turklāt joprojām nav skaidrs kontroles mehānisms, kas garantētu, ka PVN samazinājuma ieguvums tiešām nonāk līdz patērētājiem, nevis paliek mazumtirgotāju peļņā. Tas rada risku, ka administratīvā sloga mazināšanas apstākļos šī iniciatīva varētu nebūt pietiekami efektīva.
6. **Budžets 2025. gadam tika izstrādāts, balstoties uz 2,9% IKP pieauguma prognozi, tomēr šobrīd FM aktuālā prognoze paredz tikai 1,1% IKP pieaugumu.** Lai arī šogad nodokļu ieņēmumi nedaudz atpaliek no plāna un tiek prognozēta lēnāka ekonomikas izaugsme, budžeta deficīts saglabāsies līdzīgā līmenī, kā sākotnēji tika plānots budžeta likumā (2,9%). To nodrošinās augstāka citu ieņēmumu prognoze, kas kompensēs nodokļu plāna neizpildi, kā arī mazāki prognozētie izdevumi subsīdijām, dotācijām un procentu maksājumiem. **Salīdzinot nominālā IKP pieaugumu 2025. gada pirmajā pusgadā (4,4%) ar nodokļu ieņēmumu kāpumu (5,8%), ir vērojama pozitīva tendence – nodokļu ieņēmumi aug straujāk par nominālo IKP.**
7. **2025. gada valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas procesā konstatēts finansiālais resurss 190,5 miljona eiro apmērā 2026. gada budžetā⁴.** No tā publiskā sektora efektivizācijas un vispārējās valdības izdevumu samazināšanas ietvarā izdevumi samazināti par 171,1 milj. eiro. Ievērojamu daļu samazinājuma, 58,7 milj. eiro, veido precizētā nodokļu reformas ietekmes kompensācija pašvaldībām. Padome neuzskata precizēto nodokļu reformas ietekmes kompensāciju par izdevumu samazinājumu, jo tas nav strukturāls izdevumu samazinājums. Tāpēc faktiskais izdevumu samazinājums 2026. gadam ir 112,4 milj. eiro (jeb 131,8 milj. eiro izdevumu pārskatīšanas ietvarā). Jāuzsver arī, ka kumulatīvi norādītais ietaupījums 479,0 milj. eiro apmērā galvenokārt ir 2026. gadā rastie ietaupījumi, kas tiek pārcelti uz turpmākajiem gadiem un neveido jaunus papildu ietaupījumus. **Nemot vērā ierobežoto fiskālo telpu tuvākos gadus, Padome aicina valdību izvirzīt**

⁴Informatīvais ziņojums "Par valsts pamatbudžeta un valsts speciālā budžeta bāzi un izdevumu pārskatīšanas rezultātiem 2026., 2027., 2028. un 2029. gadam" (fm.gov.lv)

ambiciozākus mērķus budžeta izdevumu samazināšanā. Vienlaikus Padome aicina pārskatīšanas procesā plašāk ieviest un uzlabot uz rezultātu vērsta budžeta plānošanu (*performance-based budgeting*).

8. Šogad lēmumu pieņemšana par atbalstāmajiem prioritārajiem pasākumiem budžeta likumprojektā ir izaicinoša, jo jālīdzsvaro plašais vajadzību apjoms ar ierobežotajām budžeta iespējām. **Kopumā plānots finansēt prioritātes 2026. gadā 693,5 miljonu eiro apmērā, 2027. gadā 724,8 miljonu eiro apmērā un 2028. gadā 935,9 miliona eiro apmērā^{5,6}. Finansējuma lielāko daļu paredzēts novirzīt ar aizsardzību un iekšējo drošību saistītiem pasākumiem – 2026. gadā 65%, 2027. gadā 70% un 2028. gadā 77%. 2026. gadā demogrāfijas pasākumiem novirzīti 94,8 milj. eiro, lauksaimnieku atbalstam – 59,3 milj. eiro, finansēšanas modeļa "Programma skolā" ieviešanai – 45,0 milj. eiro, PVN samazināšanai atsevišķiem pārtikas produktiem – 15,0 milj. eiro, normatīvo aktu izpildes nodrošināšanai un citiem pasākumiem – 31,2 milj. eiro.**
9. **Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2026. gadā tiek plānoti 15 219,8 miljonu eiro apmērā, kas ir par 5,4% jeb 779,0 miljoniem eiro vairāk nekā tiek prognozēts 2025. gadam.** FDP nodokļu ieņēmumu prognoze 2026. gadam ir 15 236,6 milj. eiro, kas ir par 0,1% jeb 16,7 milj. eiro vairāk nekā FM prognoze. Kopumā FM nodokļu ieņēmumu prognozes vērtējamās kā reālistiskas un līdzīgas FDP nodokļu prognozēm. Nodokļu ieņēmumus 2026. gadā varētu uzlabot privātā patēriņa pieaugums, Latvijas eksporta partnervalstu ekonomiskā izaugsme un finansējuma no ES fondiem ieplūšana ekonomikā. Kā arī ģeopolitiskās situācijas stabilizēšanās un globālās vides uzlabošanās pozitīvi ietekmētu ārējās tirdzniecības vidi, un līdz ar to, arī nodokļu ieņēmumus.
10. **Latvijai aizsardzības spēju stiprināšanai ir pieejama fiskālā elastība, ko nodrošina valsts izņēmuma klauzula. Klauzula uz laiku mazinās fiskālos ierobežojumus, tomēr tā ietekmēs gan VVBB, gan arī valsts parāda dinamiku 2026. – 2028. gadā. Pēc 2028. gada atkāpe no fiskāliem ierobežojumiem attieksies tikai uz 2025.–2028. gadā noslēgtiem militāro piegāžu līgumiem. Finanšu ministrija izņēmuma klauzulas ietekmi aprēķinājusi, nepārsniedzot rekomendācijās noteiktos griestus. Kopumā periodam no 2026. līdz 2028. gadam izņēmuma klauzulas finansējums pagaidām aplēsts 971,5 miljoni eiro, un tas attiecas tikai uz SAFE instrumentu, tomēr kopējo finansējumu iespējams palielināt apropriāciju pārdales rezultātā. Tomēr SAFE finansējuma izmantošana plānota arī pēc VTBI 2026-2028 darbības perioda. Šī brīža FM aprēķini liecina, ka 2029. gadā paredzamais finansējums SAFE instrumenta ietvaros būs 720 miljoni eiro, kas turpinās noslogot budžeta deficītu un parādu. Lai Latvija varētu turpināt nodrošināt aizsardzības izdevumu apmēru 5% no IKP arī pēc izņēmuma valsts klauzulas darbības beigām, MK ir izskatījusi grozījumus FDL⁷ attiecībā uz 10. pantu par pieļaujamo strukturālo deficītu, kuru piedāvāts kāpināt no 1% no IKP uz 1,5% un 0,5% novirzīt budžeta programmai "Valsts aizsardzības un drošības fonds". Šāda kārtība stātos spēkā**

⁵ Informatīvais ziņojums "Par valsts budžeta likumprojektā iekļaujamiem prioritārajiem pasākumiem 2026., 2027. un 2028. gadam"

⁶ Informatīvais ziņojums "Par papildu nepieciešamajiem pasākumiem kaujas spēju palielināšanai, kas atbilst valsts izņēmuma klauzulas nosacījumiem"

⁷ Likumprojekts Grozījumi Fiskālās disciplīnas likumā

2028. gada 1. janvārī, un to sāks piemērot 2028. gadā, sagatavojot likumprojektu "Par valsts budžetu 2029. gadam un budžeta ietvaru 2029., 2030., 2031. un 2032. gadam.

11. **VTBI 2026-2028 tiek sagatavots laikā, kad ģeopolitiskā spriedze reģionā turpina pieaugt. Šajā laikā izdevumi valsts drošībai un aizsardzībai ir kļuvuši par absolūtu prioritāti. 2025. gada jūlijā ES Padome iedarbināja Stabilitātes un izaugsmes pakta valsts izņēmuma klauzulu dalībvalstīm, tai skaitā arī Latvijai⁸.** Valsts izņēmuma klauzula ļauj novirzīties no EK Padomes noteiktajiem neto nacionāli finansēto primāro izdevumu (NNFPI) maksimālajiem pieauguma tempiem līdz 1,5% no IKP laika periodā no 2025. līdz 2028. gadam attiecībā uz aizsardzības izdevumu pieaugumu. Šo elastību varēs izmantot ar noteikumu, ka tas neapdraud valsts fiskālo stabilitāti vidējā termiņā. Aizsardzības izdevumu pieauguma finansēšanai nepieciešamie līdzekļi tiek rasti no izdevumu pārskatīšanas rezultātā rastiem ietaupījumiem, SAFE finanšu instrumenta ietvaros, kā arī palielinot vispārējās valdības budžeta deficītu valsts izņēmuma klauzulas ietvaros. Latvijai pieejamais maksimālais SAFE finansējuma apjoms ir 5,7 miljardi eiro⁹. SAFE aizdevumam ir potenciāli labāki nosacījumi nekā Valsts kases aizņēmumiem – atmaksas termiņš līdz 45 gadiem un iespēja atlikt pamatsummas maksājumus uz 10 gadiem. Daļa no šiem līdzekļiem tiktu ieguldīta vietējos iepirkumos un investīcijās, kas stiprinātu Latvijas aizsardzības industriju un stimulētu ekonomiku, īpaši būvniecības un rūpniecības nozarēs. **Galīgais lēmums par aizņēmuma apmēru tiks pieņemts pēc tam, kad Eiropas Komisija izvērtēs dalībvalstu iesniegtos oficiālos pieteikumus un aizsardzības industrijas investīciju plānus, kuri jāiesniedz līdz šī gada 30. novembrim.**
12. Eiropas Komisijas Padome¹⁰ rekomendē Latvijai fiskālās politikas ietvarā palielināt kopējos aizsardzības izdevumus, ievērot EK Padomes noteiktos NNFPI maksimālos pieauguma tempus un vienlaikus izmantot valsts izņēmuma klauzulā paredzēto novirzi aizsardzības izdevumu palielināšanai. **Eiropas Komisija¹¹ arī atzīmē, ka, uzlabojot pieeju publisko izdevumu pārskatīšanai un pakāpeniski ieviešot uz sniegumu balstītu budžeta plānošanu, varētu tikt radīti fiskāli ieguvumi.**
13. **Starptautiskais Valūtas fonds** savā ikgadējā ziņojumā par Latviju¹² atzinīgi novērtē Latvijas fiskālo disciplīnu, vienlaikus norādot uz riskiem, kas var palielināt budžeta deficītu – augstāki aizsardzības izdevumi saistībā ar izmaksu kāpumu, valsts kapitālsabiedrību iespējamās saistības, kas var pārsniegt fiskālā nodrošinājuma rezervi, un lielāki kapitālie izdevumi nozīmīgu infrastruktūras projektu īstenošanai. **SVF rekomendē: (i) mobilizēt papildus ieņēmumus - stiprinot nodokļu disciplīnu, samazinot atvieglojumus, paplašinot nodokļu bāzi, mazinot ēnu ekonomiku un aktualizējot kadastra vērtības atbilstoši tirgus cenām; (ii) uzlabot izdevumu pārvaldības efektivitāti un paātrināt strukturālās fiskālās reformas, tostarp pilnveidot publisko investīciju un valsts kapitālsabiedrību pārvaldību; (iii) turpināt stiprināt pensiju sistēmu, lai nodrošinātu pienācīgus vecumdienu ienākumus; (iv) pārskatīt bankām piemērotās solidaritātes iemaksas.**

⁸ [Council activates flexibility in EU fiscal rules for 15 member states to increase defence spending](#)

⁹ [COMMUNICATION TO THE COLLEGE on the notification to requesting Member States of the allocation of the loan amounts pursuant to Council Regulation 2025/1106](#)

¹⁰ [Ieteikums PADOMES IETEIKUMS par Latvijas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku](#)

¹¹ [2025. gada ziņojums par Latviju. Pavaddokuments dokumentam Ieteikums PADOMES IETEIKUMAM par Latvijas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku](#)

¹² [Republic of Latvia: 2025 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for the Republic of Latvia](#)

- 14.** Ministru kabinets ir apstiprinājis Fiskālo risku deklarācijā piedāvāto fiskālā nodrošinājuma rezervi 0,1% apmērā no IKP 2026., 2027. un 2028. gadam. **Fiskālās disciplīnas padome apstiprina fiskālā nodrošinājuma rezervi 0,1% apmērā no IKP 2026. gadam.**
- 15.** Pašlaik Latvija saskaras ar vairākiem būtiskiem riskiem, kas varētu apdraudēt ekonomikas izaugsmi un fiskālos rādītājus vidējā termiņā:
- Krievijas agresija Ukrainā un ģeopolitiskā spriedze joprojām ir galvenais ekonomiskās nestabilitātes un fiskālo risku avots;
 - ASV ārējās tirdzniecības politikas izmaiņas un jaunie muitas tarifi var netieši ietekmēt Latvijas eksportu – caur galvenajiem tirdzniecības partneriem;
 - fiskālais risks, kas izriet no valsts kapitālsabiedrību (AS *airBaltic* un citu) darbības;
 - fiskālais risks, kas izriet no *Rail Baltica* projekta ieviešanas;
 - valsts parāda apkalpošanas izmaksu straujš pieaugums tuvākos gados;
 - atsevišķu eirozonas valstu nevēlēšanās atgriezties pie atbildīgas fiskālās politikas rada risku eirozonas fiskālajai stabilitātei;
 - ASV fiskālā nestabilitāte un dolāra vērtības krišanās palielina fiskālo risku arī Latvijai, ietekmējot valsts rezerves.

Saīsinājumi

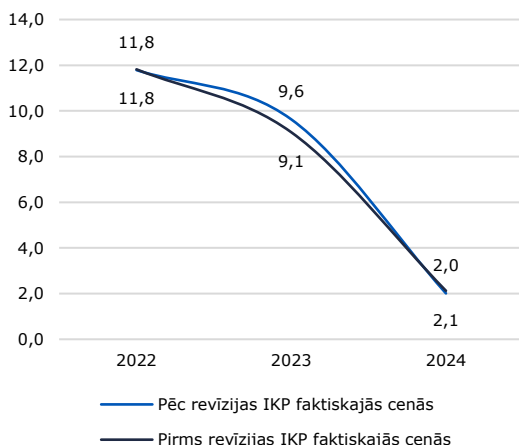
AF – Atveseļošanas fonds
AN – Akcīzes nodoklis
ANM – Atveseļošanas un noturības mehānisms
CEF – Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments
CKBB – Cikliski koriģētā budžeta bilance
CSP – Centrālā statistikas pārvalde
ECB – Eiropas Centrālā Banka
EK – Eiropas Komisija
EKS – Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēma
ELFLA – Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ELGF – Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds
ERAF – Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES – Eiropas Savienība
ESF+ – Eiropas Sociālais fonds plus
ESP – Eiropas Savienības padome
FDL – Fiskālās disciplīnas likums
FDP – Fiskālās disciplīnas padome
FM – Finanšu ministrija
FRD – Fiskālo risku deklarācija
FSP – Fiskāli strukturālais plāns
IIN – Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP – Iekšzemes kopprodukts
KF – Kohēzijas fonds
KP – Kohēzijas politika
LB – Latvijas Banka
LBFV – Likums par budžetu un finanšu vadību
LNG – Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem
MK – Ministru kabinets
NEKP – Nacionālais enerģētikas un klimata plāns
NĪN – Nekustamā īpašuma nodoklis
NNFPI – Neto nacionāli finansētie primārie izdevumi
PP – Procentpunkti
PPP – Publiskā un privātā partnerība
PVN – Pievienotās vērtības nodoklis
SAFE – Eiropas Drošības rīcības fonds
SB – Strukturālā bilance
SIP – Stabilitātes un izaugsmes pakts
SPB – Strukturālā primārā bilance
SVF – Starptautiskais Valūtas fonds
UGF – Uzturlīdzekļu garantiju fonds
UIN – Uzņēmuma ienākumu nodoklis
VK – Valsts Kase
VKS – Valsts kapitālsabiedrības
VSAOI – Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas
VTBI – Vidēja termiņa budžeta ietvars
VV – Vispārējā valdība
VVBB – Vispārējās valdības budžeta bilance
VVSB – Vispārējās valdības strukturālā bilance

1. Makroekonomiskās vides novērtējums

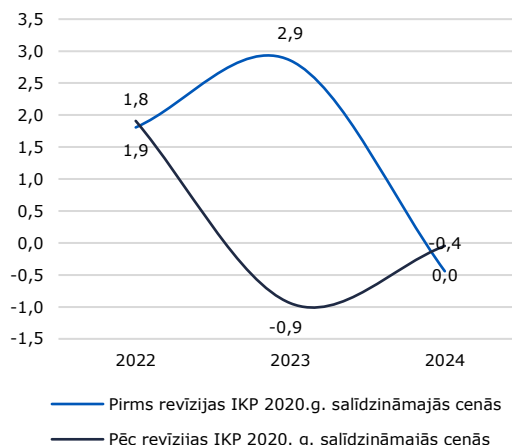
1.1. Izmaiņas kopš FM prognožu apstiprināšanas

- 1. Fiskālās disciplīnas padomes sēdē 9. jūnijā tika apstiprinātas Finanšu ministrijas sagatavotās makroekonomiskās prognozes, kas kalpo par pamatu VTBI 2026-2028 izstrādei¹³.** FM šim gadam prognozē, ka ekonomika pieaugs par 1,1%, bet nākamgad par 2,1%, vidēji prognozēšanas periodā 2026-2028 reālā IKP pieaugums paredzēts 2,2%. Nominālais IKP šogad varētu pieaugt par 4,4%, nākamgad par 4,7%, vidēji prognozēšanas periodā 2026-2028 reālā IKP pieaugums sagaidāms 4,7%. Inflācija prognozēta augstāka par ECB noteikto mērķi – 2025. gadā tā varētu būt 3,5%, bet 2026. gadā samazināties līdz 2,3%. Vidēji prognozēšanas periodā tā būs 2,2%. Ekonomika šogad un arī nākamajos gados darbosies zem sava potenciāla, un izlaides starpība būs negatīva.
- 2. 2025. gada 30. septembrī Centrālā statistikas pārvalde publicēja revidētas nacionālo kontu datu laika rindas, sākot ar datiem par 2022. gadu¹⁴.** Ņemot vērā visas revīzijas, gada IKP novērtējums faktiskajās cenās jeb nominālais IKP 2022. gadam tika samazināts par -0,03%, 2023. gadam palielināts par +0,5% un 2024. gadam palielināts par +0,4%.
- 3.** Pēc revīzijas reālā IKP pieaugums 2022. gadam, salīdzinot ar iepriekšējo periodu, tika koriģēts uzaugšu par +0,1 procentpunktu, savukārt 2023. gadam izaugsmes novērtējums tika samazināts par -3,8 procentpunktiem, bet 2024. gadam tika palielināts par +0,4 procentpunktiem.

1.1.1. att. Nominālā IKP pieaugums tempa novērtējums (%) pirms un pēc CSP datu revīzijas (gada dati)



1.1.2. att. Reālā IKP pieaugums tempa novērtējums (%) pirms un pēc CSP datu revīzijas (gada dati)



Avots CSP

Avots CSP

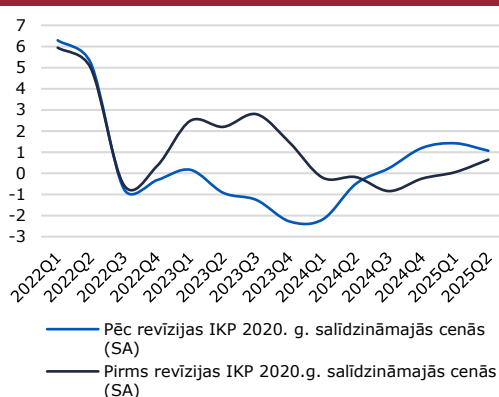
- 4.** Pārreķini veikti arī attiecībā uz ceturkšņu datu novērtējumiem, kas ietekmējuši arī šī gada pirmo divu ceturkšņu novērtējumus. Pirms datu revīzijas pirmā pusgada reālā IKP pieaugums tika vērtēts kā 0,4%, bet pēc revīzijas pirmā pusgada iznākums uzlabojies līdz 1,2%. Nominālā IKP novērtējums pirmajā pusgadā pirms revīzijas bija novērtēts ar 4,7% izaugsmi, bet pēc datu revīzijas tas pasliktinājās līdz 4,4%. Būtiskas pārmaiņas ir

¹³ Finanšu ministrijas makroekonomikas prognožu apstiprināšana | Fiskālās disciplīnas padome

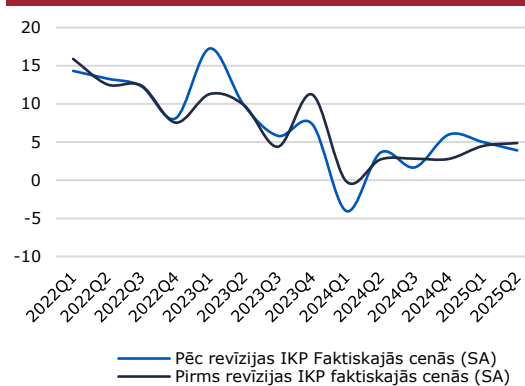
¹⁴ [IKP 2025. gada revīzija_30092025.pdf](#)

notikušas arī attiecībā uz iepriekšējo gadu ceturkšņiem (skat 1.1.3. un 1.1.4. attēlu), tomēr šajā Uzraudzības ziņojumā tās netiks sīkāk analizētas.

1.1.3. att. Reālā IKP pieaugums tempa novērtējums (%) pirms un pēc CSP datu revīzijas (ceturkšņu dati)



1.1.4. att. Nominālā IKP pieaugums tempa novērtējums (%) pirms un pēc CSP datu revīzijas (ceturkšņu dati)



Avots CSP

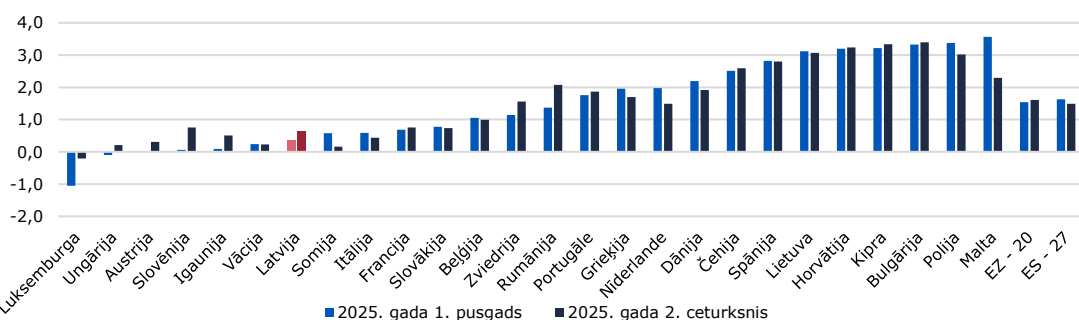
Avots CSP

- 5. Veidojot VTBI 2026.–2028. gadam, Finanšu ministrija savos aprēķinos neizmanto revidētos datus.** FDP vēlas norādīt, ka valstī nav saskaņoti budžeta izstrādes un CSP nacionālo kontu datu revīziju laika grafiki, kā rezultātā jau vairāku gadu garumā CSP veiktās datu revīzijas notiek laikā, kad budžeta dokumentu pakotne ir izstrādes noslēguma stadijā, un tajā vairs nav iespējams iestrādāt jaunākos revidētos datus.

1.2. Makroekonomiskās vides attīstība

- 6. 2025. gada pirmajā pusgadā Latvijas ekonomikā atsākās izaugsme, tomēr tā bija ļoti lēna un nepārsniedza ES vidējos rādītājus.** Saskaņā ar jaunākajiem Eurostat datiem, Latvijā reālais IKP 2025. gada pirmajā pusgadā pieauga par 0,3% (Eurostat dati publicēti pirms CSP datu revīzijas). Kopumā pusgada dati rāda, ka no 27 ES valstīm IKP pieaugums zem 2% bija 14 valstīm. To skaitā Latvijas tirdzniecības partneri – Igaunija (+0,1%), Vācija (+0,2%) un Zviedrija (+1,1%). Labāku rezultātu sasniedza tādi Latvijai nozīmīgi tirdzniecības partneri kā Lietuva (+3,1%) un Polija (+3,4%). eirozonas izaugsme pirmajā pusgadā bija 1,5%, bet ES 1,6%.

1.2.1. att. ES dalībvalstu IKP pieauguma tempi 2025. gada 1. pusgadā (%) pret iepriekšējā gada pirmo pusgadu

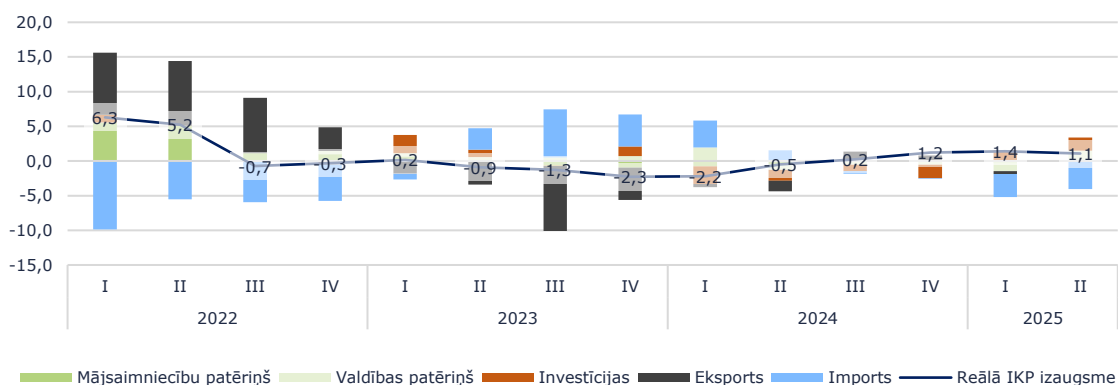


Avots: Eurostat (*Īrija IKP (18,2%) 1.pusgadā (18%) 1. ceturksnī)

- 7. Latvijas reālā IKP pieaugums pirmajā pusgadā, saskaņā ar sezonāli koriģētiem CSP datiem bija 1,2%. Pirmajā ceturksnī IKP pieauga par 1,4%, bet otrajā ceturksnī par 1,1%.** Pusgada griezumā var teikt, ka IKP pieaugumu balstīja investīcijas, kas pieauga par 7,6%, un mazākā mērā valdības patēriņš, kur pieaugums bija 0,4%. Vienlaikus mājsaimniecību patēriņš pusgadā samazinājās par 0,1%, un eksports samazinājās par 0,4%.

Otrā ceturkšņa IKP (1,1%) pieaugumu salīdzināmajās cenās noteica valdības patēriņa pieaugums par 7,1% un investīciju pieaugums par 8,5%, neliels pieaugums bijis arī mājsaimniecību patēriņam (+0,1%), bet eksportā bija samazinājums par 0,2%. Skatoties uz devumiem 2. ceturkšņa IKP pieaugumā, var secināt, ka investīciju devums 1,9 procentpunkti bija visbūtiskākais, valdības patēriņa devums bija 1,4 procentpunkti, savukārt eksporta devums bija negatīvs (-0,1) procentpunkts, bet mājsaimniecību patēriņa devums bija neitrāls, skat. attēlu 1.2.2.

1.2.2. att. IKP pieauguma temps pa izlietojuma komponentēm (%) salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu



Avots: CSP (pēc CSP datu revīzijas)

Rūpniecība

- 8. Rūpniecības produkcijas apjoms pieauga pirmajā pusgadā, tomēr jaunākie jūlija dati liecina par pieauguma palēnināšanos.** Kopējais rūpniecības produkcijas apjoms Latvijā 2025. gada 1. pusgadā pieauga par 2,2%, salīdzinot ar šādu pašu periodu pērn, bet jūlijā pieaugums bija lēnāks - 1,5%. Pirmajā pusgadā pieaugums bija vērojams tikai apstrādes rūpniecībā, kur tas bija 3,6%, bet ieguves rūpniecībā bija samazinājums par 7,2%, un arī elektroenerģijas un gāzes apgāde saruka par 2,8%. Jūlijā situācija mainījās, apstrādes rūpniecībā pieaugums bija par apmēram pusi lēnāks nekā pirmajā pusgadā kopumā - vien 1,4%. Ieguves rūpniecībā samazinājums bija 1,7%, tādējādi tas bija lēnāks nekā 1. pusgadā, savukārt elektroenerģijas un gāzes apgādē bija straujš pieaugums - 45,1%, ko ietekmēja lietainie laika apstākļi un apjomīgā ūdens pietece hidroelektrostacijās.
- 9. Apstrādes rūpniecība pirmajā pusgadā pieauga par 3,6%, bet jūlijā pieaugums jau bija lēnāks - 1,4%.** Pirmajā pusgadā apstrādes rūpniecība atgriezās izaugsmes pozīcijās un varēja novērot pārliecinošus produkcijas apjoma pieaugumus nozarēs ar būtisku īpatsvaru tautsaimniecībā. Pirmajā pusgadā pieauga pārtikas ražošanas produk-

cijas apjoms par 8,2%, kokrūpniecībā bija pieaugums par 5,6%, būvmateriālu, jeb nemetālisko minerālvielu izstrādājumu ražošana pieauga par 18,2%, tomēr ķīmisko vielu ražošanā bija samazinājums par 12%. Jūlijā šajās nozarēs izaugsme nebija vairs tik strauja kā pusgadā - pārtikas ražošana sabremzējās, pieaugums bija vien 0,2%, kokrūpniecībā produkcija pat samazinājās par 0,6%, būvmateriālu ražošana samazinājās par 3,8%, turpretī pēc ilgāka lejupslīdes jūlijā par 1,9% pieauga ķīmiskās rūpniecības produkcija.

Transports

- 10. Latvijas ostās 2025. gada pirmajā pusgadā kravu apgrozījums samazinājās par 3,5%, pie tam, samazinājums bijis visās ostās, izņemot Ventspili.** Ostu apgrozījuma ziņā pirmais ceturksnis noslēdzās ar 7,3% lejupslīdi, otrajā ceturksnī rezultāts nedaudz uzlabojās, un bija apgrozījuma pieaugums 1%, salīdzinot ar otro ceturksni pērn. Pusgada griezumā vērojams, ka Rīgas ostā apgrozījums samazinājās par 9%, nosūtīto kravu apjoms saruka par 10,6%, bet saņemtās kravas samazinājās par 3,5%. Liepājas ostā pirmajā pusgadā kravu apgrozījums samazinājās par 7,2%, pie tam nosūtīto kravu apjoms saruka par 10,1%, bet saņemtās kravas pieauga par 4,1%. Mazajās ostās apgrozījuma samazinājums bijis 9,7%, pie tam, ka nosūtītās kravas pirmajā pusgadā bija par 13,9% mazāk nekā pērn, bet saņemtās kravas pieauga par 62,2%. Vienīgi Ventspils ostā kravu apgrozījums pieauga pēc būtiskā krituma iepriekšējā gadā. Kopējais kravu apgrozījums pieauga par 14,5%, turklāt nosūtītās kravas bija vairāk par 8,5%, bet saņemtās pat par 24,5% vairāk.
- 11. Sauszemes kravu pārvadājumu apjoms 2025. gada pirmajā pusgadā saruka par 2,1%, salīdzinot ar pirmo pusgadu pērn, galvenokārt samazinoties dzelzceļa kravu apgrozījumam.** Dzelzceļa kravu pārvadājumi pusgadā samazinājās par 26,1%, pie tam samazinājumi virs 20% bijuši abos ceturkšņos. Tomēr ar autotransportu pārvadāto kravu apjoms pirmajā pusgadā pieauga par 2%, labāks rezultāts bijis vērojams pirmajā ceturksnī - pieaugums 3,8%, bet otrajā ceturksnī pieaugums bijis vien 0,6%.
- 12. Dzelzceļa kravu pārvadājumos pirmajā pusgadā lielākais samazinājums bijis tieši starptautiskajos pārvadājumos (-29,6%).** Eksporta dzelzceļa pārvadājumi samazinājušies par 35,1%, importa pārvadājumi par 32,8%, bet tranzīta pārvadājumi gan pieauga par 10,4%. Savukārt no starptautiskajiem pārvadājumiem caur Latvijas ostām pārvadāts par 48,7% mazāk nekā pirmajā pusgadā pērn. Iekšzemes dzelzceļa kravu pārvadājumi arī samazinājušies, tomēr ne tik strauji - par 3,3%.
- 13. Ar Latvijā reģistrētu autotransportu pārvadātās kravas pirmajā pusgadā visvairāk pieauga starptautiskajos pārvadājumos, bet Latvijā pārvadāto kravu apjoms kopš iepriekšējā gada pirmā pusgada nemainījās.** Starptautiskajos pārvadājumos kravu apjoms pieauga par 8,7%, turklāt eksporta pārvadājumi auga par 7,7%, bet importa pārvadājumi samazinājās par 3,1%. Latvijā reģistrēta autotransporta pārvadājumi ārvalstīs pieauguši par 13,8%.

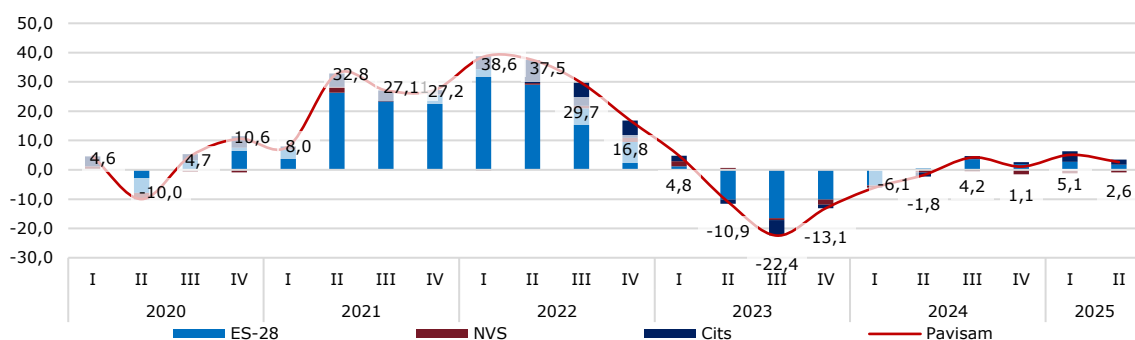
Eksports

- 14. Preču eksportā 2025. gada pirmajā pusgadā atsākās mērena izaugsme, kas saskan ar ārējās tirdzniecības vides uzlabošanos.** Saskaņā ar CSP datiem, pirmajā pusgadā eksportēto preču vērtība bija par 365,2 miljoniem eiro lielāka šādā pašā periodā pērn, pieaugums bijis 3,9%. Preču eksporta plūsma uz ES valstīm pirmajā pusgadā bija stabila, tomēr pieaugums bija diezgan pieticīgs (+3%), turklāt uz ES

valstīm attiecināmi 75% preču eksporta. Straujāk pieauga eksports uz valstīm ārpus ES un NVS (+16,1%), kurās nonāk ap 18% no Latvijas preču eksporta kopapjoma. Savukārt eksporta samazinājums uz NVS valstīm turpinājās (-13%), un uz šīm valstīm tiek eksportēti 7% no preču eksporta kopapjoma.

- 15. 2025. gada septiņos mēnešos eksports uz galvenajām tirdzniecības partnervalstīm pieauga nevienmērīgi.** Eksports pieauga uz Lietuvu (+5,6%), Vāciju (+4,2%) un Apvienoto Karalisti (8,1%), bet samazinājās uz Igauniju, (-0,6%), Zviedriju (-2,2%) un Dāniju (-10,7%).

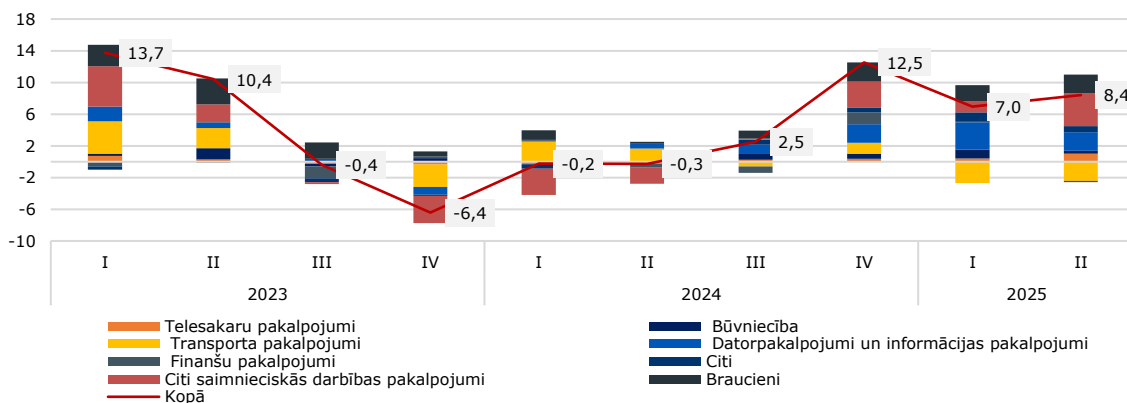
1.2.3. att. Latvijas preču eksporta izmaiņas pa reģioniem (%) pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni



Avots: CSP

- 16. Pakalpojumu eksports 2025. gada pirmajā pusgadā pieauga par 7,7%, pie tam būtiska nozīme šajā pieaugumā ir pakalpojumiem augsto tehnoloģiju jomā.** Saskaņā ar Latvijas Bankas datiem, pakalpojumu eksportā ir vērojami būtiski pieaugumi zināšanu ietilpīgiem pakalpojumiem - tādiem kā datorpakalpojumi un IT pakalpojumi, eksports pirmajā pusgadā ir pieaudzis par 21,6%, un telesakaru pakalpojumiem šādā pašā periodā pieaugums ir 16,2%. Par 11,5% kāpis biznesa pakalpojumu eksports, tomēr transporta pakalpojumu eksports samazinājies par 7,7%. Lielākais pieaugums ir bijis sadaļā citi pakalpojumi (+38,4%). Kopumā Latvijas pakalpojumu eksporta pieaugums pašlaik būtiski apsteidz preču eksporta pieaugumu.

1.2.4. att. Pakalpojumu eksporta dinamika (%) salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu

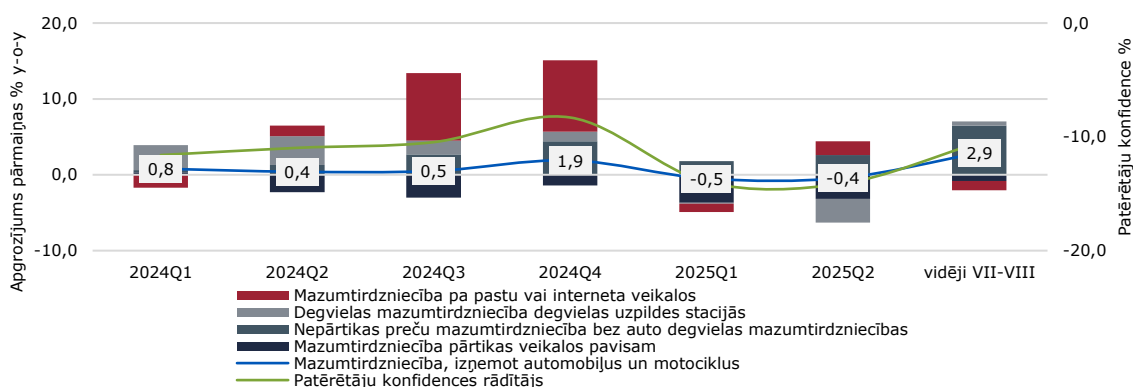


Avots: Latvijas Banka

Mazumtirdzniecība

- 17. Kopējā mazumtirdzniecības dinamika ir nedaudz uzlabojusies, mājāsaimniecību patēriņš joprojām ir nestabils un atšķirīgs dažādās nozarēs.** Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem, 2025. gadā mazumtirdzniecības apgrozījums salīdzināmajās cenās samazinājās gan pirmajā, gan otrajā ceturksnī vidēji par 0,5%, bet jau jūlijā un augustā redzams pieaugums par 2,9%. Tas saskan arī ar patērētāju konfidences rādītājiem, kas gan ir negatīvi, bet jūlijā un augustā negatīvais noskaņojums mazinājās, sasniedzot (-10%). Tomēr, skatoties pa mēnešiem, jau augustā un septembrī tas atkal pasliktinājies – augustā (-13,3%) un septembrī (-12,5%).

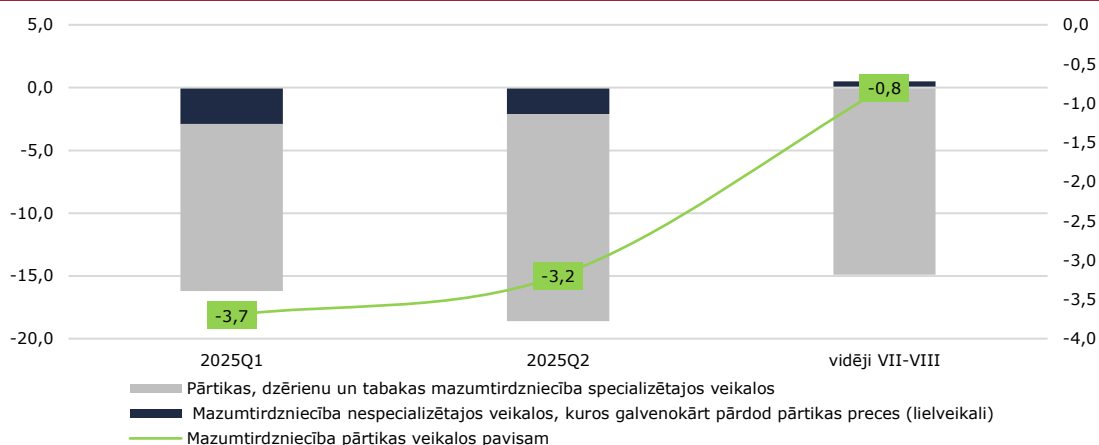
1.2.5. att. Mazumtirdzniecības apgrozījuma dinamika pēc preču grupām (%) pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu



Avots: CSP (kalendāri nekorrigēti dati salīdzināmajās cenās)

- 18.** Skatoties pa tirdzniecības apakšgrupām, var novērot, ka **pārtikas** mazumtirdzniecības kopējā dinamika 2025. gada pirmajos ceturkšņos saglabājās negatīva, tomēr redzama pakāpeniska stabilizācija. Kopējais pārtikas veikalu apgrozījums samazinājās par 3,7% pirmajā ceturksnī un par 3,2% otrajā, savukārt jau jūlijā un augustā kritums bija tikai 0,8%. Tādējādi, sektors pamazām virzās uz pieaugumu, lai gan joprojām saglabājas negatīvā zonā. Agrozījuma uzlabojumu lielā mērā noteica nespecializētie pārtikas veikali jeb lielveikali, kuros apgrozījuma kritums mazinājās no 2,9% un 2,1% gada pirmajos ceturkšņos un sasniedza nelielu pieaugumu (+0,5%) jūlija–augusta vidējā rādītājā.
- 19.** Pretstatā tam, specializētajos pārtikas veikalos saglabājas izteikta lejupvērsta tendence – apgrozījums turpināja samazināties no 13,3% pirmajā ceturksnī līdz 16,5% otrajā un 14,9% vasaras mēnešos. Šis segments joprojām būtiski velk uz leju kopējo pārtikas mazumtirdzniecību un neatspoguļo stabilizācijas pazīmes. Tas norāda, ka, lai gan lielveikali demonstrē atkopšanos, specializētie pārtikas veikali joprojām saskaras ar ievērojamu pieprasījuma samazinājumu un konkurences spiedienu no plašākiem mazumtirdzniecības tīkliem.

1.2.6. att. Mazumtirdzniecības apgrozījuma dinamika pārtikas tirdzniecībā (%) pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu



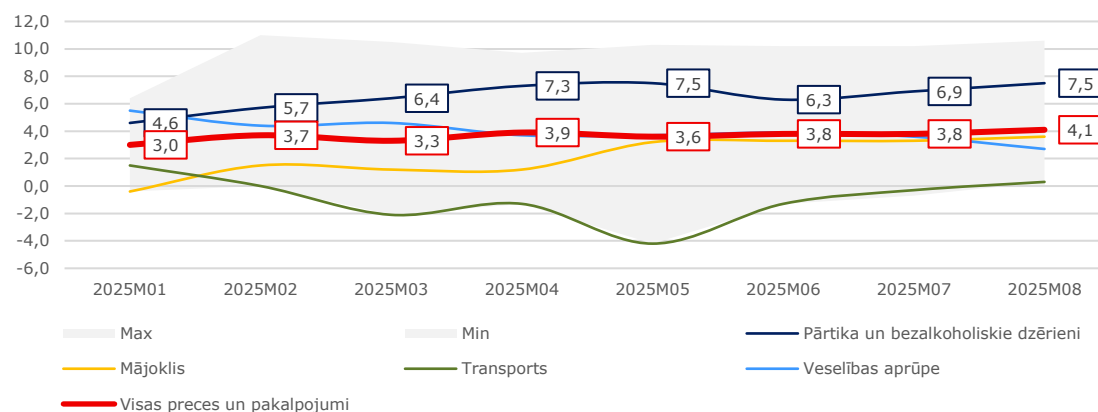
Avots: CSP

Degvielas mazumtirdzniecībā apgrozījums saruka gan pirmajā, gan it īpaši otrajā ceturksnī. Pat neskatoties uz degvielas cenu samazināšanos, šajā periodā pieprasījums būtiski nepieauga. Tomēr, jūlijā un augustā, kad degvielas cenu mazināšanās turpinājās, bet vairs nebija tik izteikta, iezīmējās neliels 0,6% apgrozījuma pieaugums. **Nepārtikas** preču mazumtirdzniecībai bija pieaugoša tendence – ja pirmajā ceturksnī tika novēroti 1,8%, tad jau jūlijā un augustā apgrozījuma pieaugums vidēji bija 6,5%. Mazumtirdzniecības apgrozījums **pa pastu un interneta veikalos** bija nenoturīgs. Pēc apgrozījuma samazinājuma pirmajā ceturksnī par 1,1%, sekoja neliels pieaugums par 1,8%, bet jūlijā–augustā apgrozījums atkal saruka par 1,3%.

Inflācija

- 20. Inflācija Latvijā 2025. gada augustā pieaugusi līdz 4,1%, ko galvenokārt veicina noturīgs pakalpojumu cenu kāpums un pārtikas sadārdzinājums. Kopējais patēriņa cenu līmenis augustā bija par 4,1% augstāks nekā pirms gada, turpinot pakāpenisku pieaugumu, kas vērojams kopš pavasara. Preču cenas palielinājās mērenāk – par 3,6%, savukārt pakalpojumu cenas saglabājās augstas un pieauga par 5,7%. Pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenas kāpa visstraujāk – par 7,5%, turpinot būt galvenais inflācijas virzītājspēks. Šo grupu ietekmē svaigas pārtikas produktu sadārdzinājums, īpaši putnu gaļai, olām un pienam. Alkoholisko dzērienu un tabakas izstrādājumu cenas, pēc gada sākuma straujā kāpuma (līdz 9,8% martā), līdz augustam palēninājās līdz 3,8%, liecinot par stabilizēšanos pēc akcīzes pieauguma efekta. Mājokļa izmaksas, tostarp elektroenerģijas, ūdens un apkures cenas, augustā pieauga par 3,6%, kāpums ir lēns bet noturīgs jau kopš februāra. Transporta cenas augustā joprojām bija gandrīz nemainīgas (+0,3%), atspoguļojot degvielas cenu stabilitāti. Apģērbu un apavu cenu pieaugums astoņu mēnešu periodā saglabājās ļoti mērens, un arī augustā pieaugums bija par 1,6%. Starp pakalpojumu kategorijām īpaši izceļas izglītības izmaksas, kas augustā pieauga par 10,6%, un restorānu un viesnīcu pakalpojumi, kur cenas palielinājās par 5,2%, ko ietekmē sezonālais pieprasījums un darbaspēka izmaksas. Veselības aprūpes inflācija pakāpeniski mazinājās no 5,5% janvārī līdz 2,7% augustā.**

1.2.7. att. Patēriņa cenu pārmaiņas pēc grupām un apakšgrupām (%) salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu



Avots: CSP

- 21. Pārtikas cenu kāpums augustā atkal pastiprinājās, ko galvenokārt virzīja gaļas, piena produktu, olu un augļu sadārdzinājums. Šī gada augustā pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenas pieauga par 7,5% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada augustu. Tieši pārtikai cenu pieaugums augustā bijis 6%. Galvenie cenu kāpuma virzītāji ir dzīvnieku izcelsmes produkti, augļi un saldumi, kas kopumā veido lielāko daļu no pārtikas cenu pieauguma.**

Gaļas produktiem cenas turpina palielināties jau vairākus mēnešus pēc kārtas — kopējais gaļas cenu kāpums augustā sasniedza 7%. Straujākais sadārdzinājums reģistrēts liellopu gaļai, kur cenas kopš pavasara pieaugušas vairāk nekā četras reizes, straujāk nekā pārtikas inflācijas vidējais līmenis, tas padara liellopu gaļu par vienu no visstraujāk sadārdzinātajām precēm pārtikas grozā. Tomēr cenas strauji augušas arī mājputnu gaļai, kur vērojams gandrīz nepārtraukts cenu kāpums līdz 20,3% robežai augustā.

Produktu grupā - piens, siers, olas - augustā cenu pieaugums bija 7,4%, tomēr šajā produkti grupā cenu dinamika kopš janvāra bija svārstīga. Piena produktiem inflācija ir nedaudz mērenāka, taču joprojām būtiska – piena un piena produktu cenas augustā auga par 5,4%-5,7%. Savukārt olu cenas uzrāda ļoti strauju kāpumu, augustā pārsniedzot 20%.

Eļļu un taukvielu cenas saglabā augstu līmeni, lai gan gada vidū kāpums nedaudz mazinājās. Sviestam cenas ļoti auga pavasara mēnešos - martā un aprīlī pieaugums bija 31%, un inflācija ir augsta. Augustā sviesta cena pieauga par 20%.

Augļiem cenas augustā pieauga par vairāk nekā 11,5%, īpaši svaigiem augļiem cenu pieaugums bija 12,3%, savukārt dārzeņiem redzams neliels cenu pieaugums 1,4%, bet svaigiem dārzeņiem 4,3%.

Sīkāk pārtikas grupām izceļas šokolādes sadārdzinājums, kas kopš gada sākuma saglabājas divciparu līmenī.

- 22. Veidojot budžetu, koalīcija vienojusies, ka pievienotās vērtības nodokļa (PVN) samazināšana atsevišķiem pārtikas produktiem — maizei, pienam, olām un svaigai putnu gaļai — tiks ieviesta kā pilotprojekts no 2026. gada 1. jūlija līdz 2027. gada 30. jūnijam. Fiskāli šis pasākums nozīmēs ieņēmumu samazinājumu kopbudžetā — 2026. gadā par 14,95 miljoniem eiro, bet 2027. gadā par 16,4 miljoniem**

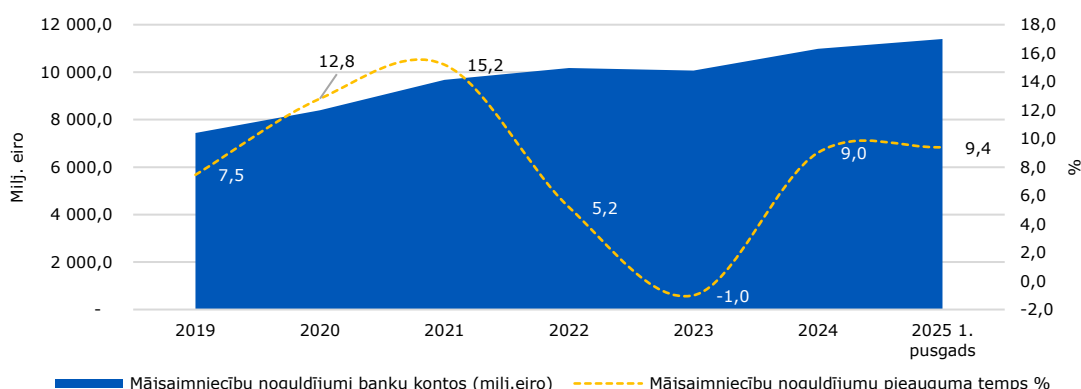
eiro. Ieņēmumu kritums tiks kompensēts ar citiem ietaupījumiem vai papildus ieņēmumiem.

- 23. Pasākumam var būt divas būtiskas blaknes: pirmkārt, samazināto PVN likmju atcelšana 2027. gada vidū var izrādīties ļoti nepopulāra, pārliekot politisko atbildību uz nākamo Saeimas sasaukumu; otrkārt, PVN likmes atcelšana pēc pilotprojekta beigām var izraisīt atkārtotu inflācijas lēcieni tieši šajā produktu grupā.** Turklāt joprojām nav skaidrs kontroles mehānisms, kas garantētu, ka PVN samazinājuma ieguvums tiešām nonāk līdz patērētājiem, nevis paliek mazumtirgotāju peļņā. Tas rada risku, ka administratīvā sloga mazināšanas apstākļos šī iniciatīva varētu nebūt pietiekami efektīva.

Kreditēšana un mājsaimniecību uzkrājumi

- 24.** Mājsaimniecību kopējais noguldījumu apjoms 2025. gada otrā ceturksņa beigās pieauga līdz 11,4 miljardiem eiro, un pirmajā pusgadā tas bija par 9,4% lielāks nekā pērn attiecīgajā periodā. Patērētāju konfidences rādītājs, lai gan joprojām negatīvs, jūlijā un augustā uzlabojās līdz -10%, tomēr vēlāk atkal pasliktinājās — augustā līdz -13,3% un septembrī līdz -12,45%. Šie dati liecina, ka iedzīvotāji, kam ir iespēja, izvēlas veidot uzkrājumus, nevis palielināt patēriņu, ko apliecina arī vājais mazumtirdzniecības apgrozījums un negatīvais mājsaimniecību patēriņa pienesums IKP.

1.2.8. att. Mājsaimniecību noguldījumi komercbanku kontos 2025. gada 1. pusgadā milj. eiro un pārmaiņas (%) pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu



Avots: Latvijas Banka

- 25. Latvijas Bankas dati rāda, ka izsniegto kredītu atlikums otrajā ceturksnī pārsniedza 11,8 miljardus eiro – par 9,2% vairāk nekā pirms gada.** Uzņēmumiem (nefinanšu sabiedrībām) izsniegto kredītu atlikums palielinājās par 10,6%, mājsaimniecībām – par 8,1%. Latvijas Banka norāda, ka kreditēšana Latvijā pašlaik ir pārsniegusi eirozonas vidējo rādītāju, turklāt nozīmīgi faktori tajā ir bijuši ECB likmju samazināšana un banku kreditēšanas standartu atvieglošana aizņēmējiem. Tomēr jāņem vērā, ka šis pieaugums notiek pēc ilgstoša zemas kreditēšanas aktivitātes perioda.

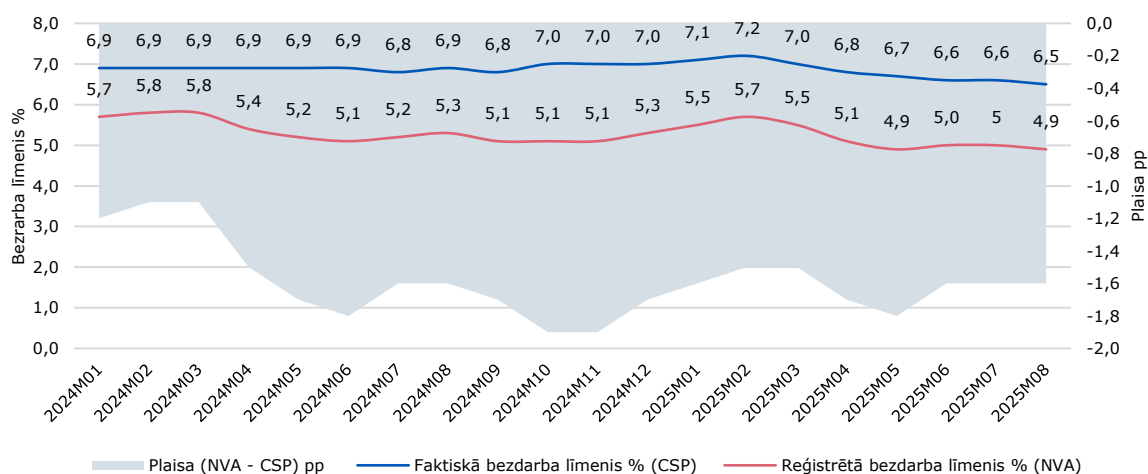
Darba tirgus

- 26. Darba tirgus 2025. gada otrajā ceturksnī saglabājās aktīvs – bezdarba līmenis turpināja samazināties.** Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datiem, faktiskais bezdarba līmenis 2025. gada otrajā ceturksnī bija 6,7%, kas ir par 0,7

procentpunktiem mazāk nekā pirmajā ceturksnī. Bezdarbnieku skaits samazinājās līdz 63,7 tūkstošiem, jeb par gandrīz 6 tūkstošiem mazāk nekā pirmajā ceturksnī. Nodarbinātības valsts aģentūras dati par reģistrēto bezdarbu apliecina līdzīgu tendenci – reģistrētais bezdarba līmenis jūnijā un jūlijā bija 5%, bet līdz augusta beigām samazinājās līdz 4,9%. Saskaņā ar CSP sezonāli koriģētajiem datiem 2025. gada augustā faktiskais bezdarba līmenis bija 6,5%, kopš jūlija tas samazinājās par 0,1 procentpunktiem.

- 27. Atšķirība starp faktisko un reģistrēto bezdarbu saglabājas noturīga, norādot uz strukturālām problēmām darba tirgū.** Darba tirgus dati liecina, ka plaša starp faktisko un reģistrēto bezdarba līmeni saglabājas nemainīga jau ilgāku laiku, norādot uz daļu iedzīvotāju, kuri nav oficiāli reģistrējušies Nodarbinātības valsts aģentūrā (NVA). 2024. gadā reģistrētais bezdarba līmenis svārstījās ap 5,3%, kamēr faktiskais bezdarbs pēc Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datiem bija vidēji 6,9%, un starpība (1,5–1,9 procentpunkti) saglabājās visu gadu. Arī 2025. gada sākumā un vasarā plaša starp šiem rādītājiem būtiski nesamazinās. Pēc jaunākajiem datiem, augustā CSP faktiskā bezdarba līmenis bija 6,5%, bet reģistrētais bezdarbs NVA datus – 4,9%, un atšķirība starp tiem – 1,6 procentpunkti. Tas nozīmē, ka daļa ekonomiski neaktīvo personu joprojām nepiesakās kā bezdarbnieki, līdz ar to nav iesaistīti aktīvajos nodarbinātības pasākumos. Šī noturīgā plaša liecina par strukturālu problēmu darba tirgū, kas saistīta ar zemu motivāciju oficiāli reģistrēties un izmantot atbalsta instrumentus, kā arī ar neformālās nodarbinātības un īslaicīgu darba attiecību izplatību.

1.2.9. att. Bezdarba līmeņa dinamika: reģistrētais un faktiskais bezdarbs (%) un plaša starp šiem rādītājiem (pp)



Avots: NVA un CSP

- 28. Nodarbinātības rādītāji 2025. gada otrajā ceturksnī uzrādīja pozitīvu dinamiku.** Nodarbinātības līmenis otrajā ceturksnī pieauga līdz 64,9%, salīdzinot ar 63,2% pirmajā ceturksnī. Kopējais nodarbināto skaits sasniedza 889 tūkstošus, kas ir par 21,3 tūkstošiem vairāk nekā gada sākumā. Šo pieaugumu galvenokārt noteica sezonālie darbi un lielāka aktivitāte būvniecībā, tirdzniecībā un pakalpojumu sektorā. Pieauga nodarbinātība gan vīriešu (67,4%), gan sieviešu (62,7%) vidū. Salīdzinot ar pirmo

ceturksni, ekonomiskās aktivitātes līmenis otrajā ceturksnī pieauga par 1,3 procentpunktiem līdz 69,6%, liecinot par darba tirgus iesaistes paplašināšanos.

- 29. Brīvo darbvietu skaits samazinās, bet saglabājas augsts pieprasījums pēc darbaspēka.** Brīvo darbvietu skaits 2025. gada otrajā ceturksnī turpināja samazināties. Salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni tas saruka par 6,9%, sasniedzot 20 tūkstošus, kas ir zemākais līmenis kopš 2020. gada nogales. Salīdzinājumā ar iepriekšējā gada otro ceturksni vakanču skaits bija par 15,9% mazāks. Samazinājums bija līdzīgs gan sabiedriskajā sektorā (-15,4%), gan privātajā sektorā (-16,3%), norādot uz darba devēju piesardzību jaunu darbinieku piesaistē.
- 30. Darba samaksa saglabā stabilu pieauguma tempu.** Darba samaksas kāpums 2025. gada otrajā ceturksnī turpinājās līdzšinējā tempā, pieaugot par 8,2% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu. Vidējā bruto darba samaksa sasniedza 1808 eiro, privātajā sektorā 1781 eiro (+8,3%), sabiedriskajā sektorā 1886 eiro (+8,2%). Neto darba samaksa pieauga straujāk – par 10,7%, sasniedzot 1342 eiro, savukārt neto mediānā alga bija 1111 eiro (+12,1%). Algu pieauguma tempi otrajā ceturksnī privātajā un sabiedriskajā sektorā praktiski izlīdzinājušies, atšķiroties tikai par 0,1 procentpunktu, taču sabiedriskajā sektorā joprojām saglabājas augstāks vidējais atalgojuma līmenis.

2. Fiskālās politikas attīstība

2.1. Pēdējo gadu retrospekcija un 2025. gada perspektīva

- 31.** 2024. gadā ekonomisko vidi ietekmēja vairāki būtiski negatīvi faktori – ģeopolitiskā nenoteiktība, eksporta partnervalstu ekonomiskās izaugsmes palēnināšanās, vājš privātais patēriņš un investīciju apjoma sarukums tautsaimniecībā. Ekonomiskā izaugsme bija lēnāka, nekā prognozēts – reālā IKP izmaiņas novērtētas 0,0% apmērā. **Likumā "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" vispārējās valdības budžeta balance (VVBB) 2024. gadam tika plānota -2,8% apmērā no IKP¹⁵. Tomēr, neskatoties uz nelabvēlīgajiem apstākļiem, tika sasniegts mazāks deficīts, nekā plānots. Faktiski 2024. gads noslēdzās ar deficītu 1,8% no IKP jeb 706,2 miljoni eiro. Strukturālā balance bija 0,2% no IKP.** Labāks fiskālās pozīcijas iznākums skaidrojams ar lielākiem nenodokļu ieņēmumiem un EKS korekcijām, saistībā ar lielākiem UIN ieņēmumiem šī gada janvārī, kas pēc EKS ir attiecināmi uz 2024. gadu. Mazāka deficīta iznākumu ietekmēja arī lēnāka ES fondu apguve un mazāki izdevumi pamatfunkcijām. ES Stabilitātes un izaugsmes pakta (SIP) nominālās bilances nosacījums, gan FDL strukturālās bilances nosacījums 2024. gadā tika ievēroti. Tabulā 2.1.1. redzams, ka valsts speciālais budžets un atvasināto publisko personu budžeti 2024. gadu ir noslēguši ar pozitīvu bilanci. Lai arī pamatbudžeta un pašvaldību budžeta bilances bija negatīvas, deficīts bija ievērojami mazāks, nekā tika plānots 2024. gada budžeta likumā.

2.1.1. tabula. VV budžeta bilances plāns 2024. gadam un iznākums 2024. un 2023. gadā, milj. eiro.

Balance	2024			2023
	Budžets	Iznākums	% no IKP	Iznākums
Vispārējās valdības budžeta balance	-1 279,7	-706,2	-1,8%	-931,6
EKS2010 ¹⁶ korekcijas	502,3	27,0	0,1%	398,3
Valsts konsolidētais kopbudžets	-1 782,0	-733,1	-1,8%	-1 330,0
Valsts pamatbudžets	-2 127,5	-1 082,6	-2,7%	-1 438,1
Valsts speciālais budžets	408,2	337,1	0,8%	251,4
Pašvaldību budžeti	-65,8	-48,3	-0,1%	-155,9
Atvasināto publisko personu b.	3,2	60,6	0,2%	12,6

Avots: FM

- 32. Konsolidētā kopbudžeta izdevumi 2024. gadā sasniedza 17,9 miljardus eiro, kas ir par 5,4% jeb 920,9 miljoniem eiro vairāk nekā 2023. gadā.** Pēdējos gados izdevumu pieauguma temps kļūst lēnāks – 2023. gadā izdevumu pieaugums bija 7,9%, 2022. gadā 9,2% un 2021. gadā 15,5%. 2024. gadā straujākais izdevumu pieaugums bija vērojams procentu izdevumos par 62,5% un atlīdzības izdevumos par 13,4%. Straujais procentu izdevumu pieaugums skaidrojams ar ECB īstenoto ierobežojošo monetāro politiku, kuras rezultātā pieauga parāda apkalpošanas izmaksas. Atlīdzības izdevumu ievērojamais pieaugums skaidrojams ar virkni faktoru, to skaitā augstais inflācijas līmenis iepriekšējos gados, minimālās algas palielināšana, pedagogu atalgojuma pieaugums, iekšlietu sektorā reizi piecos gados izmaksātās prēmijas, kā arī

¹⁵ Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam (likumi.lv), 6. pants

¹⁶ Saskaņā ar SIP un FDL, fiskālais rezultāts tiek novērtēts balstoties uz Eiropas kontu sistēmas 2010 (EKS2010) metodoloģiju, kas balstās uz uzkrājumu metodi. Tikmēr tradicionāli Latvijā valsts budžets tiek apstiprināts un novērtēts, balstoties uz naudas plūsmas metodi.

kopumā saspringtā situācija darba tirgū ar darbaspēka pieejamību. Izdevumi sociālajiem pabalstiem pieauga par 7,8%, kapitālie izdevumi pieauga par 6,3% un izdevumi subsīdijām un dotācijām pieauga par 0,3%. Izdevumi subsīdijām un dotācijām bija mazāki nekā plānots saistībā ar ES fonda finansēto projektu lēnāku īstenošanos un pārdalēm no resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums". Toties izdevumi precēm un pakalpojumiem samazinājās par 7,7% un kārtējie maksājumi ES budžetā samazinājās par 6,3%. **Kopumā 2024. gada konsolidētā kopbudžeta izdevumi bija par 5,4% jeb 1 miljardu eiro mazāki, nekā tika plānots budžeta likumā¹⁷.**

- 33. Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi 2024. gadā sasniedza 17,1 miljardu eiro – tas ir par 9,7% jeb 1,5 miljardiem eiro vairāk nekā 2023. gadā.** Pēdējos gados arī ieņēmumu pieauguma temps kļūst lēnāks – 2023. gadā ieņēmumu pieaugums bija 9,3%, 2022. gadā 13,9% un 2021. gadā 10,7%. Nodokļu ieņēmumi 2024. gadā pieauga par 7,8%¹⁸. 2023. gadā bija vērojams 9,0% nodokļu ieņēmumu pieaugums un 2022. gadā 15,2% pieaugums. Nodokļu ieņēmumu pieauguma tempa palēnināšanās 2024. gadā skaidrojama gan ar zemāku inflācijas līmeni, gan arī vājāku privāto patēriņu. Toties strauji pieauga citas ieņēmumu pozīcijas – ieņēmumi no ES finansējuma pieauga par 21,9% un nenodokļu ieņēmumu pieauga par 14,7%. Lielākais devums nenodokļu ieņēmumu pieaugumā bija no valsts uzņēmējdarbības un īpašuma un hipotekārā kredīta ņēmēju aizsardzības nodevas, kas tika ieviesta 2024. gadā. Arī pašu ieņēmumi, kas ietver maksas pakalpojumus, pieauga par 11,3%. Lai arī 2024. gadā nodokļu ieņēmumu pieauguma temps palēninājās un nodokļi iekasējās mazāk nekā plānots, to kompensēja nenodokļu ieņēmumu un pašu ieņēmumu straujāks pieaugums. **Kopumā 2024. gada konsolidētā kopbudžetā budžeta likumā¹⁹ plānotais ieņēmumu apjoms tika sasniegts.**

2.1.2. tabula. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns budžeta likumā un faktiskā izpilde 2024. gadā (milj. eiro) un salīdzinājums (%)

	Budžeta plāns	Izpilde*	Pret budžeta plānu	Pret 2023. gadu
Nodokļu ieņēmumi	13 804,6	13 557,6	-1,8%	7,8%
VSAOI**	4 544,7	4 398,2	-3,2%	9,3%
PVN	4 096,7	3 882,4	-5,2%	0,1%
IIN	2 634,7	2 811,0	6,7%	12,4%
AN	1 255,0	1 190,8	-5,1%	3,1%
UIN	697,8	719,4	3,1%	32,1%
NĪN	237,4	237,3	0,0%	0,3%
Pārējie nodokļi	338,2	318,5	-5,8%	6,4%

Avots: Finanšu Ministrija, Valsts Kase, FDP aprēķini

VSAOI – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas; **PVN** – pievienotās vērtības nodoklis; **IIN** – iedzīvotāju ienākuma nodoklis; **AN** – akcīzes nodoklis; **UIN** – uzņēmuma ienākumu nodoklis; **NĪN** – nekustamā īpašuma nodoklis.

*Kopējie nodokļu ieņēmumi pēc uzkrājuma principa (netiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

** Nav iekļautas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā.

- 34. Budžeta likumā konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2024. gadā tika plānoti 13,8²⁰ miljardu eiro apmērā. Faktiski tika iekasēti 13,6 miljardi – par**

¹⁷ Likuma "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" paskaidrojumi I I. BUDŽETA IETVARU 2024., 2025. UN 2026. GADAM Plāns ietver valsts budžetā plānotos izdevumus un prognozēto izdevumu apmēru pašvaldību un atvasināto publisko personu budžetos.

¹⁸ Nodokļu ieņēmumi pēc naudas plūsmas principa (ir iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā)

¹⁹ Likuma "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" paskaidrojumi I I. BUDŽETA IETVARU 2024., 2025. UN 2026. GADAM Plāns ietver valsts budžetā plānotos ieņēmumus un prognozēto ieņēmumu apmēru pašvaldību un atvasināto publisko personu budžetos.

²⁰ Likums "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa (fm.gov.lv), 92. lpp.

247,0 miljoniem eiro jeb par 1,8% mazāk nekā plānots²¹. Lielākajās nodokļu grupās plāns tika izpildīts IIN un UIN. IIN pārpilde veidoja 6,7% jeb 176,3 miljonus eiro un UIN pārpilde veidoja 3,1% jeb 21,6 miljonus eiro. Lielākā plāna neizpilde bija vērojama patēriņa nodokļos - PVN un AN. PVN ieņēmumu plāns netika izpildīts par 5,2% jeb 214,3 miljoniem eiro un AN ieņēmumu plāna neizpilde veidoja 5,1% jeb 64,2 miljonus eiro. Arī VSAOI plāns netika sasniegts par 3,2% jeb 146,5 miljoniem eiro. NĪN ieņēmumu plāns tika gandrīz sasniegts, kur faktiskie ieņēmumi bija par 0,1 milj. eiro mazāki. Pārējās nodokļu grupās kopā neizpilde veidoja 5,8% jeb 19,7 miljonus eiro.

- 35. Patēriņa nodokļu, PVN un AN, plāna neizpildi ietekmēja vājais privātais patēriņš, kurš joprojām nebija atguvis no augstās inflācijas šoka. PVN ieņēmumus negatīvi ietekmēja arī inflācijas līmeņa kritums, īpaši energoresursu nozarē.** Kopējo nodokļu ieņēmumu ainu uzlaboja IIN ieņēmumu labāka izpilde, saistībā ar straujo vidējās algas pieaugumu, kas 2024. gadā sasniedza 9,7%. Kopējo situāciju uzlaboja arī UIN ieņēmumu pārpilde. **Jāatzīmē, ka nodokļu ieņēmumi tika plānoti ar 2,5% reālā IKP pieauguma un 2,2% inflācijas prognozēm, kas realitātē netika sasniegts – attiecīgi IKP kritās par 0,4%, bet inflācija bija 1,3%.** Kopumā nodokļu iekasēšanas rezultātus var uzskatīt par pozitīviem, jo nominālā IKP pieaugums 2024. gadā bija tikai 2,0% - ievērojami zemāk par nodokļu ieņēmumu pieaugumu (7,8%).
- 36. Likums "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" 2025. gadā paredzēja 2,9% ekonomisko izaugsmi un VVBB deficītu 2,9%²² no IKP jeb 1,3 miljardu eiro apmērā.** FSP 2025. gada Progresā ziņojumā²³ tika samazināta IKP pieauguma prognoze līdz 1,2% un prognozēts VVBB deficīta pieaugums līdz 3,1% no IKP. Šobrīd jaunākās FM prognozes liecina, ka IKP pieaugums būs vēl nedaudz mazāks, 1,1% apmērā, bet VVBB deficīts 2025. gadā būs 2,9% no IKP jeb 1,2 miljardi eiro²⁴. Lai arī šogad nodokļu ieņēmumi nedaudz atpaliek no plānotā un tiek prognozēts zemāks IKP pieaugums, budžeta deficīts tiek prognozēts līdzīgā apmērā kā tika paredzēts budžeta likumā. To galvenokārt izskaidro lielāki prognozētie nenodokļu ieņēmumi, pašu ieņēmumi un ES fondu finansējuma ieņēmumi, kas attiecīgi kompensētu nodokļu plāna neizpildi, kā arī ievērojami mazāki prognozētie izdevumi subsīdijām un dotācijām (-21,5% jeb -1,1 miljards eiro) un nedaudz mazāki prognozētie procentu izdevumi. Kopumā izdevumi tiek prognozēti mazāki nekā tika paredzēts budžeta likumā, tomēr atsevišķās izdevumu pozīcijās tiek prognozēti augstāki izdevumi – kapitālajiem izdevumiem (+36,6% jeb +574,8 milj. eiro), precēm un pakalpojumiem (+7,1% jeb +162,8 milj. eiro), atlīdzībai (+1,5% jeb +65,8 milj. eiro) un sociālajiem pabalstiem (+0,7% jeb +37,7 milj. eiro).
- 37. Konsolidētā kopbudžeta izdevumi š.g. 8 mēnešos ir pieauguši par 9,0% jeb 1,0 miljardu eiro salīdzinājumā ar 2024. gada attiecīgo periodu.** Gadu atpakaļ attiecīgais rādītājs bija 8,6%. Šogad visstraujāk auguši kapitālie izdevumi – par 27,3% jeb 221,5 milj. eiro. Kapitālo izdevumu pieaugumu veicina ES fondu projektu aktīvāka īstenošana, kapitālie izdevumi aizsardzībai, kā arī *Rail Baltica* projekta būvniecība. Strauji ir auguši arī procentu izdevumi (par 19,6% jeb 59,3 milj. eiro) un izdevumi precēm un pakalpojumiem (par 14,7% jeb 179,8 milj. eiro). Procentu izdevumu kāpums

²¹ Pēc uzkrājuma principa (netiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

²² Neieskaitot fiskālā nodrošinājuma rezervi.

²³ Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojums

²⁴ Informatīvais ziņojums "Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozēm 2026., 2027., 2028. un 2029. gadā"

saistāms ar augstākām procentu likmēm un nominālā parāda apmēra pieaugumu. Savukārt izdevumu pieaugums precēm un pakalpojumiem galvenokārt ir saistīts ar aizsardzības izdevumu pieaugumu, kur šī gada februārī tika veikts avansa maksājums 124,6 milj. eiro apmērā militārā inventāra iegādei. Pēc EKS metodoloģijas šie izdevumi attiecināmi uz faktiskās piegādes gadu, līdz ar to, visticamāk, neietekmēs 2025. gada VVBB. Izdevumi sociālajiem pabalstiem pieauguši par 6,9% jeb 235,1 milj. eiro. Atlīdzības izdevumi pieauguši par 6,2% jeb 162,3 milj. eiro – tas pārsniedz 2,6% atlīdzības fonda pieauguma ierobežojumu, tomēr tas ir ievērojami mazāks pieaugums nekā 2024. gada attiecīgajā periodā (+17,3%) un 2023. gadā (+15,1%). Izdevumi subsīdijām un dotācijām pieauguši par 5,8% jeb 146,8 milj. eiro.

- 38. Valsts pamatbudžeta kapitālie izdevumi²⁵ 2025. gada 8 mēnešos sasniedza 860,7 milj. eiro. No tā aptuveni 44%²⁶ bija kapitālie izdevumi ES politiku instrumentu un pārējās ārvalstu finanšu palīdzības projektiem,** kur lielāko daļu veidoja Atveseļošanās fonds (145,3 milj. eiro), ES Kohēzijas politikas struktūrfondi (100,2 milj. eiro) un Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (CEF) (109,6 milj. eiro). CEF kapitālo izdevumu lielāko daļu, 103,4 milj. eiro, veidoja kapitālie izdevumi *Rail Baltica* projektam. Kapitālie izdevumi ir nozīmīgs ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks, jo tie veicina infrastruktūras attīstību, produktivitātes pieaugumu, enerģētisko drošību un ilgtspējīgu attīstību. Šo investīciju veicināšanā būtiska loma ir gan Atveseļošanas fondam, gan Kohēzijas politikas fondiem.
- 39. ES fondu finansējums ir nozīmīgs instruments Latvijas ekonomikas izaugsmes un investīciju veicināšanai, īpaši lēnākas izaugsmes un ārējo izaicinājumu apstākļos.** Tāpēc ir būtiski nodrošināt savlaicīgu un efektīvu 2021.–2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas (KP) ES fondu²⁷ un Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) ietvaros piešķirtā Atveseļošanās fonda (AF) investīciju progresu, lai maksimāli izmantotu pieejamo finansējumu. AF projektu savlaicīga īstenošana ir īpaši svarīga, jo EK ir noteikusi termiņu AF plāna reformu un investīciju mērķu sasniegšanai līdz 2026. gada 31. augustam.
- 40.** 2021.–2027. gada plānošanas perioda pirmajos divos gados Kohēzijas politikas fondu un Atveseļošanās fonda valsts budžeta izdevumu apjoms bija salīdzinoši neliels – 2021. gadā tie bija 0,4 miljoni eiro, savukārt 2022. gadā – 23,7 miljoni eiro. Šis laika posms raksturojams kā sagatavošanās fāze, kurā tika veikti priekšdarbi fondu ieguldījumu mehānismu izveidei. Vienlaikus aktīvi turpinājās 2014.–2020. gada plānošanas perioda projektu ieviešana. 2023. un 2024. gadā fondu projektiem izdevumi ievērojami pieauga, sasniedzot attiecīgi 243,5 un 663,6 miljonus eiro. Veidojot 2025. gada valsts budžetu, KP fondu izdevumi tika prognozēti 740,9 miljonu eiro apmērā un AF izdevumi 740,6 miljonu eiro apmērā – kopā 1 481,5 miljoni eiro²⁸. Šobrīd aktuālā prognoze liecina, ka KP fondu izdevumi sagaidāmi 594,7 miljoni eiro, bet AF izdevumi – 823,5 miljoni eiro²⁹. 2025. gada 8 mēnešos faktiskie izdevumi veido 882,3 miljonus eiro, no tā KP fondu izdevumi veido 355,5 miljonus eiro, bet AF izdevumi veido 526,8 miljonus eiro. Salīdzinājumā ar 2024. gada attiecīgo periodu KP izdevumi ir pieauguši četras reizes, un AF izdevumi pieauguši trīs reizes (2021.–2027. gada plānošanas periods).

²⁵ Ieskaitot kapitālo izdevumu transfertus uz citiem budžeta līmeņiem.

²⁶ FDP indikatīvi aprēķini, balstoties uz Valsts kases datiem - [Valsts budžeta izpilde pa iestādēm, budžeta programmām/apakšprogrammām un klasifikācijas kodiem](#)

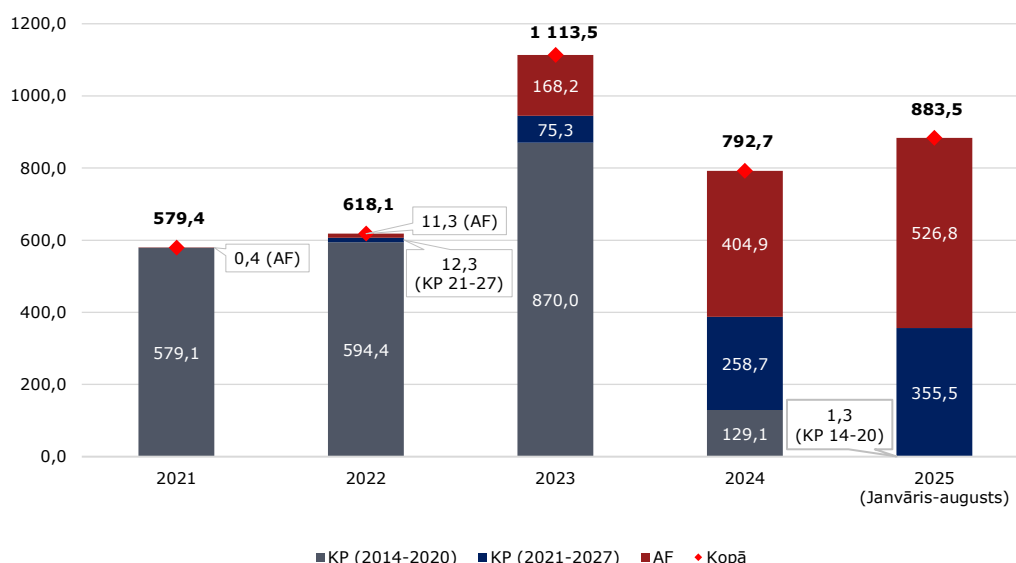
²⁷ Kohēzijas politikas fondu valsts budžeta izdevumi ietver Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Eiropas Sociālā fonda plus (ESF+), Kohēzijas fonda (KF), Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF), kā arī tehniskās palīdzības izdevumus.

²⁸ Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumi, 5.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā

²⁹ [Ieviešanas progress, mērķi un izpilde \(esfondi.lv\)](#)

41. Trešdaļu³⁰ no KP fondu un AF izdevumiem veido pamatbudžeta kapitālie izdevumi. Tāpēc var secināt, ka intensīvāka ES projektu īstenošana būtiski veicina kapitālo izdevumu kāpumu.
42. Šogad un nākamajos gados Latvijai ir pieejams ievērojams ES fondu finansējums. Ir svarīgi ne tikai nodrošināt tā apguvi, bet arī izmantot šo finansējumu efektīvi un lietderīgi – projektos, kas veicina ekonomikas izaugsmi un ilgtspējību.

2.1.1. att. 2014.-2020. gada un 2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu un Atvēršanas fonda valsts budžeta* izdevumu dinamika 2021.-2025. gadā (milj. eiro)



Avots: FM³¹

*ES fondu finansējums un valsts budžeta līdzfinansējums.

KP fondi (ERAF - Eiropas Reģionālās attīstības fonds; ESF+ - Eiropas Sociālais fonds plus; KF - Kohēzijas fonds; TPF - Taisnīgas pārkārtošanās fonds; TP - tehniskā palīdzība), AF - Atvēršanas fonds.

43. Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi š.g. 8 mēnešos ir palielinājušies par 0,8% jeb 98,1 milj. eiro salīdzinājumā ar 2024. gada attiecīgo periodu. Gadu atpakaļ attiecīgais rādītājs bija 14,1%. Šogad mazāku ieņēmumu pieaugumu ietekmē ieņēmumu samazinājums no ES fondu finansējuma (-24,3% jeb -410,8 milj. eiro) un nenodokļu ieņēmumiem (-7,4% jeb -71,3 milj. eiro). Daļēji tas ir saistīts ar bāzes efektu, jo 2024. gadā bija ievērojams ES fondu finansējuma pieaugums budžeta ieņēmumos. Periodi ar lielākiem ES fondu finansējuma ieņēmumiem un periodi ar mazākiem ieņēmumiem ir raksturīgi ES fondu investīciju ciklam. Toties nenodokļu ieņēmumu samazinājums saistīts ar mazākiem ieņēmumiem no uzņēmējdarbības un īpašuma, tai skaitā dividendēm, un to, ka 2024. gadā ieviestā hipotekārā kredīta ņēmēju aizsardzības nodeva šogad nav noteikta. Pašu ieņēmumi pieauga par 9,3% jeb 34,1 milj. eiro.
44. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi š.g. 8 mēnešos pieauga par 6,2%³² jeb 545,8 milj. eiro salīdzinājumā ar 2024. gada attiecīgo periodu. 2024. gada

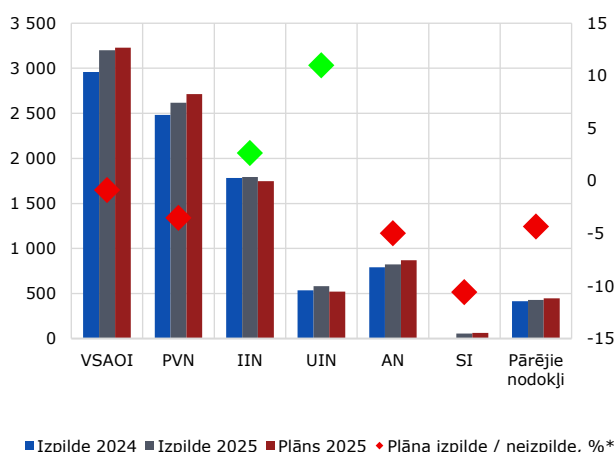
³⁰ FDP indikāтиви aprēķini, balstoties uz Valsts kases datiem - [Valsts budžeta izpilde pa iestādēm, budžeta programmām/apakšprogrammām un klasifikācijas kodiem](#)

³¹ Ieviešanas progress, mērķi un izpilde (ESfondi.lv)

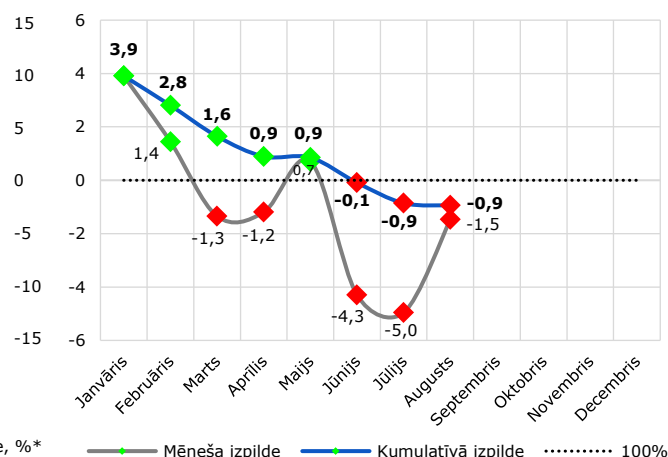
³² Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pēc naudas plūsmas metodes - ir iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā. Kā arī konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumos nav iekļautas VSAOI 2. pensiju līmenī.

attiecīgajā periodā bija vērojams 7,3% pieaugums, 2023. gadā 11,3% pieaugums un 2022. gadā 14,6% pieaugums. Straujāku nodokļu ieņēmumu pieaugumu pēdējos gados bija veicinājis augstais inflācijas līmenis. Nodokļu ieņēmumu pieauguma tempa palēnināšanās 2024. un 2025. gadā skaidrojama gan ar zemāku inflācijas līmeni, gan arī vājāku privāto patēriņu un, kopumā, lēnāku ekonomisko izaugsmi. Straujākais nodokļu ieņēmumu pieaugums 2025. gadā vērojams UIN ieņēmumos, kur to apjoms palielinājās par 8,7%. VSAOI ieņēmumi pieauga par 8,3%, PVN par 5,4%, AN par 4,4% un IIN ieņēmumi par 0,6%. Šogad nodokļu ieņēmumus ietekmē arī nodokļu politikas izmaiņas. Piemēram, mazāku IIN ieņēmumu pieaugumu ir ietekmējusi fiksēta neapliekamā minimuma ieviešana un pensionāra neapliekamā minimuma paaugstināšana. Tomēr, saistībā ar šīm izmaiņām, veidojas arī atgriezeniskais efekts, kas pozitīvi ietekmē PVN ieņēmumus. Nodokļu reformas kompensējošie pasākumi, piemēram, akcīzes nodokļa likmju paaugstināšana vairākām produktu grupām, uzlabo AN un attiecīgi arī PVN ieņēmumu pieaugumu.

2.1.2. att. Faktisko nodokļu ieņēmumu apjoms pa nodokļu veidiem salīdzinājumā pret plānu 2025. gada 8 mēnešos (milj. eiro; kreisā ass), un plāna izpilde (%; labā ass)



2.1.3. att. Nodokļu ieņēmumu ikmēneša un kumulatīvā plāna izpildes dinamika 2025. gada 8 mēnešos, %



Avots: Valsts kase, FM, FDP aprēķini
SI – solidaritātes iemaksa

- 45. Saskaņā ar likumu "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2025. gadā plānoti 14 552,7 miljonu eiro apmērā³³. Pagaidām šī gada janvāra-augusta periodā nodokļu kumulatīvais plāns ir izpildīts par 99,1% jeb par 90,1 miljonu eiro mazāk nekā plānots³⁴. Lielākajās nodokļu grupās plāns ir izpildīts tikai UIN un IIN, kur pārpilde attiecīgi veido 11,0% jeb 57,5 milj. eiro un 2,6% jeb 46,2 milj. eiro. UIN plāna pārpilde ir saistīta ar virsplāna UIN ieņēmumiem janvārī, uzņēmumiem sadalot peļņu 2024. gada beigās un izmaksājot dividendes fiziskām personām, jo no 2025. gada stājās spēkā IIN papildlikme 3% apmērā ienākumiem virs 200 000 eiro. Pēc EKS metodoloģijas šie ieņēmumi ir attiecināmi uz 2024. gadu, tāpēc tie uzlabo 2024. gada VVBB, nevis 2025. gada. Lielākā plāna neizpilde ir vērojama ieņēmumos no**

³³ Likums "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa (fm.gov.lv), 95. lpp.

³⁴ Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pēc uzkrāšanas metodes (netiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

kredītiestāžu solidaritātes iemaksām, kur faktiskie ieņēmumi ir par 10,6% jeb 6,6 milj. eiro mazāki nekā plānots. Arī patēriņa nodokļu, AN un PVN, izpilde ievērojami atpaliek no plānotā. AN ieņēmumu plāns nav izpildīts par 5,0% jeb 43,3 milj. eiro un PVN ieņēmumu plāna neizpilde veido 3,5% jeb 95,9 milj. eiro. PVN un AN plāna neizpildi joprojām ietekmē salīdzinoši vājais privātais patēriņš un mazumtirdzniecības apgrozījums. Tomēr šogad situācija ir labāka nekā 2024. gadā – gan PVN, gan AN ieņēmumu pieaugums pret iepriekšējo periodu ir uzlabojies. Arī VSAOI plāns netika sasniegts par 0,9% jeb 28,6 milj. eiro. Pārējās nodokļu grupās kopā neizpilde veido 4,4% jeb 19,5 milj. eiro. **Salīdzinot nominālā IKP pieaugumu 2025. gada 1. pusgadā (4,4%) ar nodokļu ieņēmumu pieaugumu 1. pusgadā (5,8%), ir vērojama pozitīva tendence – nodokļu ieņēmumi aug straujāk par nominālo IKP.**

- 46.** Saistībā ar lēnāku ekonomisko izaugsmi nodokļu ieņēmumu prognoze ir samazināta. Finanšu ministrijas 2025. gada konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu aktuālā prognoze ir 14 440,8 milj. eiro. **Jāatzīmē, ka FDP jau 2024. gada rudens Uzraudzības ziņojumā³⁵ prognozēja 2025. gada nodokļu ieņēmumus līdzīgā apmērā (14 429,6 milj. eiro).** Šobrīd FM nodokļu ieņēmumu prognoze ir nedaudz augstāka par prognozēto Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojumā³⁶, saistībā ar lielāku darba samaksas pieauguma un augstāku inflāciju. Tomēr FM aktuālā prognoze ir par 0,8% jeb 111,9 milj. eiro mazāka nekā tika plānots budžeta likumā. FDP aktuālā nodokļu ieņēmumu prognoze ir 14 425,2 milj. eiro, kas ir par 0,1% jeb 15,6 milj. eiro mazāk nekā Finanšu ministrijas aktuālā prognoze. Salīdzinot aktuālās prognozes, Finanšu ministrija prognozē 6,3% nodokļu ieņēmumu pieaugumu 2025. gadā, bet FDP prognozē 6,2% pieaugumu.

2.1.3. tabula. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns budžeta likumā, FM un FDP prognozes 2025. gadam (milj. eiro), un prognožu salīdzinājums (%)

	Budžeta likums (06.12.2024)	FM prognozes (17.07.2025)	FDP prognozes (03.10.2025)	FDP /FM (%)	FDP /FM (milj. eiro)	FM /BL (%)	FDP /BL (%)
Nodokļu ieņēmumi	14 552,7	14 440,8	14 425,2	-0,1%	-15,6	-0,8%	-0,9%
VSAOI*	4 862,9	4 792,3	4 799,3	0,1%	7,0	-1,5%	-1,3%
PVN	4 245,5	4 165,3	4 106,2	-1,4%	-59,1	-1,9%	-3,3%
IIN	2 735,9	2 803,0	2 826,9	0,9%	23,9	2,5%	3,3%
AN	1 314,0	1 277,5	1 262,9	-1,1%	-14,6	-2,8%	-3,9%
UIN	690,7	712,0	739,5	3,9%	27,5	3,1%	7,1%
NĪN	241,2	241,2	241,0	-0,1%	-0,2	0,0%	-0,1%
Pārējie nodokļi	462,5	449,5	449,3	0,0%	-0,2	-2,8%	-2,8%

Avots: FM, FDP prognozes

* Neskaitot iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā.

- 47.** Skatoties pa nodokļu grupām, VSAOI un NĪN prognozes FDP un Finanšu ministrijai ir līdzīgas. Ņemot vērā šī gada lēnāku PVN un AN pieauguma tempu, FDP prognozē par attiecīgi 1,4% un 1,1% mazākus PVN un AN ieņēmumus nekā Finanšu ministrija. Toties UIN un IIN ieņēmumus FDP prognozē nedaudz lielākus nekā Finanšu ministrija, attiecīgi

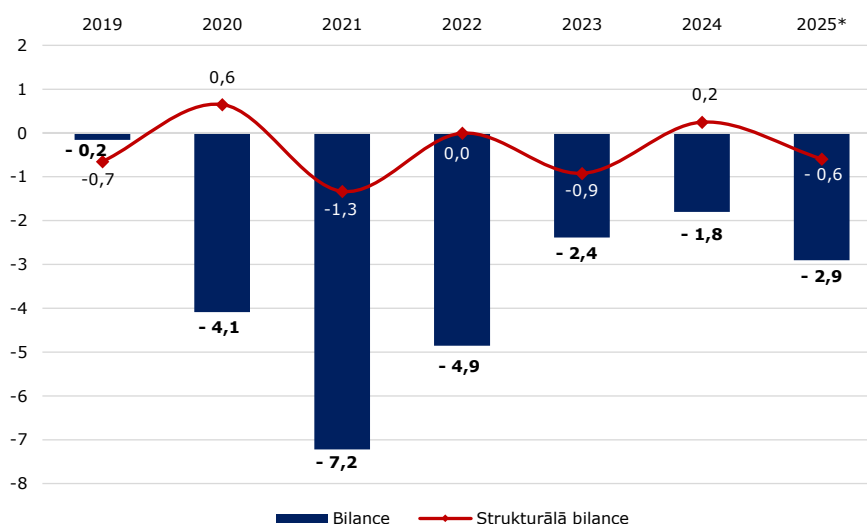
³⁵ Uzraudzības ziņojums par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2025.-2027. gadam un 2025. gada budžetu un Fiskāli strukturālo plānu 2025.-2028. gadam

³⁶ Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojums

par 3,9% un 0,9%. 2.1.3. tabulā redzamas FDP un Finanšu ministrijas nodokļu ieņēmumu prognozes un to salīdzinājums pa nodokļu veidiem.

- 48. Kopumā aktuālās Finanšu ministrijas prognozes vērtējamas kā samērīgas un reālistiskas.** PVN ieņēmumus atlikušajā gadā varētu veicināt privātā patēriņa pieaugums un ES fondu finansējuma ieplūšana ekonomikā, jo 2025. gadā tiek plānoti līdz šim lielākie izdevumi šo projektu īstenošanai.
- 49.** Pēdējo gadu globālie notikumi destabilizēja ekonomisko situāciju visā pasaulē. Covid-19 pandēmija un straujais energoresursu cenu kāpums būtiski palielināja valsts budžeta izdevumus. Šo notikumu rezultātā Latvijā bija vērojama valsts fiskālās pozīcijas pasliktināšanās, kad VVBB deficīts 2021. gadā veidoja 7,2% no IKP un 2022. gadā 4,9% no IKP. 2023. gadā budžeta bilances rādītāji uzlabojās saistībā ar nominālā IKP pieaugumu un nodokļu ieņēmumu pieaugumu straujās inflācijas ietekmē, kā arī pakāpeniski tika samazināts Covid-19 un energoresursu atbalsts. 2024. gadā Latvijas ekonomika saskarās ar augstu ģeopolitiskā nenoteiktību, kas atspoguļojās eksportā, privātajā patēriņā un investīcijās, tomēr, galvenokārt saistībā ar mazākiem izdevumiem, gads tika noslēgts ar mazāku nekā plānots deficītu 1,8% no IKP apmērā. 2025. gadam tiek prognozēts deficīts 2,9% no IKP apmērā. **Lai sasniegtu nospraustos budžeta mērķus, Padome aicina atlikušajā budžeta izpildes laikā ievērot piesardzīgu fiskālo politiku – iekonomētos līdzekļus taupīt, nevis pārdalīt, un izvairīties no jaunu pastāvīgu izdevumu saistību uzņemšanās, kamēr ekonomikas izaugsme saglabājas vāja.**

2.1.4. att. Vispārējās valdības budžeta balance un strukturālā balance 2019.-2025*. gadā (% no IKP)



Avots: FM

*Prognoze

2.2. Fiskālā pozīcija 2026.-2028. gadiem

- 50.** Latvijas fiskālās politikas noteicošie faktori 2026.-2029. gadam tika definēti Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojumā³⁷. Fiskālā politika tiek veidota tā, lai nodrošinātu atbilstību visiem fiskālajiem nosacījumiem – gan nacionālajiem, gan ES. Ņemot vērā ierobežoto fiskālo telpu, šogad budžeta izstrādes procesā tika noteikts, ka ministrijas un citas centrālās valsts iestādes nesniedz priekšlikumus prioritārajiem pasākumiem. **Valsts budžetā 2026. gadam un budžeta ietvarā 2026., 2027. un 2028. gadam kā prioritārie attīstības virzieni ir noteikta drošība, demogrāfija un izglītība.**
- 51.** Pašreizējā ģeopolitiskā situācija rada nepieciešamību Latvijai būtiski palielināt aizsardzības izdevumus. *ReArm Europe* plāna³⁸ ietvaros ES ir izveidojusi jaunu aizdevumu instrumentu - Eiropas Drošības rīcības fondu (SAFE), kura finansējums ļautu Latvijai būtiski palielināt aizsardzības izdevumus ilgtermiņa drošības nodrošināšanai. Latvija iesniegusi sākotnējās intereses vēstuli ar indikatīvu aizņēmuma summu un projektu sarakstu 3,8–8,4³⁹ miljardu eiro apmērā. Ņemot vērā dalībvalstu pieprasījumus un pieejamos līdzekļus (instrumenta kopējais apjoms ir 150 miljardi eiro), Eiropas Komisija 2025. gada 9. septembra komunikācijā Eiropas Komisijas kolēģijai sagatavoja priekšlikumu provizorisksai aizdevuma sadalei starp dalībvalstīm, kur **Latvijai ir pieejami 5,7 miljardi eiro**⁴⁰. **Galīgais lēmums par aizņēmuma apmēru tiks pieņemts pēc tam, kad Eiropas Komisija izvērtēs dalībvalstu iesniegtos oficiālos pieteikums un aizsardzības industrijas investīciju plānus, kuri jāiesniedz līdz šī gada 30. novembrim. EK sadarbosies ar ES dalībvalstīm, lai nodrošinātu aizdevumu izmantošanas atbilstību ES fiskālajiem noteikumiem.** SAFE aizdevumam ir potenciāli labāki nosacījumi nekā Valsts kases aizņēmumiem – atmaksas termiņš līdz 45 gadiem un iespēja atlikt pamatsummas maksājumus uz 10 gadiem. **Daļa no šiem līdzekļiem tiktu ieguldīta vietējos iepirkumos un investīcijās, kas stiprinātu Latvijas aizsardzības industriju un stimulētu ekonomiku, īpaši būvniecības un rūpniecības nozarēs.**
- 52.** **2024. gada pavasarī stājās spēkā jaunais ES ekonomikas pārvaldības ietvars**⁴¹. Jaunie nosacījumi veidoti tā, lai pakāpeniski un ilgtspējīgi samazinātu pieaugušos ES valstu deficītu un parāda līmeņus. Atbilstoši šim regulējumam, ES dalībvalstis vienu reizi četros vai piecos gados sagatavo vidēja termiņa Fiskāli strukturālo plānu, kurā tiek noteikta fiskālā trajektorija. Fiskālajā trajektorijā ir pieļaujama neto nacionāli finansēto primāro izdevumu⁴² (NNFPI) pieauguma līmenis, kas tiek noteikts tā, lai Fiskāli strukturālā plāna darbības periodā un 10 gadus pēc tā prognozētā VVBB deficīts un parāds nepārsniegtu attiecīgi 3% un 60% no IKP.
- 53.** Ņemot vērā *ReArm Europe* plānu būtiski palielināt aizsardzības finansējumu ES dalībvalstīs, **2025. gada jūlijā ES Padome iedarbināja Stabilitātes un izaugsmes**

³⁷ Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam 2025. gada Progresā ziņojums

³⁸ European Commission Press statement by President von der Leyen on the defence package

³⁹ Latvija no Eiropas Drošības fonda pieprasījusi no 3 līdz 8 miljardiem eiro

⁴⁰ COMMUNICATION TO THE COLLEGE on the notification to requesting Member States of the allocation of the loan amounts pursuant to Council Regulation 2025/1106

⁴¹ To veido divas regulas un viena direktīva:

1. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97;
 2. Padomes Regula (ES) 2024/1264 (2024. gada 29. aprīlis), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā pārtrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu;
 3. Padomes Direktīva (ES) 2024/1265 (2024. gada 29. aprīlis), ar ko groza Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām.
⁴² Izdevumi, no kuriem izslēgtas vairākas pozīcijas – procentu izdevumi, diskrecionārie ieņēmumi pasākumi (valdības apstiprinātās izmaiņas nodokļos, nenodokļos, maksas pakalpojumos un citos pašu ieņēmumos), izdevumi par ES fondu programmām un valsts līdzfinansējums ES fondu programmām, kā arī bezdarbnieku pabalstu izdevumu cikliskie elementi.

pakta valsts izņēmuma klauzulu dalībvalstīm, tai skaitā arī Latvijai⁴³. Valsts izņēmuma klauzula ļauj novirzīties no EK Padomes noteiktajiem NNFPI maksimālajiem pieauguma tempiem līdz 1,5% no IKP laika periodā no 2025. līdz 2028. gadam attiecībā uz aizsardzības izdevumu pieaugumu, kurš nav lielāks par aizsardzības izdevumu palielinājumu procentos no IKP kopš 2021. gada⁴⁴. Šo elastību varēs izmantot ar noteikumu, ka tas neapdraud valsts fiskālo stabilitāti vidējā termiņā. **Lai nodrošinātu fiskālo ilgtspēju vidējā termiņā, SAFE izņēmuma apjomam jāatbilst ES Stabilitātes un izaugsmes pakta valsts izņēmuma klauzulai.**

- 54.** Virzoties uz aizsardzības izdevumu kāpināšanu līdz 5% no IKP, vispārējās valdības budžeta deficīta palielinājums 2025.- 2028. gada periodā tiek veikts saskaņā ar valsts izņēmuma klauzulas noteikumiem. Lai turpinātu uzturēt aizsardzības izdevumu līmeni arī pēc šī perioda, tiks **veikti Fiskālās disciplīnas likuma (FDL) grozījumi⁴⁵, kas paredz palielināt maksimāli plānojamo vispārējās valdības budžeta strukturālo deficītu no 1,0% līdz 1,5% no IKP.** 0,5 procenti no IKP tiek attiecināti uz Aizsardzības un iekšējās drošības fondu. Grozījumi stāsies spēkā 2028. gada 1. janvārī, un jaunais maksimālais strukturālā deficīta apmērs tiks piemērots, sagatavojot likumprojektu "Par valsts budžetu 2029. gadam un budžeta ietvaru 2029., 2030., 2031. un 2032. gadam".
- 55. Latvijas fiskālās politikas ietvaru pašlaik ietekmē arī ES institūciju rekomendācijas.** Eiropas Komisija 2025. gada ziņojumā par Latviju⁴⁶ norādījusi, ka publiskās finanses ir pakļautas spiedienam finansēt daudzas prioritātes. Lai apmierinātu pieaugošās izdevumu vajadzības, var būt nepieciešams strukturāls ieņēmumu palielinājums. Latvijas nodokļu ieņēmumu īpatsvars attiecībā pret IKP joprojām ir ievērojami mazāks par ES vidējo rādītāju. Tas ierobežo spēju ilgtspējīgi finansēt politikas prioritātes un sniegt pienācīgus publiskos pakalpojumus, īpaši veselības aprūpes un sociālās aizsardzības jomā, vienlaikus ievērojot fiskālos noteikumus. **Komisija arī atzīmē, ka, uzlabojot pieeju publisko izdevumu pārskatīšanai un pakāpeniski ieviešot uz sniegumu balstītu budžeta plānošanu, varētu tikt radīti fiskāli ieguvumi.** Š.g. jūnijā Eiropas Komisijas Padome ir publiskojusi ieteikumus saistībā ar strukturālo un budžeta politiku 2025. un 2026. gadam⁴⁷. EK Padome rekomendē Latvijai:

"Palielināt kopējos aizsardzības izdevumus un gatavību, saskaņā ar Eiropadomes 2025. gada 6. marta secinājumiem. Ievērot neto izdevumu maksimālos pieauguma tempus, ko Padome ieteica 2025. gada 21. janvārī, un vienlaikus izmantot valsts izņēmuma klauzulā paredzēto novirzi aizsardzības izdevumu palielināšanai. Nodrošināt, lai publiskās finanses spētu absorbēt pieaugošās strukturālo izdevumu vajadzības, tostarp aizsardzības, veselības aprūpes un sociālās aizsardzības jomā; tas būtu izdarāms, piemēram, nodokļu bāzē plašāk iekļaujot avotus, kas mazāk kaitē izaugsmei, oficiālajā ekonomikā integrējot neoficiālu vai nedeklarētu darbību un novirzot

⁴³ Council activates flexibility in EU fiscal rules for 15 member states to increase defence spending

⁴⁴ PADOMES IETEIKUMS, ar ko Latvijai ļauj novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, kurus noteikusi Padome saskaņā ar Regulu (ES) 2024/1263 (Valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšana)

⁴⁵ MK 30.09.2025. sēde protokols Nr.40 32.§

⁴⁶ 2025. gada ziņojums par Latviju. Pavaddokuments dokumentam Ieteikums PADOMES IETEIKUMAM par Latvijas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

⁴⁷ Ieteikums PADOMES IETEIKUMS par Latvijas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

izdevumus uz prioritārām jomām, kas noteiktas publisko izdevumu pārskatīšanā.

Nemot vērā piemērojamos termiņus reformu un investīciju savlaicīgai pabeigšanai, saskaņā ar Regulu (ES) 2021/241, paātrināt atvēršanas un noturības plāna, tostarp REPowerEU nodaļas, īstenošanu. Paātrināt kohēzijas politikas programmu (ERAF, TPF, ESF+, KF) īstenošanu, attiecīgā gadījumā izmantojot iespējas, ko sniedz vidusposma pārskatīšana. Optimāli izmantot ES instrumentus, tostarp InvestEU un Eiropas stratēģisko investīciju platformas piedāvātās iespējas, lai uzlabotu konkurētspēju.”

56. SVF savā ikgadējā ziņojumā par Latviju⁴⁸ prognozē, ka 2025. un 2026. gadā izaugsme pakāpeniski atjaunosies, ko galvenokārt veicinās publiskā sektora investīcijas, kā arī pakāpeniska privātā patēriņa un ārējā pieprasījuma atgūšanās. Tomēr SVF norāda arī uz vairākiem riskiem, kas var ietekmēt izaugsmi – pieaugoša ģeopolitiskā spriedze, jauno tarifu netiešā ietekme, galveno tirdzniecības partneru lēnāka izaugsme, ES fondu apguves aizkavēšanās, energoresursu un pārtikas cenu kāpums. **SVF atzinīgi novērtē Latvijas fiskālo disciplīnu**, vienlaikus norādot uz riskiem, kas var palielināt budžeta deficītu – augstāki aizsardzības izdevumi saistībā ar izmaksu kāpumu, valsts kapitālsabiedrību iespējamās saistības, kas var pārsniegt fiskālā nodrošinājuma rezervi, un lielāki kapitālie izdevumi nozīmīgu infrastruktūras projektu īstenošanai. **SVF rekomendē: (i) mobilizēt papildus ieņēmumus, stiprinot nodokļu disciplīnu, samazinot atvieglojumus, paplašinot nodokļu bāzi, mazinot ēnu ekonomiku un aktualizējot kadastra vērtības atbilstoši tirgus cenām; (ii) uzlabot izdevumu pārvaldības efektivitāti un paātrināt strukturālās fiskālās reformas, tostarp pilnveidot publisko investīciju un valsts kapitālsabiedrību pārvaldību; (iii) turpināt stiprināt pensiju sistēmu, lai nodrošinātu pienācīgus vecumdienu ienākumus; (iv) pārskatīt bankām piemērotās solidaritātes iemaksas.**
57. Valsts budžeta izdevumu pārskatīšana ir daļa no budžeta procesa, ko FM katru gadu veic sadarbībā ar nozaru ministrijām. **2025. gada valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas procesā konstatēts finansiālais resurss 190,5 miljona eiro apmērā 2026. gada budžetā⁴⁹.** Veicot iepriekš piešķirtā finansējuma prioritārajiem pasākumiem pārskatīšanu, konstatēti 14,1 milj. eiro un, veicot grāmatvedības funkcijas centralizāciju, 5,4 milj. eiro. MK 2025. gada 13. maija sēdē⁵⁰ tika uzdots uzdevums veikt publiskā sektora efektivizācijas un vispārējās valdības izdevumu samazinājumu ne mazāk kā 450 milj. eiro apmērā 2026.-2028. gadā, tajā skaitā 2026. gadā ne mazāk kā 150 milj. eiro. Tiek apgalvots, ka 2026. gadam izdevumi samazināti par 171,1 milj. eiro, tādējādi izdevumu pārskatīšanas procesā kopā veidojot finansiālo resursu 190,5 milj. eiro apmērā. Publiskā sektora izdevumu samazinājumu par 171,1 milj. eiro 2026. gadam galvenokārt veido ministriju priekšlikumi (98,9 milj. eiro) un precizētā nodokļu reformas ietekmes kompensācija (58,7 milj. eiro). Ministriju iesniegtie priekšlikumi izdevumu samazinājumam galvenokārt ietver administratīvo izdevumu samazināšanu, amata vietu un atlīdzības fonda samazināšanu, iestāžu struktūras izmaiņas un specifisku projektu vai programmu izdevumu samazināšanu vai pilnīgu atteikšanos no tām.

⁴⁸ Republic of Latvia: 2025 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for the Republic of Latvia

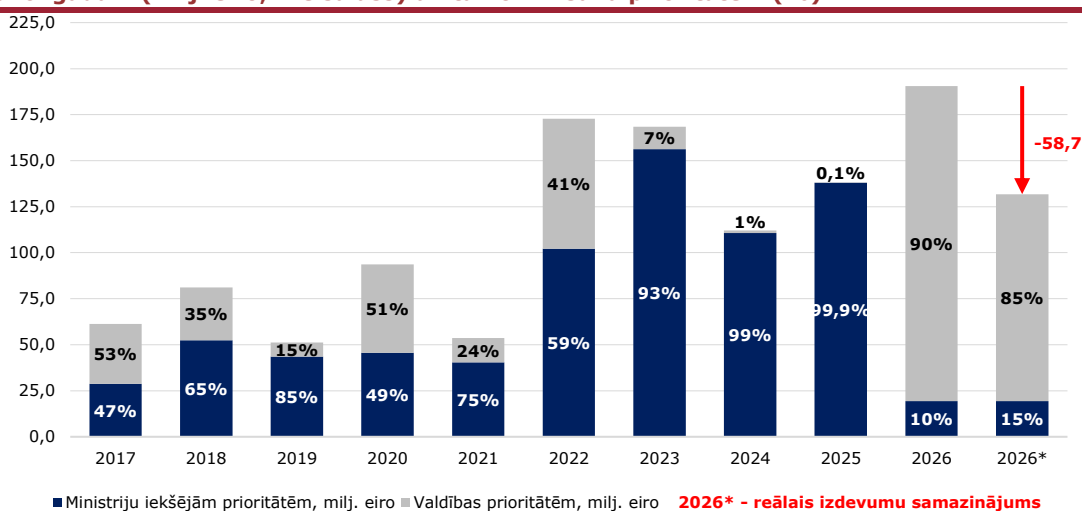
⁴⁹ Informatīvais ziņojums "Par valsts pamatbudžeta un valsts speciālā budžeta bāzi un izdevumu pārskatīšanas rezultātiem 2026., 2027., 2028. un 2029. gadam" (fm.gov.lv)

⁵⁰ MK sēdes 13.05.2025. protokols Nr.19 50.§

Aktualizējot IIN prognozes, tika konstatēts, ka nodokļu reformas (fiksēta neapliekamā minimuma ieviešana un pensionāra neapliekamā minimuma paaugstināšana) negatīvā ietekme uz pašvaldību budžetiem ir zemāka, nekā sākotnēji prognozēts, un līdz ar to nepieciešama mazāka valsts budžeta dotācija pašvaldību IIN ieņēmumu kompensēšanai. Padome neuzskata precizēto nodokļu reformas ietekmes kompensāciju par izdevumu samazinājumu, jo tas nav strukturāls izdevumu samazinājums. Tāpēc faktiskais izdevumu samazinājums 2026. gadam ir 112,4 milj. eiro (jeb 131,8 milj. eiro izdevumu pārskatīšanas ietvarā). Jāuzsver arī, ka kumulatīvi norādītais ietaupījums 479,0 milj. eiro apmērā, galvenokārt ir 2026. gadā rastie ietaupījumi, kas tiek pārcelti uz turpmākajiem gadiem un neveido jaunus papildu ietaupījumus. **Nemot vērā ierobežoto fiskālo telpu tuvākos gadus, Padome aicina valdību izvirzīt ambiciozākus mērķus budžeta izdevumu samazināšanā.**

58. No 2026. gadam konstatētā finansiālā resursa 190,5 (faktiski 131,8) milj. eiro apmērā 19,4 milj. eiro ir nozares ministrijām pieejamais finansiālais resurss, **savukārt 171,1 (faktiski 112,4) milj. eiro novirzīts valdības prioritātēm jeb fiskālās telpas uzlabošanai.** 2.2.1. attēlā redzama izdevumu pārskatīšanas rezultātā konstatētā finansiālā resursa dinamika, kur pēdējos gados ir vērojama tendence, ka galvenokārt ekonomiju ministriju iekšienē pārvirza uz citām prioritātēm ministriju iekšienē un ļoti maza daļa tiek novirzīta fiskālajai telpai. Pozitīvi vērtējams šī gada lēmums 90% (faktiski 85%) no identificētā resursa novirzīt nākošā gada fiskālajai telpai. **FDP aicina turpināt novirzīt lielāku daļu no iekonomētajiem resursiem fiskālās telpas paplašināšanai. Arī Eiropas Komisijas Padome iesaka iegūto finansējumu novirzīt prioritārajām jomām, nevis atgriezt atpakaļ pārskatīšanas procesā iesaistītajām nozaru ministrijām⁵¹.**

2.2.1. att. Izdevumu pārskatīšanas rezultātā konstatētā finansiālā resursa dinamika 2017.–2026. gadam (milj. eiro; kreisā ass) un tā novirzīšana prioritātēm (%)



Avots: FM dati⁵², FDP aprēķins

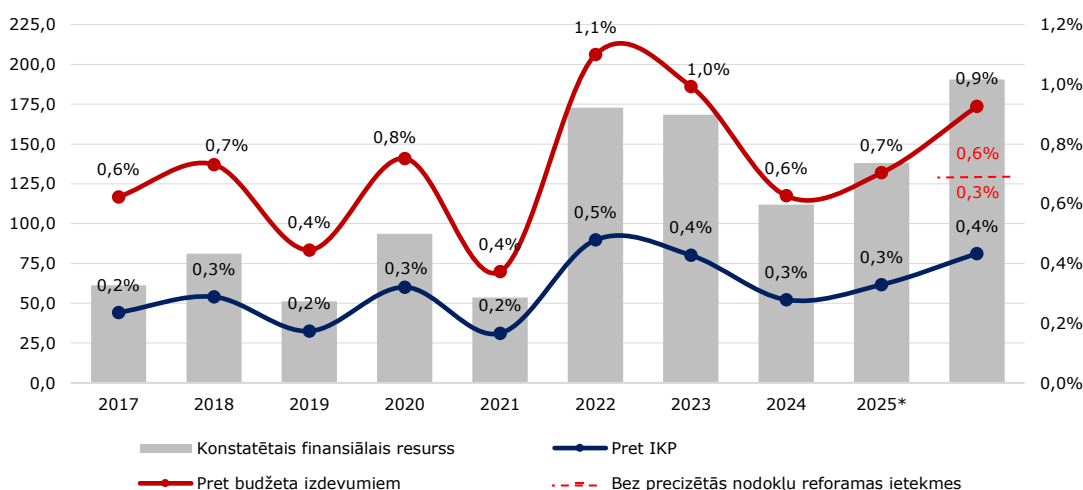
59. Apskatot izdevumu pārskatīšanas rezultātā konstatēto finansiālo resursu pret IKP, redzams, ka vidēji tiek rasts resurss 0,3% apmērā no IKP (2.2.2. att.).

⁵¹ Ieteikums PADOMES IETEIKUMS par Latvijas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

⁵² Informatīvais ziņojums "Par valsts pamatbudžeta un valsts speciālā budžeta bāzi un izdevumu pārskatīšanas rezultātiem 2026., 2027., 2028. un 2029. gadam" (fm.gov.lv)

Savukārt pret budžeta izdevumiem vidēji tiek rasts resurss 0,7% apmērā. Ilgtermiņā nav novērojama konsekventa tendence, ka tiktu identificēts un iekonomēts arvien lielāks resursu apjoms. Vienlaikus redzams, ka sarežģītākos budžeta sastādīšanas periodos izdodas rast lielākus ietaupījumus, piemēram, 2022., 2023. un 2026. gadam. Tas rada iespaidu, ka izdevumu pārskatīšana bieži vien ir situatīvs īstermiņa fiskālās telpas meklēšanas instruments, nevis kā sistemātiska pieeja budžeta efektivitātes uzlabošanai. Kā arī bieži vien budžeta izdevumu samazināšana tiek veikta mehāniski, nevis balstoties uz līdzekļu izlietojuma efektivitāti un rezultātiem. Piemēram, ministriju izdevumu samazinājumam tika piemērots mehāniskais algoritms, kura ietvaros tika noteikti nesamazināmie izdevumi un pārējiem izdevumiem noteikts samazinājums 8,6% apmērā. Tāpēc pie esošās izdevumu pārskatīšanas pieejas ir izaicinoši rast lielākus ietaupījumus. **Padome secina, ka budžeta izdevumu pārskatīšanas potenciāls netiek pilnvērtīgi izmantots katru gadu un pastāv iespēja īstenot mērķtiecīgāku izdevumu pārskatīšanas procesu. Vienlaikus Padome aicina pārskatīšanas procesā plašāk ieviest un uzlabot uz rezultātu vērsta budžeta plānošanu (performance-based budgeting).**

2.2.2. att. Izdevumu pārskatīšanas rezultātā konstatētā finansiālā resursa dinamika 2017.–2026. gadam (milj. eiro; kreisā ass) pret IKP un budžeta izdevumiem (%; labā ass)



Avots: FM dati⁵³, FDP aprēķins

*Pret IKP un izdevumu prognozēm.

- 60. Tā kā šogad ir īpaši aktualizējies jautājums par lietderīgu un efektīvu valsts finanšu līdzekļu izlietojumu, arī Valsts kontrole savā revīzijas ziņojumā⁵⁴ norāda, ka pašvaldību piešķirto atvieglojumu (pabalsti, kompensācijas, līdzfinansējums u.c.) administrēšana nav vienota un izmaksā dārgi.** Atsevišķu atvieglojumu piešķiršanas vai administrēšanas izmaksas nav samērīgas pret ieguvumiem, netiek sasniegti ar attiecīgo atvieglojumu plānotie rezultāti vai vispār nav noteikts kāds mērķis konkrētajam atvieglojumam jāsasniedz. Lai nodrošinātu vienotu atvieglojumu administrēšanu, VARAM ieviesa Atvieglojumu vienoto informācijas sistēmu (AVIS), kura ir obligāta, sākot ar 2024. gada 1. novembri. Tomēr pašvaldības nevar to pilnvērtīgi izmantot, jo trūkst finanšu līdzekļu sistēmas tehniskai ieviešanai. Līdz ar to Valsts kontrole iesaka: (i) pašvaldībām, nosakot atvieglojumus, jāvērtē to pamatotība,

⁵³ Informatīvais ziņojums "Par valsts pamatbudžeta un valsts speciālā budžeta bāzi un izdevumu pārskatīšanas rezultātiem 2026., 2027., 2028. un 2029. gadam" (fm.gov.lv)

⁵⁴ Pašvaldībām atvieglojumi jānosaka atbildīgāk; Atvieglojumu vienotā informācijas sistēma – obligāta, bet nelietota (lrvc.gov.lv)

kā arī jāidentificē atvieglojumi, kuru piešķiršanu iespējams standartizēt un administrēt AVIS; (ii) VARAM kopā ar pašvaldībām izstrādāt AVIS ilgtermiņa attīstības plānu, nosakot konkrētus termiņus sistēmas pilnvērtīgai izmantošanai, kā arī finansējuma avotus sistēmas darbības ieviešanai, uzturēšanai un pilnveidošanai.

- 61.** Lai uzlabotu budžeta izdevumu efektīvāku izlietojumu, tiek izskatītas iespējas pilnveidot publisko iepirkumu sistēmu. Starptautiskās vadības konsultāciju firma *Oliver Wyman* novērtē, ka, uzlabojot publisko iepirkumu izdevumu pārvaldību, varētu ietaupīt aptuveni 7%–35% no publiskā iepirkuma izdevumiem, atkarībā no konkrētās valsts situācijas⁵⁵. Informatīvajā ziņojumā "Par darba grupas publiskā iepirkuma efektivitātes palielināšanai rezultātu un priekšlikumiem tālākai publisko iepirkumu sistēmas attīstībai"⁵⁶ tika piedāvāti divi scenāriji – saglabāt esošo sistēmu vai ieviest radikālas sistēmas izmaiņas. MK sēdē konceptuāli tika atbalstīts radikālās sistēmas izmaiņu scenārijs, kas paredz virzību uz elastīgāku, datus balstītu un centralizētu pieeju publiskajiem iepirkumiem. Attiecīgi šis scenārijs paredz iepirkuma procedūru regulējumu attiecināt tikai no ES noteiktajām līgumcenu robežvērtībām, atceļot nacionālās robežvērtības, pāreju no *ex ante* uz *ex post* iepirkumu kontroli, informācijas publicēšanu par iepirkumiem zem ES noteiktajām līgumcenu robežvērtībām, pārskatīt kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumus, lai veicinātu konkurenci un ieviest plašāku iepirkumu centralizāciju, tai skaitā arī pašvaldību līmenī. Veiksmīgi īstenojot reformu, tiek prognozēts, ka vidējais publisko iepirkumu izdevumu ietaupījums varētu būt aptuveni 4% jeb 237 milj. eiro. **Padome atzinīgi novērtē publisko iepirkumu sistēmas reformas virzību – tai ir būtisks potenciāls rast ietaupījumus valsts budžetā un uzlabot resursu efektivitāti.**
- 62.** Šogad lēmumu pieņemšana par atbalstāmajiem prioritārajiem pasākumiem budžeta likumprojektā ir izaicinoša, jo jālīdzsvaro plašais vajadzību apjoms ar ierobežotajām budžeta iespējām. **Kopumā plānots finansēt prioritātes 2026. gadā 693,5 miljonu eiro apmērā, 2027. gadā 724,8 miljonu eiro apmērā un 2028. gadā 935,9 miljona eiro apmērā^{57,58}. Finansējuma lielāko daļu paredzēts novirzīt ar aizsardzību un iekšējo drošību saistītiem pasākumiem – 2026. gadā 65% jeb 448,3 milj. eiro, 2027. gadā 70% jeb 507,7 milj. eiro un 2028. gadā 77% jeb 720,5 milj. eiro.** 2026. gadā demogrāfijas pasākumiem novirzīti 94,8 milj. eiro, lauksaimnieku atbalstam – 59,3 milj. eiro, finansēšanas modeļa "Programma skolā" ieviešanai – 45,0 milj. eiro, PVN samazināšanai atsevišķiem pārtikas produktiem – 15,0 milj. eiro, normatīvo aktu izpildes nodrošināšanai un citiem pasākumiem – 31,2 milj. eiro. Fiskālā telpa 2026. gadam sākotnēji pie nemainīgas politikas tika novērtēta 39,7 milj. eiro apmērā un novirzīta atbalsta sniegšanai Ukrainas civiliedzīvotājiem. Izdevumu samazināšanas ietvarā papildus tika rasti 171,1 milj. eiro fiskālās telpas uzlabošanai. Ar aizsardzības prioritātēm saistītajiem izdevumiem tiks piemērota valsts izņēmuma klauzula, bet pārējām prioritātēm, papildus fiskālajai telpai, nepieciešami kompensējošie pasākumi, lai nodrošinātu nepieciešamo finansējumu. Galvenie izdevumu samazināšanas pasākumi 2026.-2028. gadam ir kārtējo maksājumu ES budžetā prognozes samazināšana, valsts parāda apkalpošanas izdevumu ietaupījums (saistībā ar izdevīgāku aizņemšanās darījumu veikšanu 2025. gadā un precizētiem

⁵⁵ Oliver Wyman - Public Procurement: 12 Ways Governments Can Unlock Better Value

⁵⁶ Informatīvais ziņojums "Par darba grupas publiskā iepirkuma efektivitātes palielināšanai rezultātu un priekšlikumiem tālākai publisko iepirkumu sistēmas attīstībai"

⁵⁷ Informatīvais ziņojums "Par valsts budžeta likumprojektā iekļaujamiem prioritārajiem pasākumiem 2026., 2027. un 2028. gadam"

⁵⁸ Informatīvais ziņojums "Par papildu nepieciešamajiem pasākumiem kaujas spēju palielināšanai, kas atbilst valsts izņēmuma klauzulas nosacījumiem"

aizņemšanās nosacījumiem turpmākajiem gadiem), speciālā budžeta slimības pabalstu izdevumu pārskatīšana un samazināšana, prēmiju par novērtēšanu atcelšana valsts pārvaldē sākot no 2027. gada, ilgstošo vakanču samazināšana valsts pārvaldē sākot no 2027. gada un pieklasificēto kapitālsabiedrību ietekmes pārvērtēšana. Ieņēmumu palielināšanai plānoti sekojoši galvenie pasākumi – valstij dividendēs izmaksājamās daļas palielināšana valsts kapitālsabiedrībām un azartspēļu, dabas resursu, akcīzes un pievienotās vērtības nodokļu likmju palielināšana atsevišķām preču grupām. **Padome pozitīvi vērtē rastos kompensējošos pasākumus prioritāšu finansēšanai, īpaši valdības apņēmību turpināt ierobežot atlīdzības izdevumus publiskajā sektorā. Vienlaikus Padome norāda, ka 2027. un 2028. gadā "Programma skolā" ieviešanai paredzētais finansējums pilnībā nenosedz jaunā modeļa fiskālo ietekmi, kas norādīta likumprojekta "Grozījumi Izglītības likumā" anotācijā⁵⁹.**

- 63.** Vispārējās valdības budžeta bilance, kas izriet no konsolidētā kopbudžeta un, kurai pielietota EKS korekcija, skaitliski atbilst Eiropas kontu sistēmas metodoloģijā aprēķinātiem VVBB rādītājiem % no IKP. **FM prognozē sekojošas VVBB pie mainīgas politikas (bez fiskālās nodrošinājuma rezerves): -3,3% no IKP 2026. gadā, -3,9% no IKP 2027. gadā un -3,6% no IKP 2028. gadā.** Vispārējās valdības budžeta deficīta palielinājumi šajā periodā tiek veikti saskaņā ar valsts izņēmuma klauzulas noteikumiem. Jāatzīmē, ka 2026. gadā šāds VVBB rezultāts tiek sasniegts ar debitoru/kreditoru EKS korekciju 363,8 milj. eiro apmērā. Šī korekcija galvenokārt ietver militāros avansa maksājumus, kuru faktiskā piegāde notiks vēlāk. Līdz ar to, atbilstoši EKS metodoloģijai, šie maksājumi nav attiecināmi uz 2026. gadu, bet gan uz gadu, kad notiks faktiskā piegāde. Vispārējās valdības budžetā 2026. gadā plānoti ieņēmumi 19,1 mljrd. eiro apmērā un izdevumi 20,8 mljrd. eiro apmērā. 2026. gadam ieņēmumi plānoti par 6,5% jeb 1 155,6 milj. eiro vairāk nekā prognozētie ieņēmumi 2025. gadam un izdevumi plānoti par 6,2% jeb 1 214,5 milj. eiro vairāk. Atbilstoši COFOG klasifikācijai un EKS metodoloģijai aizsardzības izdevumi 2026. gadā sasniegs 4,2% no IKP, 2027. gadā 5,2% no IKP un 2028. gadā 5,1% no IKP. Saistībā ar aizsardzības izdevumu palielināšanu līdz 5% no IKP, valsts pamatbudžeta 74. resorā izveidota jauna apakšprogramma 24.00.00 "Valsts aizsardzības un drošības fonds". **Padome kopumā pozitīvi novērtē 2026. gada budžeta un Vidēja termiņa budžeta ietvara 2026 – 2028 projekta izstrādi – fiskālie nosacījumi tiek ievēroti, lai arī būtiskās EKS kreditoru un debitoru korekcijas (militārās tehnikas piegāde) var ievērojami uzlabot vai pasliktināt deficīta parametrus. Padome arī norāda uz turpmāko gadu ierobežoto fiskālo telpu.**
- 64.** Latvijai aizsardzības spēju stiprināšanai ir pieejama fiskālā elastība, ko nodrošina valsts izņēmuma klauzula. Klauzula uz laiku mazinās fiskālos ierobežojumus, tomēr tā ietekmēs gan VVBB, gan arī valsts parāda dinamiku 2026. – 2028. gadā. Pēc 2028. gada atkāpe no fiskāliem ierobežojumiem attieksies tikai uz 2025.–2028. gadā noslēgtiem militāro piegāžu līgumiem. Ja nākotnē nebūs strauja ekonomiskā izaugsme, valdība var saskarties ar izaicinājumiem ievērot visus fiskālos nosacījumus, vienlaikus saglabājot gan aizsardzības izdevumus tādā pašā līmenī, gan esošo budžeta izdevumu struktūru. Tāpēc jau **savlaicīgi ir jāatrod strukturāls un ilgtspējīgs risinājums aizsardzības izdevumu finansēšanai, kas nebūtu balstīts uz turpmāku valsts parāda palielināšanu.**

⁵⁹ MK 27.05.2025. sēde Nr.21

- 65.** Strukturālā VVBB (ar fiskālo nodrošinājuma rezervi) 2026. gadā tiek prognozēta -1,5% no IKP, strukturālās bilances mērķi tiek iezīmēti 2027. gadā -2,1% no IKP un 2028. gadā -2,0% no IKP. No strukturālās bilances tiek izslēgta bilances cikliskā komponente un vienreizējie pasākumi. Sākot ar 2025. gada budžetu pieļaujamā strukturālā deficīta apmērā nav paredzēta jaunu izdevumu pasākumu atzišana par vienreizējiem (papildus jau apstiprinātajiem). Iepriekš apstiprinātie vienreizējie pasākumi tiek prognozēti 1,6% apmērā no IKP 2026. gadā, 1,7% no IKP 2027. gadā un 1,6% no IKP 2028. gadā. Šajā periodā vienreizējie pasākumi galvenokārt ietver izdevumus aizsardzībai un iekšējai drošībai. **Padome vairākkārtīgi ir sniegusi viedokli, ka militārie un aizsardzības izdevumi nav uzskatāmi par vienreizējiem, jo tas neatbilst vienreizējo izdevumu pazīmēm SIP Vade Mecum izpratnē⁶⁰, un līdz ar to tie būtu jāiekļauj strukturālās bilances aprēķinā.**
- 66.** Budžeta likumā konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2026. gadā tiek plānoti 15 219,8 miljonu eiro apmērā, kas ir par 5,4% jeb 779,0 miljoniem eiro vairāk nekā tiek prognozēts 2025. gadam. Pret šī gada prognozētajiem nodokļu ieņēmumiem FM nākošajam gadam prognozē AN pieaugumu par 8,1%, VSAOI par 7,2%, IIN par 4,2%, PVN par 4,0%, NĪN par 1,0%, bet UIN prognozē ieņēmumu samazinājumu par 0,8%. FDP nodokļu ieņēmumu prognoze 2026. gadam ir 15 236,6 milj. eiro, kas ir par 0,1% jeb 16,7 milj. eiro vairāk nekā FM prognoze. VSAOI un NĪN ieņēmumu prognozes FDP un FM ir līdzīgas. FDP prognozē mazākus AN (-1,8%) un PVN (-0,7%) ieņēmumus, bet UIN (+2,6%) un IIN (+1,0%) ieņēmumus prognozē lielākus nekā FM. FDP, prognozējot nodokļu ieņēmumus, izmanto FM makroekonomisko rādītāju prognozes. Izmantojot EK nominālā IKP pieauguma prognozi (+4,8%), prognozētie nodokļu ieņēmumi ir līdzīgā apmērā (15 236,9 milj. eiro) un, izmantojot SVF nominālā IKP pieauguma prognozi (+5,6%), prognozētie nodokļu ieņēmumi ir nedaudz lielāki (15 239,1 milj. eiro). Kopumā FM nodokļu ieņēmumu prognozes vērtējamās kā reālistiskas un līdzīgas FDP nodokļu prognozēm. 2.2.1. tabulā redzamas FM un FDP nodokļu ieņēmumu prognozes pa nodokļu veidiem.

2.2.1. tabula. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns budžeta likuma projektā un FDP prognozes 2026. gadam (milj. eiro), un prognožu salīdzinājums (%; milj. eiro)

	Budžeta likuma projekts	FDP prognozes	FDP /FM (%)	FDP /FM (milj. eiro)
Nodokļu ieņēmumi	15 219,8	15 236,6	0,1%	16,7
VSAOI*	5 137,6	5 145,7	0,2%	8,1
PVN	4 330,0	4 298,9	-0,7%	-31,1
IIN	2 920,2	2 948,6	1,0%	28,4
AN	1 380,8	1 356,0	-1,8%	-24,8
UIN	706,0	724,3	2,6%	18,3
NĪN	243,6	243,4	-0,1%	-0,2
Pārējie nodokļi	501,7	519,8	3,6%	18,1

Avots: FM, FDP prognozes

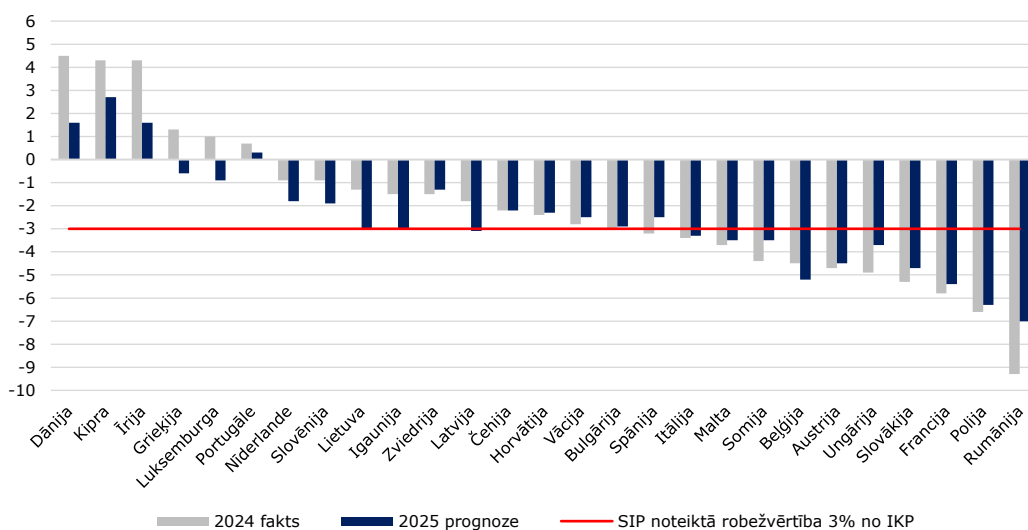
VSAOI – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas; **PVN** – pievienotās vērtības nodoklis; **IIN** – iedzīvotāju ienākuma nodoklis; **AN** – akcīzes nodoklis; **UIN** – uzņēmuma ienākumu nodoklis; **NĪN** – nekustamā īpašuma nodoklis.

* Neskaitot iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā.

⁶⁰ [Vade Mecum on the Stability and Growth Pact – 2019 Edition](#)

- 67. Nodokļu ieņēmumi ir nozīmīgākais ieņēmumu avots konsolidētajā kopbudžetā, kas nākošgad plānoti 79,9% apmērā no kopējā ieņēmumu apjoma.** Nenodokļu ieņēmumi plānoti 5,5% apmērā no kopējiem ieņēmumiem, finansējums no ES fondiem 11,8%, bet pašu ieņēmumi – 2,8%. Nodokļu ieņēmumus 2026. gadā varētu uzlabot privātā patēriņa pieaugums, Latvijas eksporta partnervalstu ekonomiskā izaugsme un finansējuma no ES fondiem ieplūšana ekonomikā. Kā arī ģeopolitiskās situācijas stabilizēšanās un globālās vides uzlabošanās pozitīvi ietekmētu ārējās tirdzniecības vidi un līdz ar to arī nodokļu ieņēmumus.
- 68. Latvija ir maza un atvērta ekonomika, kura ir pakļauta ārējiem ekonomiskiem un politiskiem faktoriem.** Diemžēl vairākas ES valstis īsteno riskantu fiskālo politiku, kas var izraisīt nopietnu krīzi eirozonas fiskālajā telpā, kas skartu arī Latviju. **Šobrīd ES Padome ir uzsākusi pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru pret 9 dalībvalstīm.** 2025. gada jūlijā procedūra tika sākta pret Austriju (deficīts 2024. gadā -4,7% no IKP). Savukārt 2024. gadā šāda procedūra tika ierosināta pret 7 dalībvalstīm – Beļģiju (deficīts 2023. gadā 4,1% no IKP), Franciju (-5,4%), Itāliju (-7,2%), Ungāriju (-6,7%), Maltu (-4,7%), Poliju (-5,3%) un Slovākiju (-5,2%). Pret Rumāniju pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra ir spēkā jau kopš 2020. gada.

2.2.3. att. ES dalībvalstu faktiskās VVBB 2024. gadā un prognozes 2025. gadam, % no IKP



Avots: Eurostat⁶¹, ES dalībvalstu pavasara prognozes⁶²

- 69.** Attēlos 2.2.3. un 2.2.4. redzamas ES dalībvalstu faktiskās VVBB un parāda līmeņi 2024. gadā, kā arī prognozes 2025. gadam. Valstis ar vēsturiski augstiem parādiem, Grieķijā un Portugālē, ir vērojama pozitīva tendence – valstis aktīvi cenšas samazināt gan deficītu, gan parādu. Savukārt bažas rada tādu valstu kā Francija, Itālija un Beļģija nevēlēšanās atgriezties pie atbildīgas fiskālās politikas, neskatoties uz to augstajiem parādiem. Šīs valstis rada risku eirozonas fiskālajai stabilitātei, jo tās ne tikai turpina uzturēt bezatbildīgu fiskālo politiku, bet ir arī sistemātiski nozīmīgas ekonomikas eirozonas līmenī. Vācijas ievērojamais fiskālās stimulēšanas plāns⁶³ vēl vairāk rada bažas par iespējamu fiskālās disciplīnas vājināšanos eirozonā. ES likumdošana paredz

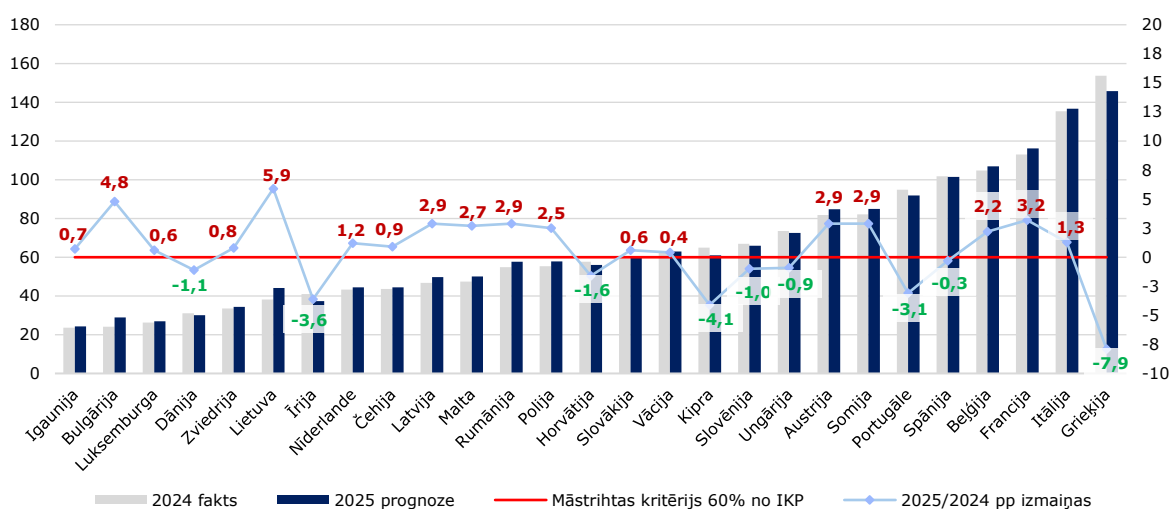
⁶¹ Eurostat datu tabula gov_10dd_edpt1

⁶² Report from the Commission: Spain, Latvia, Austria, Finland (COM(2025) 615 final)

⁶³ Brussels approves Germany's mega spending plan (politico.eu)

iespēju piemērot soda naudas sankcijas, kā arī iesaldēt ES struktūrfondu līdzekļus valstīm, kas atkārtoti neievēro fiskālās disciplīnas noteikumus. Latvijas VVBB un parāda līmeņa rādītāji uz pārējo ES dalībvalstu fona pašlaik ierindojas salīdzinoši labā pozīcijā. **Tāpēc Latvijai ir būtiski saglabāt atbildīgu un ilgtspējīgu fiskālo politiku, lai izvairītos no nonākšanas valstu grupā, pret kurām ir ierosināta pārmērīga budžeta deficīta procedūra.**

2.2.4. att. ES dalībvalstu faktiskie parādu līmeņi 2024. gadā un prognozes 2025. gadam (kreisā ass; % no IKP) un to izmaiņas (labā ass; procentpunkti)



Avots: Eurostat⁶⁴, ES dalībvalstu pavasara prognozes⁶⁵

- 70. Eiropas Komisija ir publicējusi gadskārtējo Ziņojumu par publiskajām finansēm Ekonomikas un monetārajā savienībā (Report on Public Finances in EMU)⁶⁶.** Eirozonas valdību deficīts 2024. gadā bija 3,1% no IKP. Tiek prognozēts, ka tas pieaugs līdz 3,3% no IKP 2026. gadā, ko veicinās procentu izdevumu pieaugums un atsevišķu ieņēmumu kritums. 2024. gadā eirozonas parāda līmenis sasniedza 89% no IKP, un tiek prognozēts tā pieaugums līdz 91% no IKP 2026. gadā. Šo pieaugumu nosaka augstākas parāda apkalpošanas izmaksas, zemāks nominālā IKP pieaugums, prognozētie primārie budžeta deficīti un krājumu plūsmas korekcijas. Komisijas 2025. gada pavasara prognoze paredz kopumā neitrālu eirozonas fiskālo nostāju 2025. gadā un 2026. gadā, jo neto tekošo izdevumu samazinājumu lielākoties kompensēs pieaugošās investīcijas (galvenokārt aizsardzībai) un lielāki Atvесеjošanas un noturības mehānisma finansējuma izdevumi. Individuālā valstu līmenī 2025. gadā sagaidāmas dažādas fiskālās nostājas – konsolidējošas, neitrālas un ekspansīvas, sākot ar 1,9% no IKP VVBB konsolidāciju Maltā un beidzot ar 1,7% no IKP VVBB ekspansiju Lietuvā. Komisija norāda, ka saistībā ar ierobežotu fiskālo telpu ir būtiski identificēt iespējas publisko finanšu kvalitātes paaugstināšanai. Ilgtermiņa izaicinājumi ietver valdību nepieciešamību prognozēt un pārvaldīt ieņēmumu tendences, kā arī uzlabot nodokļu ieņēmumu struktūru un administrācijas efektivitāti. **Saskaņā ar ziņojumu Latvijas fiskālie rādītāji joprojām ir relatīvi labā pozīcijā – valsts parāda līmenis ir ievērojami zemāks nekā eirozonas vidējais, un vispārējās valdības budžeta bilance iezīmē mērenu pozīciju.**

⁶⁴ Eurostat datu tabula gov_10dd_edpt1

⁶⁵ Report from the Commission: Spain, Latvia, Austria, Finland (COM(2025) 615 final)

⁶⁶ Report on Public Finances in EMU 2024

3. Fiskālie riski un citi jautājumi

- 71.** Kopš 2020. gada Latvijas ekonomiku un valsts fiskālo pozīciju būtiski ietekmējuši vairāki globāli makroekonomiskie šoki – Covid-19 pandēmija, Krievijas militārā agresija pret Ukrainu un ASV ārējās tirdzniecības politikas izmaiņas. Šādus notikumus praktiski nav iespējams prognozēt, tomēr to sekas nopietni ietekmēja Latvijas ekonomisko situāciju. Pandēmija un karš izraisīja strauju energoresursu cenu kāpumu, izejvielu deficītu, piegādes ķēžu traucējumus, augstu inflāciju un pieaugošas parāda apkalpošanas izmaksas. Savukārt ASV īstenotā agresīvā protekcionisma tirdzniecības politika ir palielinājusi nenoteiktību globālajos tirgos, radot risku vājināt starptautisko tirdzniecību un palielināt inflācijas spiedienu. ASV un ES ietvars par savstarpēju, taisnīgu un līdzsvarotu tirdzniecības vienošanos⁶⁷ var mazināt šos riskus, ja tiks panākta pilnvērtīga vienošanās. Tomēr jaunie muitas tarifi joprojām var netieši ietekmēt Latvijas eksportu – caur galvenajiem tirdzniecības partneriem, kuriem ir ciešas ekonomiskās saiknes ar ASV tirgu, piemēram, Vāciju.
- 72. Krievijas agresija Ukrainā joprojām ir galvenais ekonomiskās nestabilitātes un fiskālo risku avots.** Karadarbības tuvums tieši ietekmē investoru, uzņēmēju un patērētāju konfidences rādītājus, kā arī rada riskus enerģijas cenu svārstībām un piegādes ķēžu traucējumiem. Karadarbība rada arī nepieciešamību palielināt aizsardzības izdevumus, veikt aizņemšanos SAFE finanšu instrumenta ietvaros un sniegt finansiālu atbalstu Ukrainai un tās civiliedzīvotājiem. Gan Latvija, gan ES turpina atbalstīt Ukrainu militāri un sniegt atbalstu Ukrainas civiliedzīvotājiem. Ukrainas civiliedzīvotāju atbalstam 2026. gada budžetā paredzēti 39,7⁶⁸ milj. eiro. Karadarbības tuvums negatīvi ietekmē valsts ekonomisko attīstību un fiskālos iznākumus.
- 73. Saskaņā ar Fiskālās disciplīnas likumu (FDL), fiskālā nodrošinājuma rezerves apjomu nosaka atbilstoši Fiskālo risku deklarācijā (FRD) iekļautajiem kvantificējamiem fiskālajiem riskiem** – tikai tādiem potenciāliem notikumiem, kas iestājas standarta situācijās un kuriem ir novērtēta iestāšanās varbūtība un ietekme uz vispārējās valdības budžeta bilanci. FDP piekrīt FM pozīcijai, ka Fiskālo risku vadības mehānisms neaptver lielus makroekonomiskos šokus un nestandarta situācijas. Neskatoties uz to, ka FDL interpretē fiskālo risku salīdzinoši šaurā nozīmē, Fiskālo risku deklarācija un Padomes Uzraudzības ziņojumi ietver fiskālos riskus arī plašākā nozīmē. Kopumā fiskālo risku vadība ietver pasākumu kopumu, ko var iedalīt 3 grupās: fiskālo risku i) identifikācija un analīze, ii) potenciālās ietekmes mazināšana un vadība, iii) ziņošana un informācijas pieejamība. Padome uzskata, ka Latvijas fiskālo risku vadības ietvarā labi darbojas i) un iii), bet ir iespējami uzlabojumi potenciālo fiskālo risku ietekmes mazināšanā un vadībā.
- 74. Šogad Fiskālo risku deklarācija, pēc FDP aicinājuma, ir papildināta ar sadaļu par "Atveseļošanas fonda un noturības mehānisma finansējuma apgūšanu" un informāciju par izdienas pensiju izdevumu pieaugumu.** "Klimata pārmaiņu ietekmes" sadaļa ir paplašināta ar Starptautiskā Valūtas fonda analītiskā rīka Q-CRAFT⁶⁹ novērtējumu par klimata pārmaiņu ilgtermiņa ietekmi uz vispārējās valdības budžeta primāro bilanci un uz vispārējās valdības parādu pie vairākiem klimatiskajiem scenārijiem. Kā arī "Zaļā budžeta" marķēšanas sadaļa ir paplašināta no Finanšu ministrijas budžeta izdevumu marķēšanas uz plašāku izdevumu marķēšanu jau valsts

⁶⁷ EU and US publish Joint Statement on transatlantic trade and investment (ec.europa.eu)

⁶⁸ Informatīvais ziņojums "Par valsts budžeta likumprojektā iekļaujamiem prioritārajiem pasākumiem 2026., 2027. un 2028. gadam"

⁶⁹ QUANTITATIVE CLIMATE RISK ASSESSMENT FISCAL TOOL (Q-CRAFT)

pamatbudžeta līmenī. FRD ir papildināta ar jaunu fiskālo risku, saistībā ar valsts garantijas sistēmu akreditētiem valsts muzejiem starptautisku izstāžu rīkošanā, jo zaudējumu gadījumā kompensācijas izmaksas nodrošināšanai budžeta likumā tiks paredzētas tiesības palielināt apropriāciju Kultūras ministrijas budžetā⁷⁰. "Satversmes tiesas spriedumu izpildes" sadaļā ir pievienota aktuālā situācija par SEB pieteikumu Satversmes tiesā, saistībā ar kredītiestādes pienākumu maksāt kredīta ņēmēju aizsardzības nodevu, un par pieteikumu Satversmes tiesā, saistībā ar samazināto iemaksu likmi fondēto pensiju shēmā jeb 2. pensiju līmenī, 1 procentu novirzot uz 1. pensiju līmeni. **Padome atzinīgi novērtē papildinājumus un aicina FM turpināt pilnveidot FRD.**

75. Valsts kapitālsabiedrību (VKS) saimnieciskā darbība var ievērojami pasliktināt valsts fiskālo situāciju – to apliecina atsevišķu VKS vēsturiskie darbības rezultāti. Tas attiecas arī uz VKS, kuras nav pieklasificētas vispārējās valdības sektoram. **Padome norāda, ka FRD sadaļu par valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām var pilnveidot, iekļaujot individuālu informāciju par lielākajām kapitālsabiedrībām, kurām ir potenciāls negatīvi ietekmēt VVBB.**
76. **Satiksmes ministrijas pārraudzībā ir vairākas VKS, kas ir potenciāli fiskāla riska avoti.** To skaitā ir *airBaltic*. Pandēmijas ietekmē uzņēmuma darbība rezultējās ievērojamos zaudējumos, tāpēc valsts sniedza būtisku finansiālu atbalstu, lai nodrošinātu aviosabiedrības darbības turpināšanu. Finansiālais atbalsts, kas netika uzskatīts kā finanšu darījums, ievērojami pasliktināja vispārējās valdības budžeta bilanci – 2020. gadā par 250 milj. eiro, 2021. gadā par 45 milj. eiro un 2022. gadā arī par 45 milj. eiro⁷¹. 2023. gadu *airBaltic* noslēdza ar 33,9 miljonu eiro peļņu, tomēr 2024. gadā uzņēmuma darbība rezultējās ar 118,8 miljonu eiro zaudējumiem⁷². 2024. gada zaudējumi saistīti ar problēmām ar dzinējiem un būtiski pieaugušiem procentu izdevumiem. Šī gada pirmais pusgads uzņēmumam noslēdzies ar 1,7⁷³ miljonu eiro zaudējumiem. Labāku izpildi otrajā ceturksnī veicināja ASV dolāra kursa kritums, samazinot degvielas izmaksas. Tomēr pašu kapitāls 2025. gada pirmā pusgada beigās joprojām bija negatīvs 167,8 milj. eiro apmērā. Uzņēmuma emitēto obligāciju noteikumi paredz minimālās likviditātes prasību 25 miljonu eiro apmērā katra ceturkšņa beigās. Tāpēc šī gada augustā MK tika pieņemts lēmums no valsts budžeta veikt līdzieguldījumu *airBaltic* pamatkapitālā 14 miljonu eiro apmērā, uz tādiem pašiem nosacījumiem kā aviokompānijai *Lufthansa*. Atbilstoši EKS 2010 metodoloģijai valsts ieguldījums *airBaltic* attiecināms kā finanšu darījums, kam nav ietekmes uz VVBB. Padome norāda, ka šo darījumu var traktēt arī kā subsīdiju, ar ietekmi uz VVBB. Padome uzskata, ka šis ieguldījums kopā ar *Lufthansa* neatrisina uzņēmuma finanšu problēmas - tāpēc tā privatizācija ir acīmredzami labākais attīstības scenārijs. **Ir svarīgi pēc iespējas ātrāk īstenot *airBaltic* IPO vai piesaistīt stratēģisko partneri ar ievērojamām finanšu injekcijām, lai tas turpmāk vairs nebūtu slogs Latvijas budžetam.**
77. Sarūkot austrumu–rietumu kravu tranzītam, ir pasliktinājušies VAS "Latvijas Dzelzceļš" (LDz) finanšu rādītāji, un pēdējos gados LDz darbojas ar ievērojamiem zaudējumiem. Ja 2018. gadā pa dzelzceļu pārvadāto kravu apjoms veidoja 49,3⁷⁴ miljonus tonnu, tad

⁷⁰ 2025. gada 17. jūnijā MK informatīvais ziņojums "Par kārtību, kādā akreditētie valsts muzeji var saņemt valsts garantētu apdrošināšanu starptautisku izstāžu rīkošanai"

⁷¹ Fiskālo risku deklarācija 2025

⁷² *airBaltic* Gada pārskats 2024

⁷³ *airBaltic* Pusgada pārskats 2025

⁷⁴ Konsolidētais "Latvijas dzelzceļš" koncerna 2018.gada pārskats

2024. gadā pārvadāto kravu apjoms bija sarucis četras reizes līdz 11,5⁷⁵ miljoniem tonnu. 2019.-2021. gadā tas bija saistīts ar Krievijas kravu pārorientāciju uz Krievijas ostām, bet no 2022. gada kravu apjoma samazināšanos vēl vairāk veicināja Krievijas karadarbības ierobežošanai īstenotās starptautiskās sankcijas. Samazinoties kravu apjomam, ir audzis valsts sniegtais finansiālais atbalsts uzņēmumam. Lai nodrošinātu valsts publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja (LDz) finanšu līdzsvara maksājumus⁷⁶ jeb segtu LDz zaudējumus par 2024. gadu, LDz tika piešķirti finanšu līdzekļi 26,0 milj. eiro apmērā⁷⁷. Kopumā LDz finanšu līdzsvara nodrošināšanā valsts ir sniegusi finansiālu atbalstu 136,0 milj. eiro apmērā, lai segtu LDz darbības zaudējumus 2020.-2024. gadā. LDz papildus saņem arī dotācijas no budžeta programmas 31.04.00 "Finansējums dzelzceļa publiskai infrastruktūrai". LDz 2023. gadā saņēma 35,8 milj. eiro no šīm dotācijām un 2024. gadā 50,7 miljonus eiro⁷⁸. 2025. gadā šajā budžeta programmā ir iēplānots finansējums 64,3⁷⁹ miljonu eiro apjomā. Izdevumi šīm dotācijām ir iēplānoti budžetā un nerada papildus ietekmi uz budžetā plānoto bilanci, tomēr tas ir papildus izdevumu slogs, ko būtu iespējams novirzīt primārākiem mērķiem aizsardzības, veselības aprūpes vai izglītības nozarēs. 2025. gadam tiek prognozēts līdzsvara maksājums 24,5 milj. eiro apmērā⁸⁰. Nākamajos gados tiek prognozēta sekojoša LDz ietekme uz VVBB: 2026. gadā -17,6 milj. eiro, 2027. gadā -25,6 milj. eiro, 2028. gadā -25,9 milj. eiro un 2029. gadā -28,0 milj. eiro⁸¹. Līdz ar to arī turpmāk ir sagaidāmi līdzsvara maksājumi un dotācijas LDz, kas ilgtermiņā varētu radīt ievērojamu slogu budžetam. Pēdējā gada laikā LDz ir strādājis pie pārorientēšanās uz citu biznesa modeli – ticis samazināts darbinieku skaits un pamatdarbības uzsvars pārliekts uz pasažieru pārvadājumiem. Tomēr jāatzīmē, ka vēl joprojām nav pieņemts dzelzceļa infrastruktūras attīstības plāns, kuram bija jābūt izveidotam jau 2023. gadā. **Tāpēc nepieciešams aktīvi strādāt pie visaptverošas dzelzceļa nozares stratēģijas izveides, lai nākotnē samazinātu slogu valsts budžetam.**

- 78.** Joprojām saglabājas riski, kas saistīti ar *Rail Baltica* būvniecību. *Rail Baltica* projekts, atbilstoši TEN-T regulai⁸², Baltijas valstīm jāīsteno līdz 2030. gadam. Projekta fiskālie riski saistās ne tikai ar izmaksu sadārdzināšanos, bet arī ar projekta finansēšanas modeli. Līdzšinējais finansējuma modelis (85% ES, 15% valsts budžeta līdzfinansējums) vairs nav ilgtspējīgs – EK ir prioritizējusi atbalstu būvdarbiem, toties finansējums būvdarbu uzraudzīšanai un līgumu vadībai, nekustamā īpašuma atsavināšanai, kā arī ēku būvniecībai, visticamāk, būs jānodrošina Latvijai. Turklāt finansējums tiek piešķirts pēc konkursa principa (EISI uzsaukumiem). Tāpēc pieprasītais finansējums nav garantēts pilnā apjomā. Lai samazinātu izmaksas un sasniegtu ES regulā noteikto termiņu, Baltijas valstis ir vienojušās īstenot projektu divās kārtās, paredzot pabeigt pirmo kārtu līdz 2030. gadam. Dzelzceļa nozares reformas ietvaros tiek plānota SIA "Eiropas dzelzceļa līnijas" (EDzL), kas atbild par *Rail Baltica* projekta īstenošanu, integrēšana VAS "Latvijas dzelzceļš" (LDz) koncernā⁸³, kas potenciāli varētu radīt papildus ietaupījumu. SM sniegtā informācija liecina, ka *Rail Baltica* projekta pirmās

⁷⁵ VAS "Latvijas dzelzceļš" 2024.gada gada pārskats

⁷⁶ Dzelzceļa likuma 9.panta 4.daļa

⁷⁷ MK 26.08.2025. sēdes rīkojums Nr. 526 (protokols Nr.33 25.§)

⁷⁸ VAS "Latvijas dzelzceļš" 2024.gada gada pārskats, 33. lpp. Cita veida ienēmumi (20. SGS)

⁷⁹ Likums "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam", 4. pielikums

⁸⁰ Informatīvais ziņojums "Par valsts budžeta likumprojektā iekļaujamiem prioritārajiem pasākumiem 2026., 2027. un 2028. gadam"

⁸¹ MK 19.08.2025. sēdes protokols Nr.32 48.§

⁸² EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) 2024/1679 (2024. gada 13. jūnijs) par Savienības pamatnostādņēm Eiropas transporta tīkla attīstībai un ar ko groza Regulas (ES) 2021/1153 un (ES) Nr. 913/2010 un atceļ Regulu (ES) Nr. 1315/2013

⁸³ Valdība konceptuāli atbalsta Satiksmes ministrijas virzīto dzelzceļa nozares reformu (sam.gov.lv)

kārtas īstenošanai Latvijai būtu nepieciešami 6,5⁸⁴ miljardi eiro (2023. gada cenās, bez PVN). Līdz šim ir izdevies piesaistīt finansējumu 1,7 miljardu eiro apmērā: 1,3⁸⁵ miljardus eiro no CEF1-CEF10 finansēšanas līgumiem (t.sk. nacionālais finansējums), 180,6⁸⁶ milj. eiro tika piešķirti šogad no EISI 11. uzsaukuma (t.sk. nacionālais finansējums), 112,9⁸⁷ milj. eiro tika piesaistīti no militārās mobilitātes programmas un 114,6⁸⁸ milj. eiro no ANM finansējuma. Papildus nepieciešamo finansējumu *Rail Baltica* projekta īstenošanai ir plānots piesaistīt no ES daudzgadu budžeta (2028-2034). Projekta militārās mobilitātes pasākumus ir iespējams finansēt no SAFE aizņemšanās instrumenta. Jāatzīmē, ka valsts izņēmuma klauzula⁸⁹ ir paredzēta tikai aizsardzības izdevumiem, bet SAFE aizdevumam ir plašāks tvērums. Pēc COFOG⁹⁰ klasifikācijas - izdevumi *Rail Baltica* projektam netiktu uzskatīti kā aizsardzības, bet gan kā transporta izdevumi. **Līdz ar to Padome, tā pat kā FM, brīdina – ja SAFE aizņēmums tiek izmantots, lai finansētu projekta pasākumus, kuriem budžetā finansējums nav paredzēts, tad tam būs negatīvā ietekme uz VVBB, un saskaņā ar FDL 9. pantu ir nepieciešami kompensējošie pasākumi. Projektam ir nepieciešama pastiprināta uzraudzība un, iespējams, trešās puses iesaiste, kā PPP.**

79. SIA "Energijas publiskais tirgotājs" (EPT) kopš 2018. gada ir klasificēts vispārējās valdības sektorā. Tāpēc pastāv fiskālais risks saistībā ar EPT izdevumu un ieņēmumu novirzēm no plānotā apmēra. Laika posmā no 2018. līdz 2024. gadam EPT faktiskās bilances būtiski atšķirās no prognozētajām. FRD norādīts, ka novirzes galvenokārt ir saistītas ar obligātā iepirkuma ietvaros īstenotās darbības shēmas uzskaites maiņu. Tomēr, pat iestrādājot šīs shēmas uzskaiti budžeta fiskālajās prognozēs, 2024. gada dati liecina par ievērojamu EPT faktiskās bilances novirzi no plānotās. **Tāpēc, sākot ar 2026. gadu, šim riskam tiek veidota fiskālā nodrošinājuma rezerve vidējās novirzes apmērā (10,1 milj. eiro). Padome ir gandarīta par to, ka FM veido fiskālā nodrošinājuma rezervi, tādējādi mazinot iespējamās fiskālās riskus.**
80. Pēdējo divu gadu laikā atlīdzības izdevumu dinamika ir bijusi ļoti strauja – 2023. gadā atlīdzības izdevumi pieauga par 15,4% un 2024. gadā par 13,4%. Saistībā ar straujo atlīdzības izdevumu pieaugumu publiskajā sektorā, 2025. gadā atlīdzības fondam tika noteikts līdz 2,6% pieauguma ierobežojums⁹¹. Tomēr šī gada astoņos mēnešos ir vērojams atlīdzības izdevumu pieaugums par 6,2% salīdzinājumā ar 2024. gada attiecīgā perioda faktisko iznākumu. Savukārt informatīvajā ziņojumā "Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozēm 2026., 2027., 2028. un 2029. gadā"⁹² šim gadam tiek prognozēts atlīdzības izdevumu pieaugums (6,8%), kas būtiski pārsniedz noteikto pieauguma ierobežojumu. Jāatzīmē, ka budžeta likumā tika plānots 5,2%⁹³, salīdzinot ar 2024. gada faktisko iznākumu. Saistībā ar publiskajā sektorā ieviesto atlīdzības fonda pieauguma ierobežojumu, sabiedriskajā sektorā vidējās algas augušas nedaudz lēnāk kā privātajā

⁸⁴ MK 10.12.2024. sēde Informatīvais ziņojums "Par Rail Baltica projekta ieviešanas scenāriju Latvijas teritorijā", 3.tabula: Plānotās Rail Baltica un Rīgas integrācijas 1. kārtas īstenošanas izmaksas Latvijā (milj. euro, bez PVN)

⁸⁵ MK 10.12.2024. sēde Informatīvais ziņojums "Par Rail Baltica projekta ieviešanas scenāriju Latvijas teritorijā", 1.tabula Rail Baltica Latvijas aktivitātēm piešķirtais finansējums (EUR, bez PVN)

⁸⁶ Eiropas Komisija piešķir 295,5 miljonus eiro Rail Baltica projekta tālākai attīstībai (railbaltica.org)

⁸⁷ MK 10.12.2024. sēde Informatīvais ziņojums "Par Rail Baltica projekta ieviešanas scenāriju Latvijas teritorijā", 1.tabula Rail Baltica Latvijas aktivitātēm piešķirtais finansējums (EUR, bez PVN).

⁸⁸ MK 18.02.2025. sēdes protokols Nr. 7 33.6

⁸⁹ Ieteikums PADOMES IETEIKUMS, ar ko Latvijai ļauj novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, kurus noteikusi Padome saskaņā ar Regulu (ES) 2024/1263 (Valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšana)

⁹⁰ All the expenditure of the government unit responsible for railway infrastructure is assigned to transport (04.5) (COFOG).

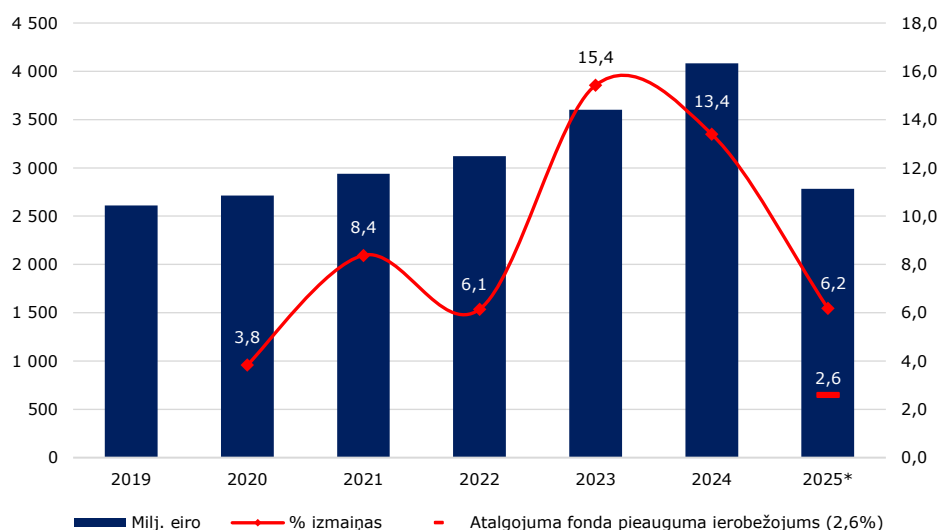
⁹¹ Ne vairāk kā 2,6% apmērā pret 2024. gada aktualizēto plānu uz 31. jūliju.

⁹² Informatīvais ziņojums "Par makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozēm 2026., 2027., 2028. un 2029. gadā"

⁹³ Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumi, I. BUDŽETA IETVARU 2025., 2026. UN 2027. GADAM 73. lpp.

sektorā. Vidējā bruto darba samaksa 2025. gada pirmajā pusgadā pieauga par 8,2% salīdzinājumā ar 2024. gada pirmo pusgadu, privātajā sektorā sasniedzot 8,9% pieaugumu, bet sabiedriskajā sektorā 7,0% pieaugumu⁹⁴. Augstāks atlīdzības izdevumu kāpums iekšējās drošības un aizsardzības sektorā ir saprotams, jo tas ir saistīts ar valsts aizsardzības spēju stiprināšanu, piemēram, karavīru skaita palielināšana⁹⁵. Savukārt nav pietiekami skaidrs, kāds ir pamatojums personāla izmaksu palielināšanai virs noteiktā 2,6% ierobežojuma, piemēram, kapitālsabiedrībās kultūras jomā⁹⁶, kuru saimnieciskā darbība ietekmē VVBB. Jāatzīmē, ka atlīdzības fonda ierobežojums 2,6% apmērā tika noteikts pret 2024. gada aktualizēto plānu uz 31. jūliju. Tādēļ precīzi novērtēt, vai šis ierobežojums ir ievērots, būs iespējams tikai pēc 2025. gada noslēguma. **Padome aicina 2025. gadā ievērot konservatīvāku pieeju atlīdzības izdevumu pieaugumam un sekot noteiktajam izdevumu pieauguma ierobežojumiem. Atlīdzības izdevumu pieaugumam virs 2,6% ir jāveic analīze un jāinformē sabiedrība ar skaidrojumu par ierobežojuma pārsnieguma iemesliem.** Pārmērīgam algas pieaugumam sabiedriskajā sektorā ir vairākas negatīvas ietekmes: i) "atņem" darba spēku privātajam sektoram, ii) veicina algas pieaugumu privātajā sektorā, kas savukārt, iii) mazina starptautisko konkurētspēju, iv) negatīvi ietekmē valsts fiskālo stāvokli, v) veicina inflāciju.

3.1. att. Atlīdzības izdevumi 2019.–2025. gadā (milj. eiro; kreisā ass) un atlīdzības izdevumu pieauguma temps (%; labā ass)



Avots: Finanšu Ministrija

*Atlīdzības izdevumi 2025. gada astoņos mēnešos.

- 81. Izdienas pensiju sistēma rada bažas par tās ilgtspēju un potenciālu risku nākotnē kļūt par būtisku slogu valsts budžetam. Arī Valsts kontrole⁹⁷ jau vairākus gadus norāda, ka izdienas pensijas var kļūt par ievērojamu slogu budžetam un neatbilst Latvijas pensiju politikas būtībai, jo izdienas pensijas apmērs nav atkarīgs no uzkrātā pensijas kapitāla. Kopš 2011. gada izdienas pensijas saņēmēju skaits ir palielinājies par 69,2%, savukārt izdienas pensiju izdevumi**

⁹⁴ Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa (no gada sākuma) DSV020c (stat.gov.lv)

⁹⁵ MK 17.06.2025. sēdes rīkojums Nr. 358 (prot. Nr. 24 74. §)

⁹⁶ MK 08.07.2025. sēdes rīkojums Nr. 404 (prot. Nr. 27 27. §)

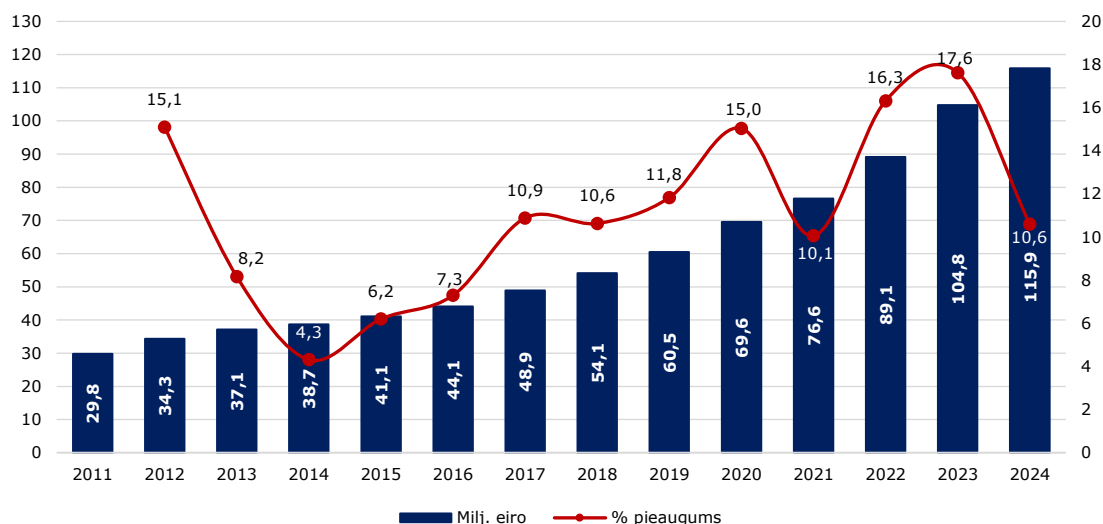
⁹⁷ Izdienas pensiju vezums kļūst smagāks ar katru gadu (lrvk.gov.lv)

pamatbudžetā palielinājušies par 288,9%, sasniedzot 115,9 milj. eiro 2024. gadā. Izdevumu pieaugums skaidrojams ar izdienas pensiju saņēmēju loka paplašināšanos, darba samaksas pieaugumu attiecīgajās izdienas profesijās, izdienas pensiju indeksācijas mehānismu, kā arī to, ka izdienas pensijas tiek piešķirtas uz mūžu. Laika gaitā izdienas pensiju loks ir paplašinājies no IeM sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm un militārpersonām līdz plašam profesiju lokam, tostarp – NMPD neatliekamās medicīniskās palīdzības nodrošināšanā iesaistītie darbinieki, prokurori, tiesneši, diplomāti, mākslinieki, KNAB, VDD, MIDD un Satversmes aizsardzības biroja amatpersonas. Izdienas pensijai kvalificējas arī administratīvo funkciju veicēji un cits atbalsta personāls, kuru darba pienākumi nav saistīti ar regulāru veselības vai dzīvības apdraudējumu. Svarīga ir ne tikai izdienas pensiju sistēmas ilgtspēja, bet arī taisnīgums. Izdienas pensiju sistēma nav tikusi pārskatīta atbilstoši demogrāfiskajām tendencēm, tikmēr vecuma pensiju sistēma regulāri tiek pārskatīta un pielāgota. Esošā izdienas pensiju sistēma ir sadrumstalota, tāpēc ir nepieciešams noteikt vienotus kritērijus izdienas pensiju piešķiršanai un aprēķināšanai. Informatīvajā ziņojumā "Par izdienas pensiju sistēmas izmaiņām"⁹⁸ piedāvātā reforma ietver sekojošas galvenās izmaiņas⁹⁹: i) izdienas stāža un vecuma pakāpeniska palielināšana; ii) grozījumi izdienas pensijas apmēra aprēķina kārtībā; iii) izdienas pensiju profesiju loka samazināšana, izslēdzot diplomātus, prokurorus, tiesnešus, māksliniekus (paredzot atbalstu pārkvalifikācijai citā profesijā) un tās profesijas, kurās personas darba pienākumu izpilde nav saistīta ar regulāru veselības un dzīvības apdraudējumu; iv) sasniedzot vispārējo pensionēšanās vecumu, izdienas pensijas izmaksu pārtraukšana un pāreja uz vecuma pensijas saņemšanu, kas aprēķināta vispārējā kārtībā no personas sociālās apdrošināšanas iemaksām. **Padome aicina veikt detalizētu analīzi par reformas ilgtermiņa fiskālo ietekmi, tostarp potenciālajiem ietaupījumiem un izdienas pensiju sistēmas ilgtspējas uzlabojumiem. Turklāt Padome uzsver nepieciešamību nodrošināt reformas mērķtiecīgu ieviešanu, lai sasniegtu paredzēto fiskālo ietekmi un sociālo taisnīgumu.**

⁹⁸ MK 02.09.2025. sēdes protokols Nr.34 25.§

⁹⁹ Plānotās izmaiņas neattiecas uz izdienas profesijās nodarbinātajiem, kuri attiecīgo likuma grozījumu spēkā stāšanās brīdī (01.01.2027.) jau saņem vai būs ieguvuši tiesības uz izdienas pensiju atbilstoši pašlaik spēkā esošiem tiesību aktiem. (t.i. pēc vecuma un stāža kvalificējas izdienas pensijas saņemšanai, pat ja turpina darba attiecības). Atsevišķu izmaiņu kopums skars tikai tās personas, kuras uzsāks darba gaitas no 2027.gada (iii un iv).

3.2. att. Izdienas pensiju izdevumi no pamatbudžeta 2011.–2024. gadā (milj. eiro; kreisā ass) un izdevumu pieauguma temps (%; labā ass)*



Avots: LM¹⁰⁰, AiM¹⁰¹

* Nav iekļauta informācija par izdevumiem valsts drošības iestāžu amatpersonu izdienas pensijām.

82. Slimības pabalsti ir nozīmīga sociālās apdrošināšanas sastāvdaļa, tomēr pēdējos gados ar tiem saistītie izdevumi pieauguši straujāk nekā VSAOI ieņēmumi valsts speciālajā budžetā un arī vidējā darba samaksa. Protams, Covid pandēmijas periodā pieauga saslimšanas gadījumi un līdz ar to arī slimības pabalstu izdevumi. Tomēr, apskatoties tendences ilgākā laika periodā, redzams, ka 2024. gadā salīdzinājumā ar 2016. gadu, slimības pabalstu izdevumi pieauguši 2,7 reizes, kamēr VSAOI ieņēmumi valsts speciālajā budžetā un arī mēneša vidējā bruto darba samaksa pieauga 2 reizes. Līdz ar to šobrīd ir aktualizējies jautājums par darbnespējas lapu izsniegšanas pamatotību. Informatīvajā ziņojumā "Par darbnespējas lapu izsniegšanas uzraudzību un sūdzību izskatīšanu"¹⁰² norādīts, ka galvenais darbnespējas iemesls 2024. gadā bija kategorija "cits cēlonis" (80,4%). No tā 91,7% gadījumu papildus laukā netika norādīts detalizētāks skaidrojums. Tāpēc ziņojumā tiek secināts, ka nav pieejami dati, lai veiktu secinājumus par biežākajām slimībām nodarbināto vidū un darbnespējas lapu izsniegšanas pamatotību. Salīdzinot Baltijas valstis laika posmā no 2018. līdz 2022. gadam, Latvijā novērojams augstākais vidējais apmaksāto darbnespējas lapas dienu skaits uz vienu nodarbināto, savukārt Lietuvā šis rādītājs ir viszemākais¹⁰³. Darbnespējas lapas apmaksas nosacījumi Baltijas valstīs atšķiras, piemēram, Igaunijā netiek apmaksātas pirmās trīs darbnespējas dienas, bet Lietuvā apmaksa tiek sākta jau no pirmās darbnespējas dienas. Atšķirības ir arī procentuālajā apmērā no vidējās iemaksu algas, ko sedz darba devējs vai valsts, un tas ir atkarīgs no darbnespējas cēloņa. Ilgākas darbnespējas gadījumā izdevīgāki nosacījumi ir Latvijā, kur valsts apmaksā 80% no apdrošinātās personas vidējās iemaksu algas, tikmēr Lietuvā valsts apmaksā 62,06%¹⁰⁴ un Igaunijā standarta saslimšanas gadījumā 70,0%¹⁰⁵. Mazāk

¹⁰⁰ Valsts budžeta izpilde 2024. gadā: Valsts sociālo pabalstu, izdienas pensiju, valsts atbalsta sociālajai apdrošināšanai, valsts speciālā budžeta sociālo pabalstu un iemaksu valsts pensiju, invaliditātes apdrošināšanai un apdrošināšanai bezdarba gadījumā izpilde 2024.gada 12 mēnešos (lm.gov.lv)

¹⁰¹ Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām un apakšprogrammām 2024. gadā (mod.gov.lv)

¹⁰² Informatīvais ziņojums "Par darbnespējas lapu izsniegšanas uzraudzību un sūdzību izskatīšanu"

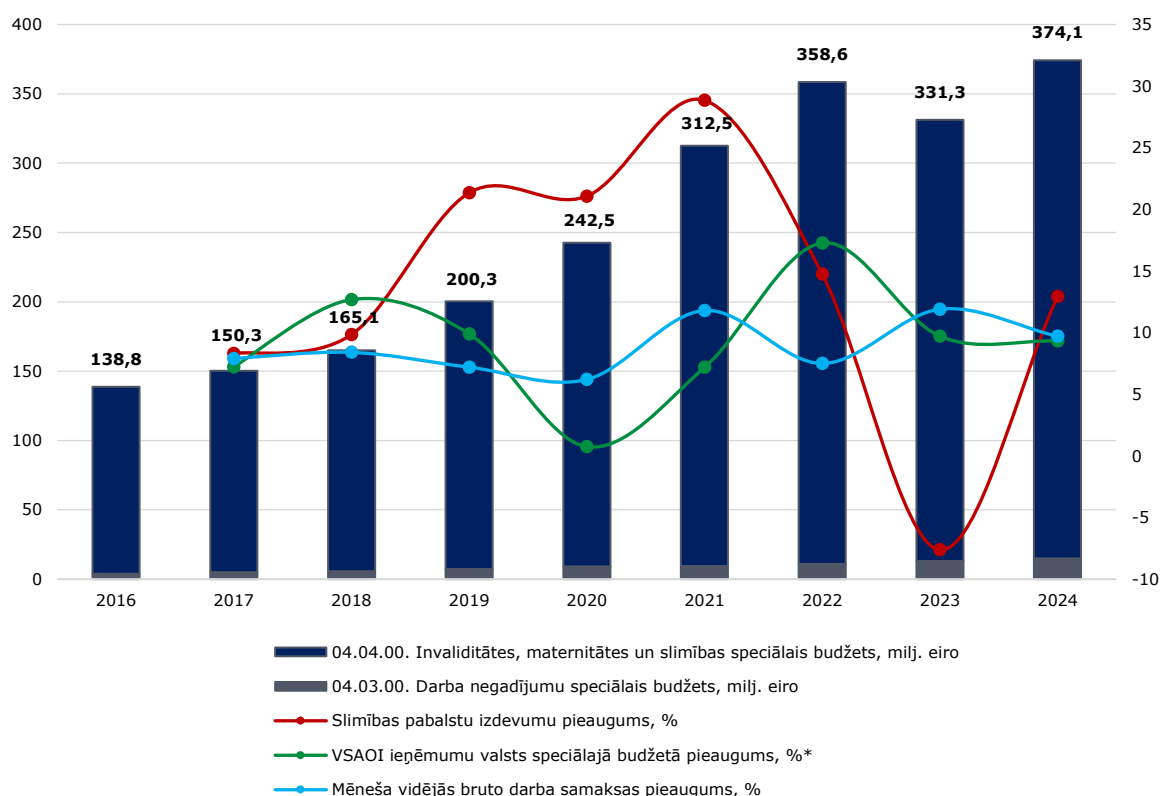
¹⁰³ Informatīvais ziņojums "Par darbnespējas lapu izsniegšanas uzraudzību un sūdzību izskatīšanu"

¹⁰⁴ The sickness benefit (sodra.lt)

¹⁰⁵ Sickness benefit (tervisekassa.ee)

izdevīgie nosacījumi kaimiņvalstīs varētu būt viens no iemesliem, kāpēc tām vidējais apmaksāto darbnespējas dienu skaits ir īsāks. Protams, jāņem vērā arī tas, ka Latvijā ir novecojoša demogrāfiskā struktūra un īsākais paredzamais veselīga mūža ilgums Eiropas Savienībā¹⁰⁶. Tas palielina darbnespējas gadījumu skaitu un to ilgumu, un līdz ar to arī slimības pabalstu izdevumu pieaugumu. Kopumā var secināt, ka nav viennozīmīga iemesla slimības pabalstu izdevumu pieaugumam, kā arī nevar noteikt, vai tas ir pamatots pieaugums. **Padome norāda, ka ir svarīgi nodrošināt, lai slimības pabalstu sistēma būtu efektīva un godīga, samazinot nepamatotu izmantošanu. Tāpēc ir atbalstāma darbnespējas lapu statistikas datu uzlabošana, kas ļautu veikt plašāku analīzi un atklāt nepamatotus gadījumus. Kopumā ir nepieciešami arī pasākumi darba drošības un sabiedrības veselības uzlabošanai, lai strukturāli risinātu šo jautājumu.**

3.3. att. Slimības pabalstu izdevumi no speciālā budžeta sadalījumā pa apakšprogrammām 2016.-2024. gadā (milj. eiro; kreisā ass) un slimības pabalstu izdevumu, VSAOI ieņēmumu valsts speciālajā budžetā* un mēneša vidējās bruto darba samaksas pieauguma tempi (%; labā ass)



Avots: LM^{107,108}, FM, CSP¹⁰⁹

* Nav iekļautas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā un valsts pamatbudžeta VSAOI ieņēmumi.

83. FDP vērš uzmanību finanšu līdzekļu piešķiršanai no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" (turpmāk – LNG).

¹⁰⁶ [How many healthy life years can EU citizens expect? \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

¹⁰⁷ Slimības pabalsti

¹⁰⁸ Valsts budžeta izpilde 2024. gadā: Valsts sociālo pabalstu, izdienas pensiju, valsts atbalsta sociālajai apdrošināšanai, valsts speciālā budžeta sociālo pabalstu un iemaksu valsts pensiju, invaliditātes apdrošināšanai un apdrošināšanai bezdarba gadījumā izpilde 2024.gada 12 mēnešos (lm.gov.lv)

¹⁰⁹ CSP statistikas tabula DSV10

Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam"¹¹⁰ programmā 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" 2025. gadam paredzēti 109,7 milj. eiro. Šī gada pirmajā pusgadā no LNG piešķirti 2,0 milj. eiro, kas veido 1,9% no programmā plānotā finansējuma. Šogad turpinās tendence izmantot LNG līdzekļus taupīgāk, kas ir pozitīvi vērtējams. LNG līdzekļi ir paredzēti neparedzētiem gadījumiem un ārkārtas situāciju novēršanai, tomēr no programmas ievērojamas summas tiek piešķirtas sporta pasākumiem 2025. gadā^{111, 112, 113}, kā arī 2024. gadā¹¹⁴, pedagogu atalgojumam^{115, 116, 117} un citiem pasākumiem¹¹⁸. Par šo pasākumu norisi bija zināms laicīgi un to finansēšanas nepieciešamība būtu jāvērtē budžeta procesa ietvaros.

Nepieciešams precizēt normatīvo bāzi līdzekļu izmantošanai neparedzētiem gadījumiem, lai novērstu budžeta programmas nepamatotu izmantošanu.

- 84. Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" 60. un 61. pants ļauj palielināt apropriāciju līdzfinansējuma nodrošināšanai jaunu dižpasākumu organizēšanai un jaunu ārvalstu filmu uzņemšanai Latvijā.** 2025. gadā apropriācija palielināta par 4,2 milj. eiro, 2026. gadam par 3,0 milj. eiro un 2027. gadam par 0,3 milj. eiro^{119,120}. Dižpasākuma definīcija¹²¹ ietver nosacījumu, ka pasākums rada būtisku ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību – tiek piesaistīti vismaz 5000 ārvalstu apmeklētāju un dalībnieku, kas Latvijas tūristu mītnēs vai īstermiņa īres mītnēs pavadīs vismaz divas nakts. Padome norāda, ka šādu pasākumu ekonomiskās un fiskālās ietekmes ticama novērtēšana ir ierobežota, ņemot vērā metodoloģiskos izaicinājumus. Fiskālais risks rodas gadījumā, ja piešķirtais līdzfinansējums pārsniedz no pasākuma gūtos papildu ieņēmumus, tādējādi radot negatīvu ietekmi uz VVBB. Kā arī piešķirot papildus līdzekļus konkrētai nozarei, tiek radīts precedents, kas var motivēt arī citas nozares nākt ar līdzīgiem pieprasījumiem. Tas var ietekmēt budžeta stabilitāti un fiskālās disciplīnas ievērošanu ilgtermiņā. Arī Finanšu ministrija Fiskālo risku deklarācijā ir identificējusi šādu fiskālo risku. Turklāt FM norāda, ka šobrīd šis atbalsta mehānisms tiek izmantots pārmērīgi un neatbilstoši tā sākotnējam mērķim. Tāpēc FM šim riskam 2026.–2028. gadam veido fiskālo nodrošinājuma rezervi. **Padome atzinīgi vērtē iniciatīvu atbalstīt ārvalstu filmu uzņemšanu Latvijā, tomēr aicina to nedarīt uz budžeta deficīta pieauguma rēķina.**

- 85.** 2024. gada decembrī tika izveidota darba grupa, kuras uzdevums ir kopā ar biedrību "Latvijas Futbola federācija" izstrādāt futbola stadiona projekta publiskās un privātās partnerības (PPP) iespējamo risinājumu ietvaru¹²². Latvijā jau šobrīd ir stadions "Daugava", kura rekonstrukcijas projekta kopējais finansējums veido 70,9 milj. eiro¹²³. Padome norāda, ka sporta būves, tostarp futbola stadioni, ir subsidējama sporta infrastruktūra pat tādās futbola lielvalstīs kā Anglija. VSIA „Kultūras un sporta centrs „Daugavas stadions”” uzturēšanai no valsts budžeta ik gadu tika piešķirtas dotācijas

¹¹⁰ Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam (likumi.lv)

¹¹¹ MK sēde 20.05.2025. protokols Nr.20 29.§

¹¹² MK sēde 22.07.2025. protokols Nr.29 45.§

¹¹³ MK sēde 22.07.2025. protokols Nr.29 46.§

¹¹⁴ Protokoli Nr.8 34.§; Nr.11 10.§; Nr.11 11.§; Nr.17 11.§; Nr.27 39.§; Nr.33 39.§; Nr.33 40.§; Nr.54 30.§;

¹¹⁵ MK sēde 22.07.2025. protokols Nr.29 58.§

¹¹⁶ Protokoli Nr.36 21.§; Nr.40 33.§; Nr.49 13.§; Nr.36 21.§; Nr.40 33.§; Nr.40 33.§.

¹¹⁷ MK sēde 30.09.2025. protokols Nr.40 19. §

¹¹⁸ MK sēde 19.08.2025. protokols Nr.32 44.§

¹¹⁹ MK sēdes 03.06.2025. rīkojums Nr. 317 (prot. Nr.22 2. §)

¹²⁰ MK sēdes 16.09.2025. rīkojums Nr. 574 (prot. Nr. 37 7. §)

¹²¹ Dižpasākums – starptautiska mēroga pasākums, kuru organizē, deleģē vai kura sadarbības partneris ir pasaules vai Eiropas mēroga organizācija un kurš rada būtisku ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību, piesaistot vismaz 5000 ārvalstu apmeklētāju un dalībnieku, kas Latvijas tūristu mītnēs vai īstermiņa īres mītnēs pavadīs vismaz divas nakts.

¹²² Par darba grupas izveidi futbola stadiona projekta publiskās un privātās partnerības risinājumu izstrādei (likumi.lv)

¹²³ Stadions "Daugava" (lnc.lv)

216,0 tūkst. eiro apmērā^{124, 125}. 2022. gadā stadions "Daugava" kopā ar citām sporta infrastruktūrām tika apvienots, izveidojot SIA "Latvijas Nacionālais Sporta Centrs" (LNSC). LNSC 2024. gadā saņēma 1,3 milj. eiro dotāciju no valsts budžeta saimnieciskās darbības nodrošināšanai, tomēr gadu tik un tā noslēdza ar 740,3 tūkst. eiro zaudējumiem¹²⁶. Stadions "Daugava" ir ieguvis UEFA (Eiropas Futbola asociāciju savienība) 4. kategorijas sertifikātu – augstāko iespējamo vērtējumu UEFA stadionu klasifikācijā. Šis statuss apliecina, ka stadions atbilst visām prasībām, lai tajā varētu rīkot augstākā līmeņa starptautiskas futbola spēles. Saskaņā ar informatīvo ziņojumu "Par jauna nacionālā futbola stadiona būvniecības projekta īstenošanas alternatīvām"¹²⁷ darba grupa ir secinājusi, ka neviens no stadiona būvniecības scenārijiem nav komerciāli patstāvīgs, un tā īstenošanas gadījumā, visticamāk, būs pilnībā vai daļēji jāuzņemas pieprasījuma risks valsts vai Rīgas pašvaldības budžetā, sedzot finansējuma deficītu vai nodrošinot dotāciju privātajam partnerim aizņēmuma apkalpošanai un saimnieciskās darbības nodrošināšanai. Nepieciešamais ikgadējās dotācijas apmērs tiek indikatīvi novērtēts 4,9-5,8 milj. eiro apmērā, atkarībā no būvniecības scenārija. **Padome aicina FM sekot līdzi futbola stadiona PPP koncepcijas izstrādei un nepieļaut, ka projekta izmaksas, īpaši uzturēšanas izdevumi, nākotnē kļūst par papildu slogu valsts budžetam.**

- 86. Padome atkārtoti vērš uzmanību uz Uzturlīdzekļu garantiju fonda darbību, kas ir kļuvis par ievērojamu fiskālo slogu budžetam.** Padome pozitīvi vērtē regresa kārtībā atgūto līdzekļu pieaugumu pēdējos gados, tomēr norāda, ka uzturlīdzekļu nemaksātāju parāds turpina strauji pieaugt katru gadu. 2024. gada beigās uzturlīdzekļu nemaksātāju kopējā parāda summa fondam veidoja 572,9¹²⁸ miljonus eiro. Tāpat fonda darbībai tiek piešķirti ievērojami budžeta līdzekļi – 2024. gadā valsts budžetā tam tika atvēlēti 41,9 miljoni eiro dotācijai. Otrs finansēšanas avots uzturlīdzekļu izmaksāšanai ir regresa kārtībā atgūtie parādi. Kopumā 2024. gadā izmaksāto uzturlīdzekļu apmērs sasniedza 49,8 milj. eiro. Padome piekrīt FM viedoklim, ka fonda darbība klasiskā izpratnē nav fiskālais risks. Tomēr Padome norāda, ka tas varētu būt savlaicīgi neidentificēts fiskālais risks, kas kļuvis par dārgu politiku. Par to liecina fakts, ka Latvijā izmaksāto uzturlīdzekļu apjoms ir 2,5 reizes augstāks nekā Lietuvā (20,0 milj. eiro)¹²⁹. Arī uzturlīdzekļu nemaksātāju parāds Lietuvā ir trīs reizes mazāks (180,0 milj. eiro). Pieejamā informācija par otru kaimiņvalsti liecina, ka 2021. gadā Igaunijai šī politika izmaksāja 5 milj. eiro¹³⁰. Attiecīgi Latvijā 2021. gadā izmaksāto uzturlīdzekļu apmērs sasniedza 55,9 milj. eiro, no kā 45,1 milj. eiro bija valsts dotācija. Lai labāk ilustrētu uzturlīdzekļu nemaksātāju parāda ievērojamo apmēru Latvijā, to var salīdzināt ar nodokļu nemaksātāju parādu, kas uz 2025. gada 1. septembri sasniedza 838,2 milj. eiro¹³¹. Ņemot vērā, ka nodokļu parāds veidojas no ievērojami plašākas nodokļu maksātāju bāzes nekā uzturlīdzekļu maksātāju loks, uzturlīdzekļu nemaksātāju parāds vērtējams kā būtisks. **Tādēļ būtu lietderīgi FRD iekļaut padziļinātu Uzturlīdzekļu garantiju fonda darbības analīzi.**

¹²⁴ Par Izglītības un zinātnes ministrijas 2021. gada valsts budžeta programmas 09.00.00 „Sports” apakšprogrammas 09.04.00 „Sporta būves” līdzekļu sadalījumu

¹²⁵ Par Izglītības un zinātnes ministrijas 2022. gada valsts budžeta programmas 09.00.00 „Sports” apakšprogrammas 09.04.00 „Sporta būves” līdzekļu sadalījumu

¹²⁶ SIA “Latvijas Nacionālais sporta centrs” 2024. gada pārskats

¹²⁷ Informatīvais ziņojums “Informatīvais ziņojums “Par jauna nacionālā futbola stadiona būvniecības projekta īstenošanas alternatīvām””

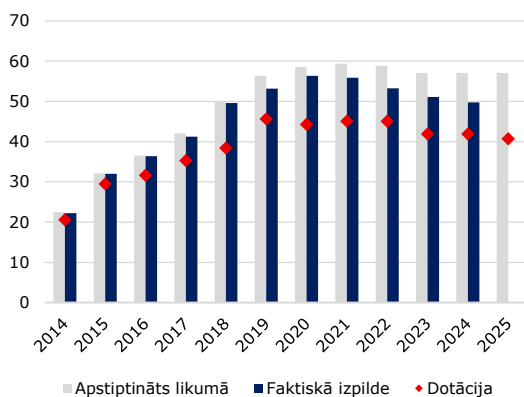
¹²⁸ Grozījumi Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā

¹²⁹ Sodra pays benefits in the event of parental failure: EUR 20 million per year (sodra.lt)

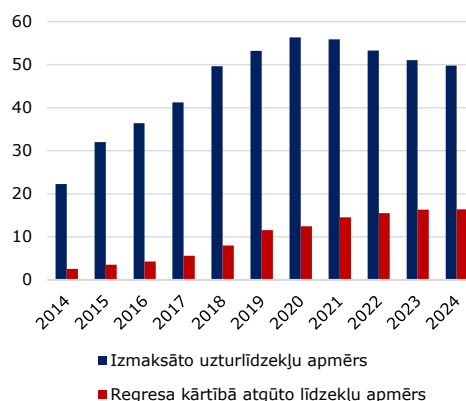
¹³⁰ FAQ about supporting children and families I How much does the Estonian state contribute to family support? (sm.ee)

¹³¹ Nodokļu parādu struktūra (vid.gov.lv)

3.4. att. Plānotie izdevumi valsts pamatbudžeta apakšprogrammā 03.08.00 „Uzturlīdzekļu garantiju fonds” un faktiskais iznākums 2014.-2025. gadā (milj. eiro)



3.5. att. UGF izmaksāto uzturlīdzekļu apmērs un regresa kārtībā atgūto līdzekļu apmērs 2014.-2024. gadā (milj. eiro)



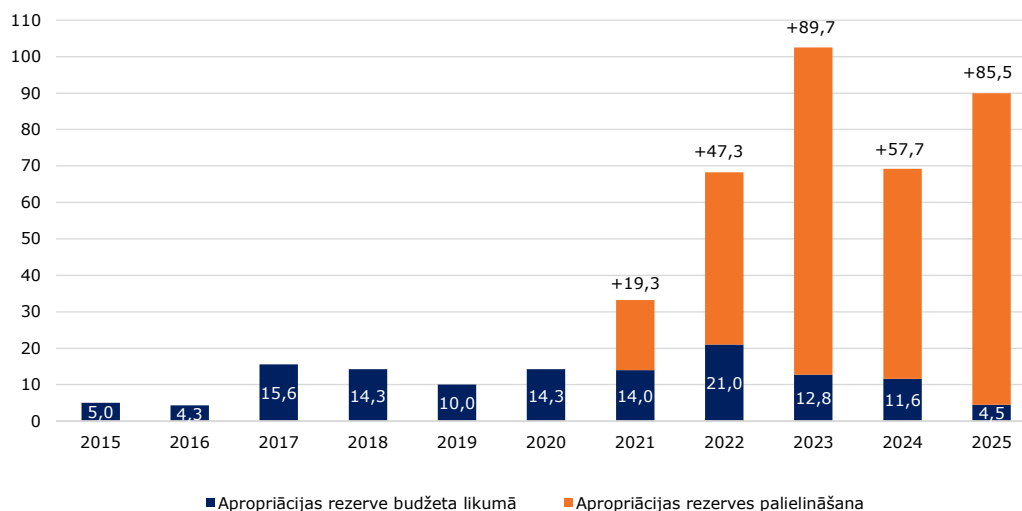
Avots: UGF¹³², FM¹³³

- 87. Likuma par budžetu un finanšu vadību 9.¹ pants paredz, ka ministrijas un citas centrālās valsts iestādes var pieprasīt iepriekšējā gadā neizlietoto asignējumu tekošajā gadā no budžeta resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums" programmas 01.00.00 "Apropriācijas rezerve". Savukārt atbilstoši 9.¹ panta 6. daļai finanšu ministram ir tiesības palielināt šīs programmas apropriāciju, kas tiešā veidā negatīvi ietekmē VVBB un ir pieaugošs fiskālais risks.** Kopš likuma grozījuma, kas stājās spēkā 2021. gada 1. janvārī, apropriāciju palielināšana budžeta programmā "Apropriācijas rezerve" ir ievērojami pieaugusi – 2021. gadā tā tika palielināta par 19,3 milj. eiro, 2022. gadā par 47,3 milj. eiro, 2023. gadā par 89,7 milj. eiro un 2024. gadā par 57,7 milj. eiro. 2025. gadā budžeta likumā programmā "Apropriācijas rezerve" tika iepļānots vismazākais finansējums kopš 2016. gada – 4,5 milj. eiro, bet vēlāk apropriācija tika palielināta par 85,5 milj. eiro. Ņemot vērā pēdējo gadu apropriācijas palielinājuma tendences šajā programmā, šādi ievērojami palielinājumi sagaidāmi arī turpmāk. No finanšu vadības viedokļa, neizlietoto budžeta asignējumu pārvešana uz nākamo saimniecisko gadu var uzlabot budžeta izpildes efektivitāti un mazināt tendenci gada beigās pastiprināti tērēt budžeta līdzekļus. Tomēr tas var radīt negatīvu ietekmi uz budžeta deficītu tajā gadā, kad rezerves tiek aktīvi izlietotas. Padome apzinās šī mehānisma pozitīvās puses – racionālāku, elastīgāku un nesasteigtu budžeta līdzekļu izlietošanu, tomēr tas pasliktina budžeta vadības iespējas un samazina budžeta deficīta kontroli. **Tāpēc Padome uzskata, ka programmai "Apropriācijas rezerve" jāizstrādā pamatotāka un analītiski balstīta pieeja apropriācijas apmēra noteikšanai budžeta likumā.**

¹³² UGF Publiskie gada pārskati

¹³³ Likums "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam", 4. pielikums

3.6. att. Programma 01.00.00 "Apropriācijas rezerve" 2015.–2025. gadā (milj. eiro)



Avots: TAP portāls¹³⁴

88. Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem "Kārtība, kādā tiek prognozēti, noteikti un veikti maksājumi par valsts kapitāla izmantošanu"¹³⁵ var tikt pieņemts lēmums par atšķirīgu dividendēs izmaksājamo peļņas daļu. Lai valsts budžetā gūtu papildu ieņēmumus, tika pieņemts lēmums palielināt valsts kapitālsabiedrībām, publiski privātajām kapitālsabiedrībām un publiskas personas kontrolētām kapitālsabiedrībām, kurās valsts ir dalībnieks (akcionārs), dividendžu apmēru līdz 90% no kapitālsabiedrības pārskata gada peļņas 2026.-2028. gadā¹³⁶. Agresīva dividendžu politika var negatīvi ietekmēt kapitālsabiedrības kredītreitingu un spēju piesaistīt ārējos finansējuma avotus investīciju vajadzībām. Tas savukārt var ierobežot komerciālo kapitālsabiedrību attīstību un konkurētspēju, līdz ar to samazinot to ilgtermiņa pienesumu tautsaimniecības izaugsmē. **Tāpēc būtiski augstāku dividendžu apmēra piemērošanu nepieciešams vērtēt individuāli, ņemot vērā kapitālsabiedrību attīstības stratēģijas, investīciju vajadzības un nozīmi tautsaimniecības attīstībā.** Attiecībā uz atsevišķām lielajām valsts kapitālsabiedrībām dividendžu apmērs tika noteikts individuāli¹³⁷ – AS "Latvijas Loto" 100%, VAS "Latvijas valsts radio un televīzijas centrs" 90%, AS "Augstsprieguma tīkls" 2026. gadā 70% un 2027.-2028. gadā 90%. AS "Latvijas valsts meži" un AS "Latvenergo" nav noteikts fiksēts dividendžu procentuālais apmērs, bet gan minimālais dividendžu maksājums attiecīgi – ne mazāk kā 143,9 milj. eiro un ne mazāk kā 141,0 milj. eiro 2026. gadā (par 2025. pārskata gadu). Tāpēc no publiski pieejamās informācijas nav iespējams novērtēt, vai tautsaimniecībai nozīmīgām kapitālsabiedrībām ir noteikts mazāks dividendžu procentuālais apmērs un sniegta iespēja īstenot to attīstības un investīciju plānus.
89. **Klimata pārmaiņas ir viens no lielākajiem globālajiem izaicinājumiem. "Eiropas Zaļais kurss" paredz Eiropas līmeņa politikas iniciatīvas, lai ES līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti.** Lai arī tas nav uzskatāms par fiskālo risku FDL

¹³⁴ Par apropriācijas palielināšanu budžeta resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums" programmā 01.00.00 "Apropriācijas rezerve"

¹³⁵ Ministru kabineta noteikumi Nr. 72 "Kārtība, kādā tiek prognozēti, noteikti un veikti maksājumi par valsts kapitāla izmantošanu" (likumi.lv)

¹³⁶ MK 02.09.2025. sēdes protokols Nr.34 31.§

¹³⁷ MK 22.09.2025. sēdes protokols Nr.38 1.§

ietvaros, ir būtiski novērtēt klimata pārmaiņu un to ierobežošanas ietekmi uz valsts publiskajām finansēm. NEKP indikatīvi novērtēts, ka klimatneitralitātes mērķu sasniegšanai līdz 2030. gadam papildus būs nepieciešami 13,3 miljardi eiro, no kā šobrīd ir iezīmēti 4,0 miljardi eiro jeb 30,1%¹³⁸. Privātajam finansējumam ir būtiskākā loma ES klimatneitralitātes mērķu sasniegšanā. Papildus tam plānots izmantot arī valsts un pašvaldību budžeta finansējumu, kā arī piesaistīt ES finansējumu. Vairākus gadus tika strādāts pie Klimata likuma izveides, tomēr likumprojekts neguva atbalstu Saeimā. Tāpēc tika izstrādāts jauns Ekonomiskās ilgtspējas likumprojekts, kas aizstās Klimata likumprojektu. Šī gada jūlijā MK apstiprināja izstrādāto likumprojektu "Ekonomiskās ilgtspējas likums"¹³⁹. Likumprojekts ir iesniegts izskatīšanā Saeimā, pirmajā lasījumā tika atbalstīts. Ekonomiskās ilgtspējas likumprojektā ir iekļauts regulējums, kas attiecas uz klimata finanšu mehānisma pārvaldību un ES finansējuma apguvi klimata politikas īstenošanai. Tāpēc likumprojekta atbalstīšana Saeimā ir būtiska, lai Latvija varētu kvalificēties un saņemt ES finansējumu. Fiskālo risku deklarācijā ar Q-CRAFT analītisko rīku veiktais indikatīvais novērtējums liecina, ka, ātrāk pielāgojoties klimata pārmaiņām, ir iespējams būtiski samazināt negatīvo ietekmi uz vispārējās valdības parādu un budžeta primāro bilanci. **Turpmākajos gados "Eiropas Zaļā kursa" mērķu sasniegšana prasīs papildu investīcijas, tostarp no valsts budžeta. Tāpēc Padome aicina turpināt izvērtēt nepieciešamās investīcijas un to ietekmi uz valsts budžetu, kā arī izvērtēt riskus, kas var rasties, ja šie mērķi netiks sasniegti.**

90. Ēnu ekonomika ir būtisks šķērslis ekonomikas izaugsmei un labvēlīgas uzņēmējdarbības vides attīstībai. Tā ievērojami samazina nodokļu ieņēmumus, kas savukārt ierobežo valsts budžeta iespējas un fiskālo telpu. **Latvijā nodokļi attiecībā pret IKP tiek iekasēti salīdzinoši mazāk nekā vidēji ES – 2023. gadā nodokļu ieņēmumi Latvijā veidoja 32,5% no IKP, tikmēr ES valstīs vidēji 38,8% no IKP**¹⁴⁰. Rīgas Ekonomikas augstskolas pētījums "Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009.-2024. gadā"¹⁴¹ liecina, ka ēnu ekonomikas īpatsvars Latvijā 2024. gadā veidoja 21,4% no IKP, kas ir 1,5 procentpunktu kritums pret iepriekšējo gadu. Lietuvā ēnu ekonomikas īpatsvars novērtēts kā augstāks (24,7% no IKP), bet Igaunijā novērtēts kā zemāks (19,5% no IKP). Jāatzīmē, ka nav vienotas un pilnīgi precīzas metodes ēnu ekonomikas īpatsvara aprēķināšanai, tāpēc dati vienmēr ir vērtējami kā aptuveni. Vēl viens netiešs rādītājs ēnu ekonomikas apmēra novērtēšanai ir skaidrās naudas maksājumu īpatsvars. Latvijas Banka kopš 2017. gada regulāri veic bezskaidrās un skaidrās naudas maksājumu monitoringu "Maksājumu radars". Šī gada augustā veiktais apsekojums liecina, ka 26% maksājumu tika veikti skaidrā naudā un 74% ar bezskaidras naudas maksājumiem. Šī gada februārī bija novērojams vēsturiski zemākais skaidrās naudas maksājumu īpatsvars 22%. Kopš 2017. gada ir vērojama skaidrās naudas maksājumu samazināšanās tendence, kas varētu liecināt arī par ēnu ekonomikas samazināšanos.

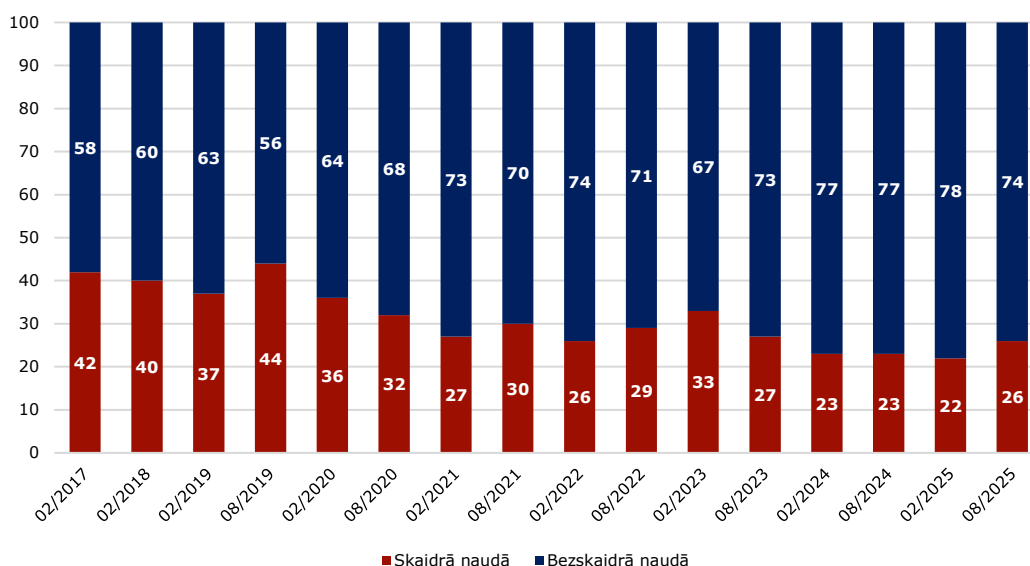
¹³⁸ Fiskālo risku deklarācija 2025

¹³⁹ MK sēde 15.07.2025. protokols Nr.28 37.6

¹⁴⁰ Eurostat datu bāze [gov_10a_taxag], rādītājs: Total receipts from taxes and compulsory social contributions after deduction of amounts assessed but unlikely to be collected [D2_D5_D91_D61_M_D611V_D612_M_M_D613V_D614_M_D995]

¹⁴¹ Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009.-2024. gadā (sseriga.edu)

3.7. att. Skaidrās un bezskaidrās naudas maksājumu īpatsvara dinamika 2017.–2025. gadā (%)



Avots: Latvijas Banka¹⁴²

91. Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam¹⁴³ paredz pasākumus, kuri ir vērsti uz ēnu ekonomikas riska mazināšanu konkrētās nozarēs, kā arī skaidras naudas aprites mazināšanu. Līdztekus tiek plānots īstenot pasākumus nozaru politikas un tiesiskā regulējuma sakārtošanai, lai ierobežotu ēnu ekonomiku, sakārtotu uzņēmējdarbības vidi un veicinātu labprātīgu nodokļu saistību izpildi. Ēnu ekonomikas samazināšanas reālistiskais scenārijs paredz mērķi līdz 2027.gadam samazināt ēnu ekonomiku par 1,0 procentpunktu līdz 18,9% no IKP, kas valsts budžetam nodrošinātu papildu līdzekļus 120 miljonu eiro apmērā līdz 2027. gadam. **Padome uzskata, ka ēnu ekonomikas mazināšana ir būtisks solis, lai palielinātu nodokļu ieņēmumu attiecību pret IKP, tāpēc aicina valdību īstenot efektīvu politiku ēnu ekonomikas ierobežošanai un regulāri izvērtēt tās rezultātus un ietekmi.**
92. Vēsturiski, ģeopolitisku satricinājumu un nenoteiktības apstākļos strauji pieaug gan ASV dolāra, gan zelta cena. Tomēr šogad ASV dolāra vērtība ir samazinājusies par aptuveni 11% attiecībā pret galveno tirdzniecības partneru valūtu grozu (DXY indekss), kas ir lielākais kritums kopš 1973. gada. Šo vērtības kritumu galvenokārt veicina ilgstošs un sistemātisks ASV budžeta deficīts (šogad aptuveni 6,2% no IKP), augsts valsts parāda līmenis (ap 120% no IKP), kā arī ievērojamas parāda apkalpošanas izmaksas (ap 3,2% no IKP). Turklāt 2025. gadā ASV valdībai būs jāaizņemas aptuveni 12 triljoni dolāru, kas atbilst gandrīz 40% no IKP. Šāda fiskālā nestabilitāte ir viens no galvenajiem faktoriem, kas veicina dolāra kā pasaules rezerves valūtas statusa pakāpenisku eroziju. Daudzas valstis, tostarp Ķīna, Indija, Krievija un Brazīlija, aktīvi samazina savu atkarību no ASV dolāra starptautiskajā tirdzniecībā, veidojot divpusējus norēķinu mehānismus citās valūtās. Vienlaikus dolāra īpatsvars centrālo banku valūtu rezervēs ir samazinājies līdz zemākajam līmenim pēdējo divdesmit gadu laikā. Zelta cena 2025. gada septembrī pārsniedza 3700 dolāru par unci, un centrālās bankas visā pasaulē palielināja zelta iepirkumus par 30% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Tikmēr kriptovalūtu tirgus

¹⁴² Latvijas Bankas Maksājumu radars

¹⁴³ Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam

kapitalizācija sasniedz gandrīz 4 triljonus dolāru. Šīs tendences liecina par strukturālām pārmaiņām globālajā finanšu sistēmā, kas var radīt būtiskus satricinājumus. **Tāpēc mazām, atvērtām ekonomikām, to skaitā Latvijai, ir svarīgi rūpīgi sekot šiem procesiem un būt gatavām potenciālām krīzēm, izstrādājot attiecīgas politikas un valsts rezervju stratēģijas.**

- 93.** Ministru kabinets ir apstiprinājis Fiskālo risku deklarācijā piedāvāto fiskālā nodrošinājuma rezervi FDL paredzētajā minimālajā apjomā jeb 0,1% apmērā no IKP 2026., 2027. un 2028. gadam¹⁴⁴. **Fiskālās disciplīnas padome arī apstiprina fiskālā nodrošinājuma rezervi 0,1% apmērā no IKP 2026. gadam.** Pašreizējā situācijā joprojām ir pārāk daudz juridisko, makroekonomisko un fiskālo nezināmo, tāpēc FDP šobrīd atliek viedokļa izteikšanu par 2027. un 2028. gadu fiskālā nodrošinājuma rezerves nepieciešamajiem apmēriem.

¹⁴⁴ [Informatīvais ziņojums "Fiskālo risku deklarācija"](#)

4. Fiskālie skaitliskie nosacījumi VTBI 2025-2028

4.1. Strukturālās bilances mērķa noteikšana

94. **VTBI 2026-2028 tiek sagatavots laikā, kad ģeopolitiskā spriedze reģionā turpina pieaugt. Šajā laikā izdevumi valsts drošībai un aizsardzībai ir kļuvuši par absolūtu prioritāti un to finansēšanai nepieciešamie līdzekļi tiek rasti izmantojot ES SIP izņēmuma klauzulas¹⁴⁵ iespējas un Latvijas FDL 12.pantā paredzēto atkāpi no bilances nosacījuma¹⁴⁶. Aizsardzības prioritātes finansēšanai tiek izmantoti izdevumu pārskatīšanas rezultātā rastie ietaupījumi. Papildus tam paredzēts izmantot SAFE finanšu instrumenta ietvaros pieejamo aizdevumu, kura maksimālais apmērs ir 5,680 miljardi eiro¹⁴⁷.**
95. 2025. gada 8. jūlija¹⁴⁸ ESP rekomendācijās Latvijai uzsvērts, ka periods, kurā tiek aktivizēta valsts izņēmuma klauzula (2025.–2028. gads), ļauj Latvijai pārskatīt valdības izdevumu prioritātes vai palielināt valdības ieņēmumus, lai ilgstoši augstāki aizsardzības izdevumi vidējā termiņā neapdraudētu fiskālo ilgtspējību. Latvijai nepieciešams ievērot ESP 2025. gada janvārī ieteiktos maksimālos neto izdevumu pieauguma tempus¹⁴⁹, vienlaikus izmantojot valsts izņēmuma klauzulā paredzēto atļauju lielākiem aizsardzības izdevumiem.
96. **Saskaņā ESP 2025. gada 4. jūnija rekomendāciju par valsts izņēmuma klauzulas piemērošanu¹⁵⁰, no 2025. līdz 2028. gadam Latvijai atļauts pārsniegt neto izdevumu pieauguma tempus, ja šie izdevumi saistīti ar būtisku aizsardzības izdevumu kāpumu. Tomēr atkāpe iespējama tikai tādā apmērā, cik pieaudzis aizsardzības izdevumu īpatsvars kopš 2021. gada, un nepārsniedzot 1,5% no IKP gadā. Pēc 2028. gada atkāpe attiecas tikai uz iepriekš noslēgtiem militāro piegāžu līgumiem, arī tad, nepārsniedzot 1,5% IKP. Šie pārsniegumi netiks reģistrēti kā parādi EK fiskālās kontroles kontā. Kā arī aizņēmumi, kas tiks veikti SAFE programmas ietvaros automātiski kvalificējas izņēmuma klauzulas piemērošanai, ja tiks ievērots valsts izņēmuma klauzulas maksimālais apmērs.**
97. **Šī atkāpe, lai gan uz laiku mazina fiskālos ierobežojumus, ilgtermiņā rada ietekmi uz budžeta bilanci, un parāda dinamiku un pēc tās darbības beigām Latvijai var būt nepieciešams veikt papildu fiskālos pielāgojumus, lai atgrieztos pie vispārējo fiskālo nosacījumu ievērošanas.** EK veiktās indikatīvās prognozes, pieņemot, ka līdz 2028. gadam tiks lineāri izmantots viss pieļautais valdības izdevumu pieaugums, ko atļauj izņēmuma klauzula, liecina, ka budžeta deficīta attiecība pret IKP un parāda attiecība pret IKP 2028. gadā pieaugs attiecīgi par 1,3 un 2,7 procentpunktiem.
98. **Latvija plāno izmantot SAFE programmas sniegtās iespējas aizsardzības finansēšanai.** Latvija jau ir izteikusi sākotnējo interesi dalībai šajā programmā, savukārt oficiālais pieteikums un investīciju plāns jāiesniedz līdz 2025. gada 30. novembrim. SAFE aizdevumiem paredzēti izdevīgāki finansiāli nosacījumi nekā Valsts kases aizņēmumiem — atmaksas termiņš līdz 45 gadiem un iespēja atlikt pamatsummas maksājumus līdz 10 gadiem. Būtiska daļa no šī finansējuma tiks ieguldīta vietējās aizsardzības

¹⁴⁵ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/03/06/european-council-conclusions-on-european-defence/>

¹⁴⁶ Fiskālās disciplīnas likums 12. pants 1. daļa 2. punkts

¹⁴⁷ [SAFE | Security Action for Europe - Defence Industry and Space](#)

¹⁴⁸ [Council Recommendation of 8 July 2025 on the economic, social, employment, structural and budgetary policies of Latvia](#)

¹⁴⁹ Council recommendation endorsing the national medium-term fiscal-structural plan of Latvia [pdf](#)

¹⁵⁰ [IMMC.COM%282025%29610%20final.ENG.xhtml.1_EN_ACT_part1_v4.docx](#)

industrijas attīstībā, tādējādi stimulējot arī ekonomisko aktivitāti, jo īpaši būvniecības un rūpniecības sektoros.

- 99. Finanšu ministrija valsts izņēmuma klauzulas ietekmi aprēķinājusi nepārsniedzot rekomendācijās noteiktos griestus. Kopumā periodam no 2026. līdz 2028. gadam izņēmuma klauzulas finansējums aplēsts 971,5 miljoni eiro.** Finansējumu plānots sākt izmantot jau 2025. gadā - paredzētā ietekme aprēķināta 0,03% no IKP jeb 14 miljoni. VTBI 2026-2028 periodā aprēķinātā ietekme pa gadiem ir šāda: 2026. gadā 0,48% no IKP jeb 209,1 miljoni eiro, 2027. gadam 1,10% no IKP jeb 508,4 miljoni eiro, bet 2028. gadam 1,00% no IKP jeb 480,3 miljoni eiro.
- 100. Tomēr SAFE finansējuma izmantošana plānota arī pēc VTBI 2026-2028 darbības perioda, un šobrīd 2029. gadā tiek plānota lielākā finansējuma summa 720 miljoni eiro jeb 1,4% no IKP.** Norādītā summa ir plānota atbilstoši militārām piegādēm, un ņemot vērā nozares specifiku, militārā tehnika var tikt fiziski piegādāta arī pēc 2028. gada. Tādējādi izņēmuma klauzulas nosacījumi tiktu ievēroti un nebūtu jāveic fiskālās politikas pielāgojumi šo pasākumu finansēšanai pēc 2028. gada. Latvijas FDL paredzēti grozījumi, veidojot speciālu budžeta programmu "Aizsardzības un iekšējās drošības fonds", kurā tiktu novirzīti 0,5% no strukturālās bilances deficīta, pašu strukturālo deficītu palielinot no pašlaik spēkā esošā 1% no IKP uz 1,5% no IKP¹⁵¹.

Fiskālo skaitlisko nosacījumu piemērošana VTBI 2026-2028

- 101. FDL strukturālās bilances mērķu noteikšana balstās uz vairāku pakāpju pieeju, kas nodrošina atbilstību gan nacionālajiem, gan ES fiskālajiem nosacījumiem. Nosakot 2026., 2027. un 2028. gada strukturālās bilances mērķus, tiek ņemti vērā vairāki fiskālie nosacījumi – FDL strukturālās bilances, ES strukturālās primārās bilances, ES valsts finansēto neto primāro izdevumu pieauguma un nominālās bilances nosacījums.** Katrs no tiem attiecas uz atšķirīgu fiskālo rādītāju, taču salīdzināmības nodrošināšanai un dominējošā nosacījuma identificēšanai, visi fiskālie rādītāji tiek izteikti vienotā formā – izmantojot FDL strukturālās bilances rādītāju.
- 102. Vienreizējo pasākumu komponente ir būtiska daļa fiskālo skaitlisko nosacījumu aprēķināšanai.** Padome iepriekšējos Uzraudzības ziņojumos ir iebildusi pret iekšējās un ārējās drošības izdevumu atzīšanu par vienreizējiem pasākumiem. Gan 2025. gadā, gan arī vidēja termiņa budžeta ietvara (VTBI) periodā no 2026. līdz 2028. gadam šie aizsardzības izdevumi veido lielāko daļu no vienreizējo pasākumu apjoma. Ļoti minimāla daļa attiecas uz Covid-19 vakcīnu iepirkuma finansēšanu, kas noslēdzas līdz ar 2028. gadu. Vienreizējie pasākumi % no IKP veido: 2026. gadā 1,6% no IKP, 2027. gadā 1,7% no IKP un 2028. gadā 1,6% no IKP.
- Padome pieņem zināšanai Finanšu ministrijas skaidrojumu, ka likumprojektos "Par VB 2025. gadam un VTBI 2025.–2027. gadam" un "Par VB 2026. gadam un VTBI 2026.–2028. gadam" nav paredzēti jauni vienreizējie pasākumi, bet esošo pasākumu ietekme nominālā izteiksmē katrā nākamajā gadā pakāpeniski mazinās.
- Tomēr Padome uztur iepriekš pausto viedokli attiecībā uz vienreizējiem pasākumiem. Vienlaikus Padome atzīst, ka, veicot pārrēķinu un iekļaujot arī vienreizējos pasākumus aizsardzībai strukturālajā deficītā, stingrākais fiskālais nosacījums paliek nemainīgs.**

¹⁵¹ Likumprojekts 11 priekšlikums attiecībā uz FDL 10. pantu

FDL Strukturālās bilances nosacījums pirms politikas izmaiņām

- 103.** Strukturālās bilances mērķis tiek aprēķināts FDL 10. pantā pieļaujamajam strukturālā deficīta apmēram ($\sim 1\%$) no IKP, pieskaitot Valsts izņēmuma klauzulas fiskālās ietekmes apjomu, % no IKP. Bez politikas izmaiņām izņēmuma klauzulas ietekme novērtēta 2026. gadā 0,24% no IKP, 2027. gadā 0,97% no IKP, bet 2028. gadā 0,87% no IKP. **Tādējādi VVSB prognoze un mērķis ir (-1,24%) no IKP, 2027. gadā (-1,97%) un 2028. gadā (-1,87%) no IKP.**

Vispārējās valdības strukturālās bilances mērķi, balstoties uz ES strukturālās primārās bilances nosacījumu, pirms politikas izmaiņām

- 104. VV SB mērķis, saskaņā ar ES SPB nosacījumu, noteikts 2026. gadā -1,38% no IKP, 2027. gadā -2,14% no IKP un 2028. gadā -2,11% no IKP.** Tas tiek aprēķināts, no ES fiskālajos nosacījumos noteiktā SPB mērķa izslēdzot trīs komponentes: 1) vispārējās valdības procentu izdevumus (% no IKP), 2) vienreizējos pasākumus (% no IKP) un 3) valsts izņēmuma klauzulas fiskālo ietekmi (% no IKP). 2026. gadā SPB mērķis noteikts -1,32% no IKP, savukārt procentu izdevumi veido 1,45% no IKP. Ņemot vērā arī vienreizējos pasākumus -1,64% un izņēmuma klauzulas ietekmi 0,24% no IKP, vispārējās valdības strukturālās bilances mērķis tiek noteikts -1,38% no IKP. 2027. gadā SPB mērķis nedaudz uzlabojas līdz -1,30% no IKP, taču, palielinoties procentu izdevumiem līdz 1,56%, vienreizējo pasākumu ietekmei (-1,69%) un izņēmuma klauzulas ietekmei līdz 0,97%, vispārējās valdības strukturālās bilances mērķis pasliktinās līdz -2,14% no IKP. Savukārt 2028. gadā SPB mērķis samazinās līdz -1,26% no IKP, un, saglabājoties līdzīgiem procentu izdevumiem (1,58%), vienreizējiem pasākumiem (-1,59%) un nedaudz mazākai izņēmuma klauzulas ietekmei (0,87%), vispārējās valdības strukturālās bilances mērķis ir -2,11% no IKP.

Vispārējās valdības strukturālās bilances mērķi, balstoties uz ES izdevumu pieauguma nosacījumu pirms politikas izmaiņām

- 105. ES Padomes apstiprinātais neto nacionāli finansēto primāro izdevumu (NNFPI) pieauguma nosacījums kalpo kā pamats Latvijas fiskālās politikas plānošanai vidējā termiņā.** 2025. gada 21. janvārī ES Padome apstiprināja Latvijai NNFPI maksimālo pieaugumu, kas noteikts gan ikgadējā, gan kumulatīvā izteiksmē, rēķinot pret 2023. gada līmeni. Ikgadējais pieauguma temps paredzēts 5,9% 2025. gadā, 3,6% 2026. gadā, 3,4% 2027. gadā un 3,3% 2028. gadā, savukārt kumulatīvais pieaugums attiecīgi sasniedz 15,5%, 19,7%, 23,8% un 27,9%.
- 106. FM ES izdevumu pieauguma nosacījumu vērtē pēc kumulatīvā rādītāja,** jo tas precīzāk atspoguļo fiskālās politikas elastību gadījumos, kad iepriekšējos gados faktiskie izdevumi ir zemāki par sākotnēji plānoto apjomu Fiskāli strukturālajā plānā. Pretējā gadījumā, ja tiktu izmantots tikai ikgadējais pieauguma rādītājs, valstij būtu jāveic izdevumu samazinājums nākamajā gadā, lai kompensētu iepriekšējā gada ietaupījumus.
- 107. Diskrecionārie ieņēmumu pasākumi (DRM)** ir precizēti, ņemot vērā Eiropas Komisijas metodoloģiju, kas neiekļauj atsevišķus ieņēmumu posteņus kā diskrecionārus fiskālos pasākumus. Tie ietver, piemēram, papildu dividenžu maksājumus no valsts kapitālsabiedrībām un netiešo ietekmi uz nodokļu ieņēmumiem. Šādi ieņēmumi netiek uzskatīti par diskrecionāriem, jo tie neparedz izmaiņas pastāvīgajā dividenžu politikā un tiek klasificēti kā makroekonomiskā ietekme, nevis kā tiešs fiskālais lēmums.

108. Balstoties uz ES izdevumu pieauguma nosacījumu, ir aprēķināti vispārējās valdības strukturālās bilances mērķi 2026.–2028. gadam. Aprēķins veikts, ņemot vērā vispārējās valdības ieņēmumu un izdevumu dinamiku, procentu maksājumus, cikliskos bezdarba izdevumus, ES fondu izdevumus un to nacionālo līdzfinansējumu, DRM, kā arī valsts izņēmuma klauzulas fiskālo ietekmi. Saskaņā ar aprēķiniem, pieļaujamā vispārējās valdības bilance veido (-4,87%) no IKP 2026. gadā, (-5,45%) 2027. gadā un (-4,78%) 2028. gadā. Izslēdzot bilances ciklisko komponenti un vienreizējos pasākumus, vispārējās valdības strukturālās bilances mērķis attiecīgi tiek noteikts (-2,91%) no IKP 2026. gadā, (-3,58%) 2027. gadā un (-3,11%) 2028. gadā. Tā kā šajā periodā ir aktivizēta valsts izņēmuma klauzula, strukturālās bilances mērķi koriģēti, atbilstoši valsts izņēmuma klauzulai.

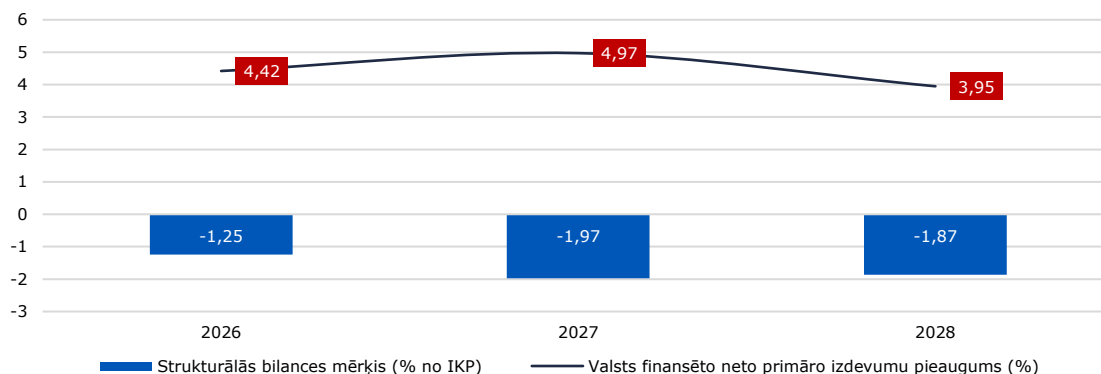
Nominālās bilances nosacījums pirms politikas izmaiņām

109. Nominālās bilances nosacījums nosaka vispārējās valdības deficīta robežu atbilstoši Līgumam par Eiropas Savienības darbību, kas paredz, ka budžeta deficīts nedrīkst pārsniegt 3% no IKP. Pārsniedzot šo atsaucies vērtību, EK ir pienākums sagatavot ziņojumu saskaņā ar LESD 126. panta 3. punktu un izvērtēt nepieciešamību ierosināt pret attiecīgo valsti pārmērīga budžeta deficīta procedūru. Tomēr, ņemot vērā izņēmuma klauzulas darbības periodu, novērtējumā tiek iekļauta arī valsts izņēmuma klauzulas fiskālā ietekme.

110. Balstoties uz šiem principiem, 2026. gadā LESD pieļaujamā nominālā bilance noteikta – 3,0% no IKP, un, iekļaujot izņēmuma klauzulas fiskālo ietekmi 0,24%, vispārējās valdības nominālās bilances mērķis ir –3,24% no IKP. 2027. gadā, palielinoties izņēmuma klauzulas fiskālajai ietekmei līdz 0,97%, mērķis pasliktinās līdz –3,97% no IKP, savukārt 2028. gadā izņēmuma klauzulas ietekme ir 0,87%, bet nominālās bilances mērķis ir –3,87% no IKP. No aprēķinātā VV nominālās bilances mērķa izslēdzot bilances ciklisko komponenti un vienreizējos pasākumus, tiek noteikti **strukturālās bilances mērķi pēc nominālās bilances nosacījuma un tie ir: (–1,28%) no IKP 2026. gadā, (–2,10%) 2027. gadā un (–2,19%) 2028. gadā.**

111. Latvijas fiskālā politika tiek veidota, nodrošinot atbilstību visiem fiskālajiem nosacījumiem un ievērojot gan nacionālo, gan Eiropas Savienības fiskālās disciplīnas ietvaru. Lai noteiktu pieejamo fiskālo telpu, katram ietvara gadam tiek aprēķināti vispārējās valdības strukturālās bilances mērķi, identificējot noteicošo (stingrāko) strukturālās bilances rādītāju. Pirms politikas izmaiņām vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances mērķis 2026.–2028. gadam tiek noteikts (–1,24%) no IKP 2026. gadā, (–1,97%) no IKP 2027. gadā un (–1,87%) no IKP 2028. gadā, un kā stingrākais nosacījums ir noteikts FDL SB nosacījums. Strukturālās bilances mērķim atbilstošais valsts finansēto neto primāro izdevumu pieaugums veido 4,420% 2026. gadā, 4,970% 2027. gadā un 3,948% 2028. gadā.

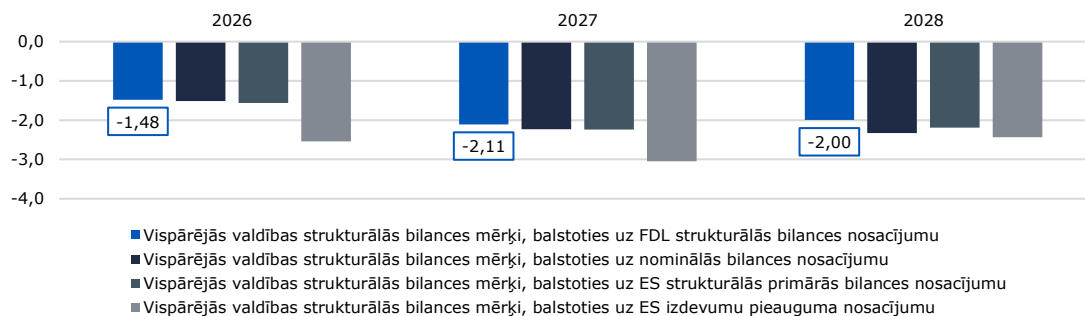
4.1.1. att. Stingrākie vispārējās valdības strukturālās bilances mērķi (FDL SB nosacījums) un tam atbilstošais valsts finansēto neto primāro izdevumu pieaugums pirms politikas izmaiņām



Avots: FM

- 112.** Ņemot vērā noteicošo fiskālo skaitlisko nosacījumu un tam atbilstošo fiskālās telpas apmēru, Valdība pieņēma lēmumu fiskālās telpas aizpildīšanai un jaunu iniciatīvu finansēšanai, plānojot tiem atbilstošus pasākumus. Šo lēmumu kopums analizēts šī Uzraudzības ziņojuma nodaļā 2.2. Jauno politikas pasākumu ietekme neizmainīja noteicošo fiskālo nosacījumu – par šādu nosacījumu veidojot VTBI 2026-2028, atzīstams FDL Strukturālās bilances nosacījums.
- 113. Saskaņā ar Fiskālās disciplīnas likuma 10. pantu strukturālās bilances deficīts drīkst sasniegt līdz 1% no IKP, taču, piemērojot valsts izņēmuma klauzulu, pieļaujamais deficīta apmērs palielinās.** Izņēmuma klauzula ļauj deficītam pievienot izdevumus, kas saistīti ar SAFE finanšu instrumentu, kā arī izdevumus ārpus šī instrumenta, kas tiek novirzīti aizsardzības finansēšanai. Nosakot SB mērķi 2026. gadam, izdevumi, kas pārsniedz strukturālā deficīta noteikto robežu un ir atļauti saskaņā ar izņēmuma klauzulu, veido 0,48% no IKP. Šo apjomu veido divas daļas – finansējums, kas paredzēts SAFE programmas ietvaros 107,6 miljoni eiro, un izdevumi ārpus SAFE finanšu instrumenta – 101,5 miljoni eiro, kopā 209,1 miljoni eiro jeb 0,48% no IKP. Tādējādi strukturālās bilances deficīts 2026. gadam noteikts -1,48% no IKP.
- 114. Strukturālās bilances aprēķins 2027. un 2028. gadam tiek aprēķināts ar tādu pašu pieeju kā 2026. gadam, ietverot gan SAFE instrumenta un arī ārpus tā paredzētos izdevumus.** 2027. gadā strukturālās bilances deficīta mērķis tiek noteikts, ņemot vērā kopējos aizsardzības papildu izdevumus 508,4 miljonu eiro apmērā, kas veido 1,10% no IKP, jeb par tikpat daudz pārsniedz FDL noteikto strukturālās bilances robežu – 1% no IKP. Šo summu veido divas komponentes: SAFE programmas finansējums 446,9 miljonu eiro apmērā un ārpus SAFE instrumenta plānotie izdevumi 61,5 miljonu eiro. Savukārt 2028. gadā strukturālās bilances mērķis noteikts -2,00% no IKP, un šajā gadā virs FDL paredzētais finansējuma apjoms ir aptuveni 1% no IKP jeb 480,3 miljoni eiro. No šīs summas 417 miljoni eiro ir paredzēti SAFE finanšu instrumenta ietvaros, bet 63,3 miljoni eiro – ārpus tā.
- 115.** FDL strukturālās bilances mērķi tiek noteikti, ņemot vērā gan FDL noteikto SB deficīta robežu, gan izņēmuma klauzulas ietvaros atļautos izdevumus. Attiecīgi 2026. gadā strukturālās bilances mērķis ir -1,48% no IKP, 2027. gadā -2,10% no IKP, savukārt 2028. gadā -2,00% no IKP.

4.1.2. att. Stingrākie vispārējās valdības strukturālās bilances mērķi (FDL SB nosacījums) un tam atbilstošais valsts finansēto neto primāro izdevumu pieaugums



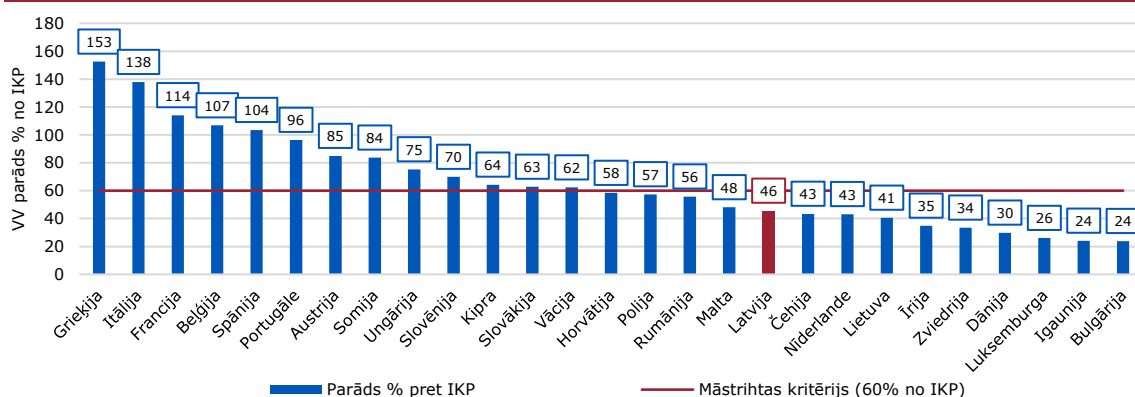
Avots: FM

116. Saskaņā ar stingrākā fiskālā nosacījuma ietvaru 2026. gadā pieļaujamā budžeta bilance (bez fiskālā nodrošinājuma rezerves) ir (-3,3%) no IKP, 2027. gadā pieļaujamā budžeta bilance pasliktinās līdz (-3,9%), no IKP, 2028. gadā tā plānota (-3,6%) no IKP. Strukturālā bilance (ar fiskālā nodrošinājuma rezervi) 2026. gadā plānota (-1,5%) no IKP, 2027. strukturālā bilance pasliktinās līdz (-2,1)% no IKP un 2028. gadā tā plānota (-2,0%) no IKP.

4.2. Vispārējās valdības parāda novērtējums un prognozes

117. Latvija saglabājas zemā parāda valstu grupā un ievēro nosacījumu¹⁵², ka parāds ir zem 60% no IKP, tomēr ikgadējs parāda pieaugums pastiprina fiskālo slogu parāda apkalpošanai. Saskaņā ar Eurostat datiem par 2025. gada 1. ceturksni, Latvija joprojām atrodas starp valstīm ar salīdzinoši zemu VVP līmeni (45,6% no IKP). Tomēr parāda apkalpošanas izdevumu īpatsvars pret IKP turpina pieaugt, un šī tendence, visticamāk, saglabāsies arī vidējā termiņā. Procentu maksājumi 2025. gadā plānoti 1,2% no IKP, 2026. gadā tie pieaugs līdz 1,4%, bet 2027.–2028. gadā līdz 1,5%.

4.2.1. att. 2025. gada 1. ceturkšņa dati par vispārējās valdības parādu (VVP) ES valstīs (% no IKP) un tā pārmaiņām (pp), salīdzinot ar 2024. gada 1. ceturksni



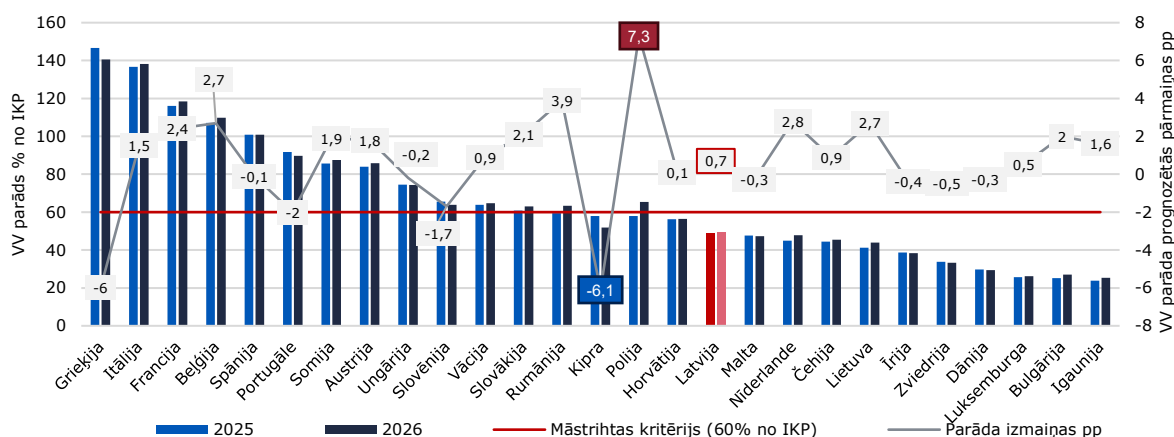
Avots: Eurostat

118. Saskaņā ar EK pavasara prognozēm, parāda pieaugums % no IKP gaidāms 17 no 27 ES valstīm, un vidēji veido 2,1 procentpunktu. Savukārt parāds varētu samazināties 10 valstīs, bet samazinājums būs nedaudz mazāks – vidēji 1,8

¹⁵² LESD 12. protokols

procentpunkti. Latvijai, saskaņā ar EK pavasara prognozi, 2026. gadā parāds varētu pieaugt par 0,7 procentpunktiem. Visstraujākais parāda pieaugums prognozēts Polijā, kas vienlaikus ir līdere ES aizsardzības izdevumu palielināšanā SAFE programmas ietvaros – tur parāds 2026. gadā varētu pieaugt par 7,3 procentpunktiem. Būtisks parāda samazinājums prognozēts Kiprai – par 6,1 procentpunktu 2026. gadā.

4.2.2. att. ES dalībvalstu prognozes par vispārējās valdības parādu 2025. un 2026. gadā



Avots: Eiropas Komisija¹⁵³

119. Latvijā vispārējās valdības parāds turpina pieaugt, tuvākajos gados pārsniedzot 55% no IKP un palielinot parāda apkalpošanas slogu. Latvijā vispārējās valdības parāds 2025. gadā tiek prognozēts 48,9% apmērā no IKP, savukārt vidējā termiņā tas pieaugs līdz 55,4% 2028. gadā, un skat. 4.2.1. tabulu. Procentu maksājumu prognozes liecina, ka parāda apkalpošanas izdevumi būtiski pieaugs, ierobežojot fiskālo telpu citu valstiski nozīmīgu iniciatīvu finansēšanai. Lai gan 60% robežvērtība netiek pārsniegta, tomēr fiskālā slodze būs pieaugoša un prasīs arvien stingrāku pieeju tēriņu samazināšanai vai ieņēmumu palielināšanai. Arī parāda apkalpošanas procentu maksājumi pieaugs gan absolūti, gan attiecībā pret IKP: ja 2025. gadā tie ir 519 miljoni eiro jeb 1,2% no IKP, tad 2026. gadā jau 617 miljoni eiro jeb 1,4% no IKP. No 2027. līdz 2028. gadam procentu izdevumi veidos 1,5% no IKP, tomēr nomināli tie turpinās pieaugt: 700 milj. eiro 2027. gadā, un 736 milj. eiro 2028. gadā. Papildus 4.2.1. tabulā skatāmas arī Eiropas Komisijas un Latvijas Bankas veidotās parāda prognozes Latvijai.

4.2.1. tabula. Dažādu institūciju VV parāda prognozes Latvijā

	2025	2026	2027	2028
Valsts Kase (EKS)	48,9%	50,6%	54,7%	55,4%
Latvijas Banka	47,9	48,2	49,9	n/d
Eiropas Komisija	48,6	49,3	n/d	n/d

Avots: EK¹⁵⁴, LB¹⁵⁵, VK¹⁵⁶

¹⁵³ European Economic Forecast. Spring 2025 [Table 40]

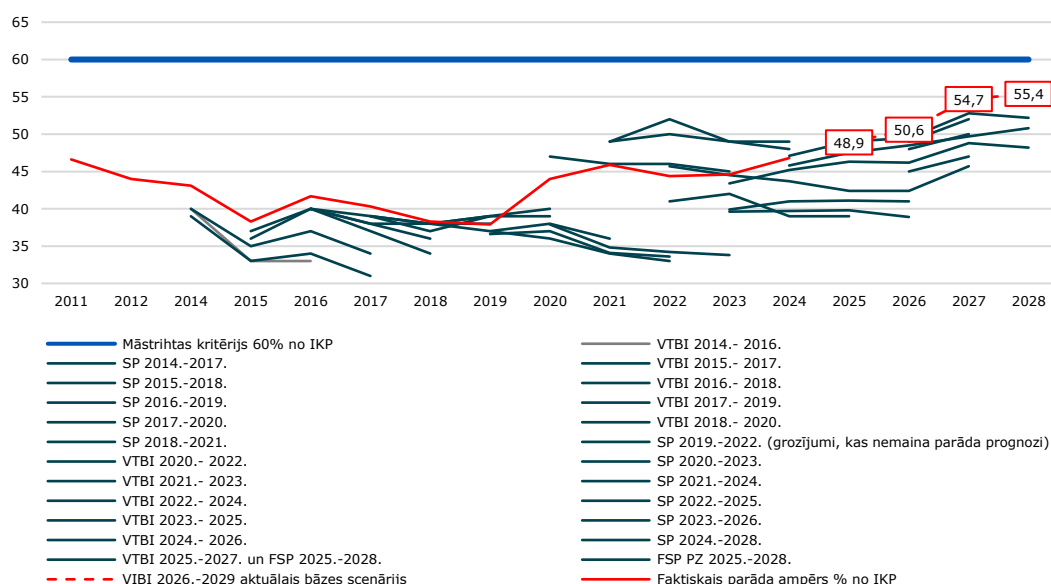
¹⁵⁴ European Economic Forecast. Spring 2025 [Table 40]

¹⁵⁵ Makroekonomiskās prognozes | Latvijas Banka

¹⁵⁶ FM un VK aktualizēts novērtējums

120. Latvijas parāda prognozes no 2014. gada un parāda faktisko līmeni var iedalīt trīs posmos. No 2014. līdz 2019. gadam parāds tika prognozēts zemāks, bet realitātē prognoze tika pārsniegta. Periodā no 2020. līdz 2024. gadam, ko raksturoja augstā nenoteiktība, iepriekš prognozētie parāda līmeņi tika vairākkārt pārsniegti, vienlaikus Covid un energokrīzes periodā (2020.-2023.g.) prognozētie parāda līmeņi netika sasniegti. Pašreizējo un nākotnes periodu pēc 2024. gada un līdz 2029. gadam raksturo joprojām augstā nenoteiktība un vienlaikus strauji pieaugusi nepieciešamība finansēt valsts drošības izdevumus, kas tādos apmēros nav bijusi iepriekš. Makroekonomiskā vide prognožu izstrādes laikā ir stagnējoša, izaugsme tiek prognozēta lēna, līdz ar to parāda attiecība pret IKP sasniedz un arī pārsniedz 55% no IKP. Aprakstītos periodus raksturo attēls 2.4.3..

4.2.3. att. VV parāda attīstības prognozes periodā no 2014-2028. gadam un faktiskā VV parāda attiecība % no IKP



Avots: FM

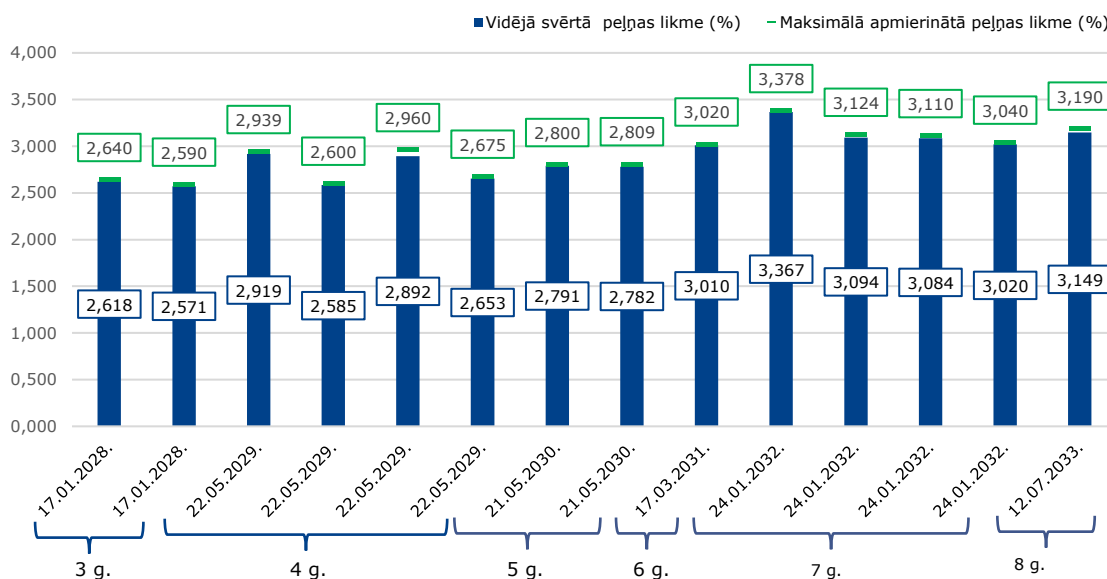
121. Latvijas kredītreitingi saglabājas stabilā līmenī, neskatoties uz ģeopolitiskiem un ekonomiskiem izaicinājumiem. Starptautiskās kredītreitingu aģentūras Latvijai piešķir augstus kredītreitingus Moody's A3, S&P Global A, Fitch A- un R&I A, visos gadījumos ar stabilu nākotnes novērtējumu. Šī gada 2. jūnijā S&P Global Ratings¹⁵⁷ atkārtoti apstiprināja Latvijas kredītreitingu A līmeni, ar stabilu nākotnes novērtējumu. Aģentūra uzsver, ka Latvijas ekonomika ir pielāgojusies Krievijas-Ukrainas kara sākotnējai ietekmei, tomēr ģeopolitiskā nenoteiktība joprojām rada izaicinājumus. S&P prognozē, ka 2025. gadā Latvijas IKP pieaugs par 1%, bet 2026.-2028. gadā izaugsme stabilizēsies ap 2,3% gadā, ko veicinās ES fondu investīcijas, aizsardzības izdevumu pieaugums un privātā patēriņa atjaunošanās. Vienlaikus S&P norāda, ka valsts parāds vidējā termiņā mēreni pieaugs, tomēr saglabāsies zem 55% no IKP, savukārt budžeta deficīts 2025.-2028. gadā vidēji būs ap 3,5% no IKP. Fitch Ratings¹⁵⁸ šī gada 9. maijā apstiprināja Latvijas kredītreitingu A-

¹⁵⁷ S&P Global saglabā Latvijas kredītreitingu A līmeni ar stabilu nākotnes novērtējumu | S&P Global saglabā Latvijas kredītreitingu A līmeni ar stabilu nākotnes novērtējumu | Valsts kase

¹⁵⁸ Fitch Ratings apstiprina Latvijas kredītreitingu esošajā A- līmenī | Fitch Ratings apstiprina Latvijas kredītreitingu esošajā A- līmenī | Valsts kase

līmenī, ar stabilu nākotnes novērtējumu. *Fitch* vērtējumā Latvijas reitingu stiprina efektīva ekonomiskā politika, dalība ES un eirozonā, mērens valsts parāds un salīdzinoši zemas parāda apkalpošanas izmaksas. Vienlaikus reitinga uzlabošanu ierobežo maza un atvērta ekonomika, ar zemāku IKP uz vienu iedzīvotāju un augstāku tekošā konta deficītu nekā citām A reitinga grupas valstīm. *Fitch* prognozē, ka valsts aizsardzības izdevumi vidējā termiņā sasniegs 5% no IKP, budžeta deficīts pieaugs līdz 2,6% no IKP 2025. gadā un 3% 2026. gadā. *Fitch* arī prognozē, ka valsts parāda līmenis 2026. gadā palielināsies līdz 48,5% no IKP un stabilizēsies ap 52% no IKP 2027. gadā, joprojām saglabājoties zem līdzīga kredītreitinga valstu vidējā rādītāja. *Japānas reitingu aģentūra R&I*¹⁵⁹ šī gada marta beigās saglabāja Latvijas kredītreitingu A līmenī, ar stabilu nākotnes novērtējumu. Aģentūra uzsver, ka Latvijas ekonomika, lai arī maza un atvērta, ir diversificēta un ar augstu izaugsmes potenciālu, pateicoties institucionālajai stabilitātei un ES fondu pieejamībai. *R&I* prognozē, ka 2025. gadā izaugsme pārsniegs 1%, savukārt valsts parāds arī turpmāk saglabāsies ap 50% no IKP.

4.2.4. att. VK 2025. gadā Globālās Vidēja Termiņa Vērtspapīru programmas (GMTN) ietvaros iekšējā tirgū emitēto vērtspapīru dzēšanas gadi, vidējā svērtā likme (%) un maksimālā apmierinātā peļņas likme (%)



Avots: Valsts Kase (dati līdz 2025. gada 25. septembrim.)

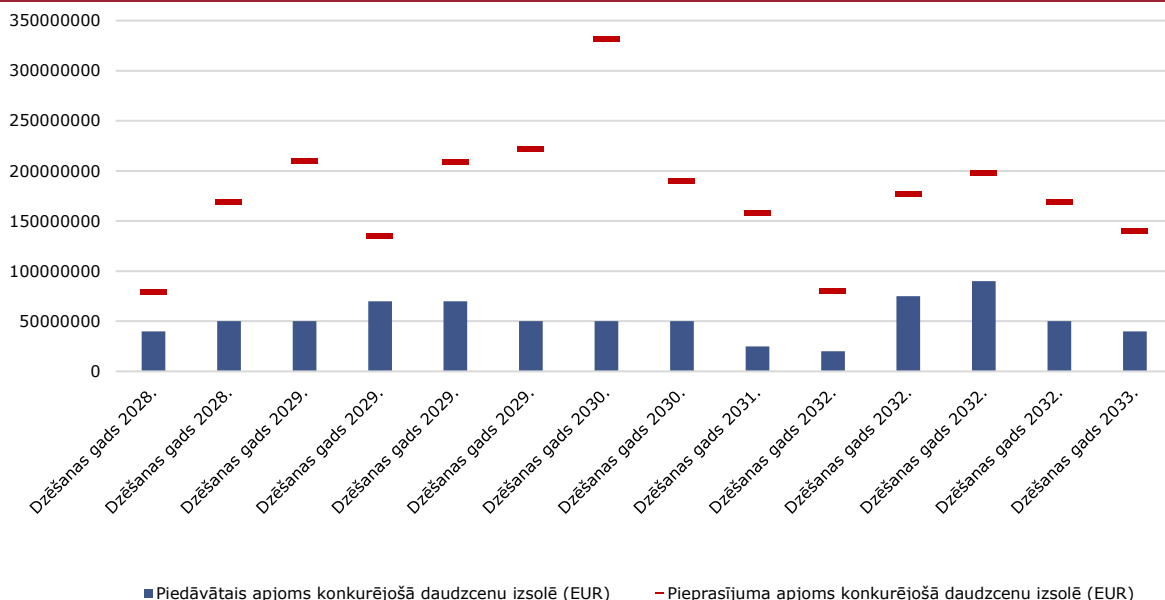
- 122. Valsts kase no 2025. gada sākuma līdz 25. septembrim, 14 vērtspapīru izsolēs vietējā tirgū, emitējusi obligācijas par kopējo summu 710 miljoni eiro.** Dzešanas termiņš vietējā tirgū emitētām obligācijām svārstās no 3 līdz 8 gadiem. Vidējā svērtā procentu likme, jeb cena, par kādiem procentiem Latvija faktiski aizņēmās tirgū, ir robežās no 2,571% līdz 3,367%. Savukārt maksimālā apmierinātā peļņas likme, jeb investoru prasītā "augstākā cena", bija robežās no 2,590% līdz 3,378%.
- 123. Starptautiskos tirgos 2025. gadā notikušas divas Latvijas vērtspapīru izsoles par kopējo summu 2,25 miljardi eiro.** 14. maijā, Valsts kase, Latvijas Republikas vārdā, starptautiskajos finanšu tirgos emitēja 5 gadu eiroobligācijas, piesaistot

¹⁵⁹ Japānas kredītreitingu aģentūra R&I saglabā Latvijas kredītreitingu esošajā A līmenī ar stabilu nākotnes novērtējumu | Japānas kredītreitingu aģentūra R&I saglabā Latvijas kredītreitingu esošajā A līmenī ar stabilu nākotnes novērtējumu | Valsts kase

finansējumu 1 miljarda EUR apmērā ar ienesīgumu 2,971%, bet 25.septembrī, Valsts kase emitēja 10 gadu eiroobligācijas, piesaistot finansējumu 1,250 miljarda eiro apmērā ar ienesīgumu 3,583%. Jāatzīmē, ka ienesīguma likmes 2,971% – 3,583% ir zemākas nekā aizņemas ASV (likme 4,150%) un Francija (3,553%), tomēr augstākas nekā, piemēram, ja aizņemas Vācija (2,722%).

- 124. Kā redzams zemāk, attēlā 4.2.5., visās 2025. gada iekšējā tirgus izsolēs pieprasījuma apjoms vairākkārt pārsniedza piedāvājumu – vidēji 3–4 reizes, bet vienā gadījumā pat 7 reizes. Tas apliecina investoru interesi un uzticību Latvijas valsts vērtspapīriem.** Tomēr statistiski skaidra sakarība starp pieprasījuma apjomu un ienesīguma likmi nav novērojama, jo likmju dinamiku būtiski ietekmē arī citi faktori – dzēšanas termiņš, tirgus procentu likmju līmenis un starptautiskā finanšu vide.

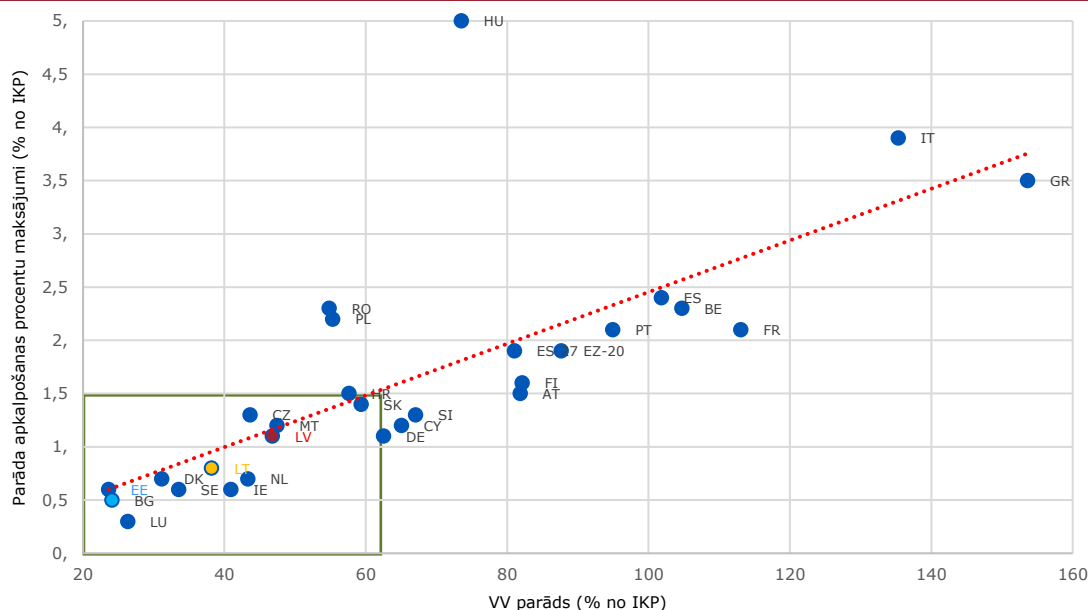
4.2.5. att. VK 2025. gadā (GMTN) ietvaros iekšējā tirgū emitēto vērtspapīru piedāvātais vērtspapīru apjoms un pieprasījuma apjoms



Avots: Valsts Kase (dati līdz 2025. gada 25. septembrim.)

- 125. Latvijas fiskālā pozīcija, neskatoties uz kopējo parāda apjomu, joprojām ir stabila un ilgtspējīga, tomēr parāda apkalpošana jau ir kļuvusi par būtisku fiskālo slogu, neskatoties uz to, ka šie izdevumi, salīdzinot ar citām valstīm, ir mēreni.** Attēlā 4.2.6. redzama saistība starp valsts parāda līmeni un tā apkalpošanas izmaksām ES valstīs. Latvijā un citās valstīs, kuru parāds 2024. gadā bija zem 60% no IKP, procentu maksājumi nepārsniedza 1,5% no IKP. Vidēji šādām valstīm tie bija 0,9% no IKP. Latvija iepriekšējā gadā procentu maksājumus samaksāja 1,1% no IKP, bet parāds bija 46,8% no IKP. Baltijas valstu vidū 2024. gadā Latvijas parāds bijis visaugstākais. Lietuvas parāds iepriekšējā gadā bija (38,2%), un procentu maksājumi veidoja 0,8% no IKP. Savukārt Igaunijai, kurai parāda līmenis vēsturiski bijis zems, pēdējos gados tas strauji pieauga, tomēr joprojām tas bija zemākais Baltijā un veidoja 23,6% no IKP, bet procentu maksājumi bija 0,6% no IKP. Lai gan Latvija joprojām saglabā savas pozīcijas kā zemā parāda valsts, tās parāda attīstības trajektorijai saglabājoties nemainīgai ilgākā termiņā, parāds varētu pietuvoties 60% no IKP robežai.

4.2.6. att. 2024. gada ES valstu VV parāds un procentu maksājumi parāda apkalpošanai % no IKP



Avots: Eurostat

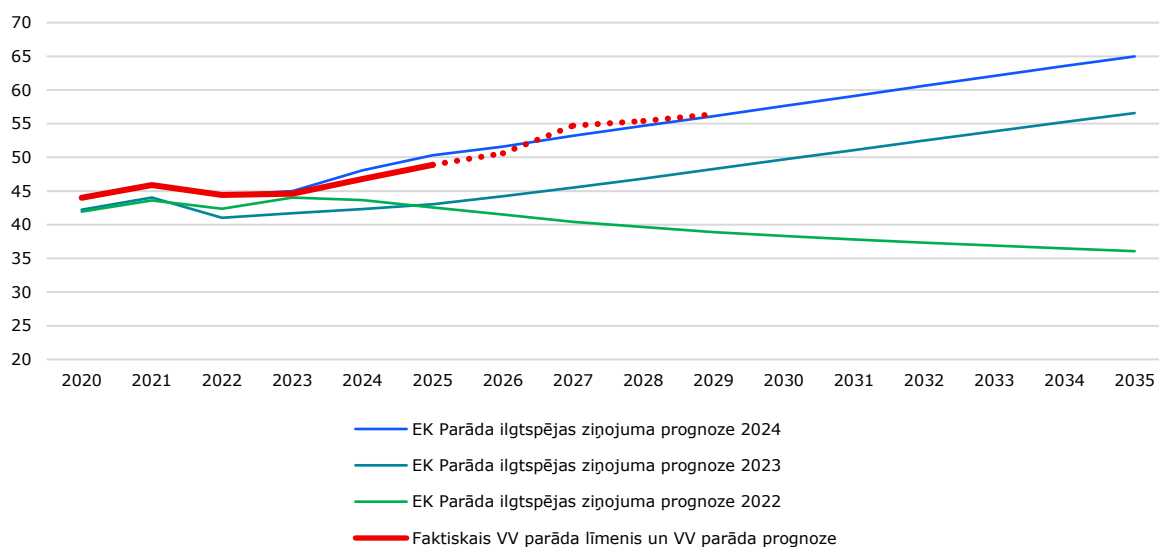
- 126. EK Parāda ilgtspējas monitoringa ziņojums (*Debt sustainability monitor*)¹⁶⁰** novērtē fiskālās ilgtspējas riskus Latvijai īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā, pamatojoties uz Komisijas 2024. gada rudens prognozi. EK savā ziņojumā norāda, ka Latvijai ir zems ilgtermiņa parāda ilgtspējas risks, taču norāda, ka īstermiņā un vidējā termiņā risks ir pieaudzis līdz vidējam līmenim.
- 127. Īstermiņā Latvijai tiek noteikts risks, kas atrodas uz robežas starp zemu un vidēju.** To galvenokārt nosaka salīdzinoši stingri finansēšanas nosacījumi 2024. gadā, kā arī augsts tekošā konta deficīts un zems mājāsaimniecību uzkrājumu līmenis 2023. gadā. Eiropas Komisija norāda, ka Latvijā vidēja termiņa fiskālās ilgtspējas risks ir tuvu robežvērtībai, un to pastiprina tikai cikliski koriģētās budžeta bilances vērtība, kas, saskaņā ar novērtējumu, pārsniegta tikai nelielā mērā. Bez šī faktora īstermiņa fiskālās ilgtspējas risks tiktu vērtēts kā zems. Arī Finanšu tirgi Latviju uztver kā zema riska valsti, ko apstiprina vadošo reitingu aģentūru vērtējumi.
- 128. Vidēja termiņa fiskālās ilgtspējas riski Latvijai tiek vērtēti kā vidēji augsti.** Saskaņā ar parāda ilgtspējas (DSA) bāzes scenāriju, valsts parāds turpinās pieaugt un līdz 2035. gadam sasniegs 65% no IKP. Šo kāpumu galvenokārt nosaka pieņēmums, ka primārā strukturālā bilancē būs deficīts 1,6% apmērā no IKP visā novērtēšanas periodā līdz 2035. gadam. Prognozētais, ar novecošanu saistīto izdevumu pieaugums, ir salīdzinoši neliels. Savukārt bāzes scenāriju pozitīvi ietekmē *sniega bumbas efekts* (procentu likmju un ekonomikas izaugsmes attiecība), lai gan tā pozitīvā ietekme nākotnē mazinās. Valsts bruto finansēšanas vajadzības prognožu periodā pakāpeniski pieaugs un 2035. gadā sasniegs aptuveni 9% no IKP. **FM Fiskāli strukturālā plāna 2025. gada Progresā ziņojumā vērta uzmanību, ka EK, sagatavojot savas parāda prognozes, noteica strukturālo primāro bilanci**

¹⁶⁰ EK Parāda ilgtspējas ziņojums [Debt Sustainability Monitor 2024 - Economy and Finance](#)

nemainīgā līmenī līdz pat 2035. gadam, nofiksējot to 2025. gada līmeni -1,6% no IKP apmērā. Savukārt FM aprēķini gan FSP PZ izstrādes periodā, gan pašlaik liecina, ka strukturālā primārā balance 2025. gadā būs (-1,2%) no IKP, kas ir par 0,4 procentpunktiem zemāka. Kā arī būtiska atšķirība FM un EK aprēķinos ir FDL nosacījumu ievērošana – FM aprēķinos strukturālā balance, sākot ar 2030. gadu, tiek noteikta atbilstoši FDL pieļaujamajam līmenim, t.i., strukturālais deficīts nedrīkst pārsniegt 1% no IKP.

- 129.** Attēlā 4.2.7. parādītas Latvijas bāzes scenārija parāda prognozes dažādu EK parāda ilgtspējas ziņojumos. Tajā attēlotas trīs iepriekšējo gadu parāda prognozēšanas atskaite – 2022., 2023. un 2024. gadā. Redzams, ka 2022. gada prognoze paredzēja būtisku parāda samazināšanos līdz 2035. gadam, savukārt 2023. gada prognoze jau iezīmēja mērenu pieaugumu, sasniedzot gandrīz 60% no IKP. 2024. gada prognoze rāda vēl straujāku pieaugumu, līdz aptuveni 65% no IKP 2035. gadā. Tādējādi redzams, ka katrā nākamajā prognozē parāda trajektorija kļūst nelabvēlīgāka, turklāt faktiskie VV parāda attīstības dati un arī Latvijas VV parāda prognoze ir ļoti tuvas šai augšupejošajai parāda attīstības trajektorijai.

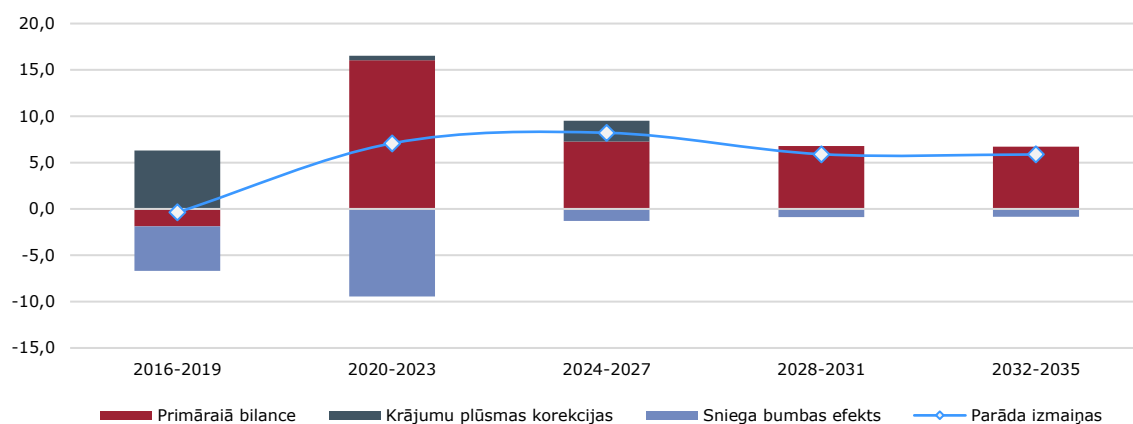
4.2.7. att. Latvijas parāda prognozes dažādu gadu EK parāda ilgtspējas ziņojumos, kā arī faktiskais un FM prognozētais VV parāda līmenis % no IKP



Avots: EK Parāda ilgtspējas ziņojums 2024

- 130.** Parāda attīstību un tā straujo pieaugumu vēsturiski noteica apjomīgā aizņemšanās Covid periodā. Arī nākotnē parāda pieaugumu veicinās aizņemšanās deficīta finansēšanai, ko pieļauj izņēmuma klauzula aizsardzības izdevumu finansēšanai.

4.2.8. att. Parāda pārmaiņas noteicošie faktori



Avots: EK Parāda ilgtspējas ziņojums 2024

131. Attēlā 4.2.8. redzami galvenie faktori, kas nosaka ikgadējās parāda izmaiņas dažādos periodos. Primārais deficīts, kas ir budžeta deficīts bez procentu maksājumiem, būtiski palielināja parādu 2020.–2023. gadā un arī nākotnē saglabāsies kā galvenais pieauguma virzītājspēks. Sniega bumbas efekts, iepriekšējos periodos, mazināja parāda kāpumu, taču nākotnē tā pozitīvā ietekme vājinās, tomēr šī situācija var laboties, atsākoties straujākai ekonomikas izaugsmei. Krājumu plūsmas korekcijas, piemēram, aktīvu pārdošana vai parādu pārfinansēšana, radījušas epizodisku ietekmi. No attēla redzams, ka 2016.–2019. gadā parāds bija stabils vai pat samazinājās, bet 2020.–2023. gadā piedzīvots straujš kāpums Covid-19, inflācijas un augstu aizņemšanās izmaksu dēļ. Prognozēts, ka 2024.–2035. gadā parāds turpinās pieaugt, galvenokārt primārā deficīta dēļ.